

Abstracts of the 33d IASS
Conference

MEMORY CULTURE IN
SCANDINAVIAN STUDIES

Vilnius University 2021 August 3-6

Keynote lectures

Janet Garton (East Anglia)

IASS historie - en personlig fortelling

Som IASS' offisielle historiker og medforfatter til *The History of The International Association of Scandinavian Studies 1956-2006* har jeg blitt bedt om å fortelle om den snart 70-årige utvikling av vår forening. Den begynte i juli 1956 i Cambridge som et uformelt møte mellom 65 akademikere, de fleste fra Norden eller Storbritannia, hvor det ble holdt hele 13 innlegg. Deretter har det blitt holdt en konferanse annenhver sommer frem til idag. Ideen om å møtes avvekslende i et nordisk land og et ikke-nordisk land oppsto tidlig, selv om det var først i 1962 i Aarhus at IASS fikk sitt offisielle navn med tilhørende reglement og komité (president, sekretær, kasserer m.m.). Konferansens tema var til å begynne med utelukkende litterært, men i de senere år har det utvidet seg til noen ganger å inkludere historie, sosiologi, filmstudier osv. I 1986 utgav Elias Bredsdorff en liten bok om IASS' historie: de første 30 år, som jeg supplerte i 2006 med de neste 20 år. Jeg har nå vært med til hver eneste konferanse siden 1970, så dette blir i høy grad en personlig fortelling om hvordan IASS har blitt en del av min historie.

Janet Garton is Emeritus Professor of European Literature at the University of East Anglia, Norwich, UK, where she taught Scandinavian Literature and Languages 1969-2008. She has an MA and PhD from the University of Cambridge. She was made an MBE in 1995, was awarded Fritt Ords honnørpris in 2007 and became Ridder av Den kongelige norske fortjenesteorden in 2009. Her books include *Jens Bjørneboe: Prophet without Honor* (1985), *Norwegian Women's Writing 1850-1990* (1993) and a biography of Amalie Skram: *Amalie. Et forfatterliv* (2011). She has edited five volumes of Amalie Skram's correspondence. She is also a translator, most recently of Kirsten Thorup (*The God of Chance*, 2013), Johan Borgen (*Little Lord*, 2016), Erik Fosnes Hansen (*Lobster Life*, 2019) and Jan Kjørstad (*Berge*, 2019). In 2019-20 she was a guest researcher at the Society for Danish Language and Literature in Copenhagen.

From 1990 to 2008 she was editor of the journal *Scandinavica*, and in 1986, together with James McFarlane, she set up Norvik Press, of which she is still a director. She has been a member of IASS since 1970, was Secretary General 1980-98 and President 1998-2000.

Ulf Olsson (Stockholm)

The Art of Self-Defense: Literature at a Moment of Danger

In the sixth of his “Theses on the Philosophy of History”, Walter Benjamin writes: “To articulate the past historically does not mean to recognize it ‘the way it really was’ (Ranke). It means to seize hold of a memory as it flashes up at a moment of danger.” Suggesting that we all are at such a moment of danger today, I will discuss what role and function literary memory can play or fulfill in an age of right-wing extremism, climate change, authoritarian governments, and social media. In this talk, I will discuss contemporary texts by three different Swedish writers: Lars Norén, *En dramatikers dagbok 2005-2012* (2013); Ulf Lundell, *Vardagar 2* (2019); and Åsa Linderborg, *Året med tretton månader* (2020). In these works, the contemporary world has become threatening, provoking acts of remembrance of what was before. My aim is to understand what their respective “memory work” entails, and what the “danger” that they risk confronting could mean, and whether literature can form into a defense against cumulative moments of danger.

Ulf Olsson is Emeritus Professor of literary studies at Stockholm University and writer of essays as well as literary critic for daily paper *Expressen*. His research is focused on modern Swedish literature from August Strindberg to Birgitta Trotzig and Lars Norén. He has also published on Western literature in a more general sense, investigating forms of linguistic violence and coercion in writers such as Austen, Melville, Musil, Handke, and others: see his *Silence and Subject in Modern Literature: Spoken Violence* (New York: Palgrave Macmillan 2013). His book on the American rock group The Grateful Dead, *Listening for the Secret: The Grateful Dead and the Politics of Improvisation* (Oakland: University of California Press 2017), explores the political significance of the counter-culture formed around the band, with musical improvisation as its center. His latest book is again on Strindberg: *Paradoxography: Strindbergs sena verk*, 2019. It looks at Strindberg as a “reactive” writer, always responding to exterior stimulus. Discussing *The Occult Diary*, the *Chamber Plays*, and *A Blue Book*, Olsson here also investigates the growing presence of an administrative discourse in Strindberg’s works.

Unni Langås (Agder)

Familier, forbrytelser, perversiteter. Krigsminner i nordiske samtidsromaner

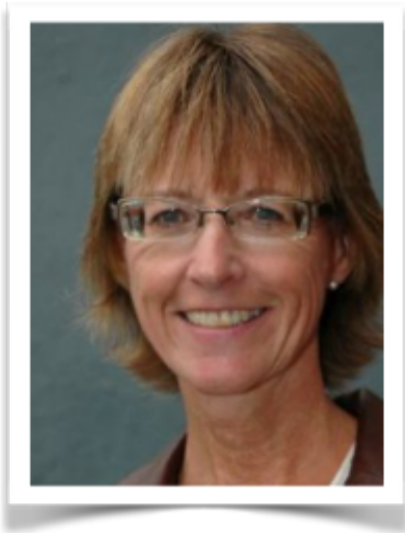
Andre verdenskrig inntar fremdeles en dominerende plass i den nordiske minnekulturen, og det kommer stadig ut en mengde sakprosa, fiksjonslitteratur, filmer og tv-serier med tema fra krigen. Med få personer som fortsatt er direkte berørt, og desto flere som har fått krigen overlevert som fortelling, er vi nå inne i en historisk fase som Marianne Hirsch kaller 'postmemory'. Begrepet innebærer at erindringer ikke nødvendigvis består i det å ha egne opplevelser, men i det å bli inkludert i et erindringsunivers. Dette gjelder i første omgang personer med familierelasjon til de primære vitnene (familial postmemory), og i andre omgang også formidlere og fortolkere av krigshendelser (affilitative postmemory).

Familie- og generasjonsbegrepet har derfor fått en viktig funksjon i forskning som tar for seg minnekulturen rundt krigen, og studier av hvordan fortellinger blir overført i inter- og transgenerasjonelle prosesser, har stått sentralt (Sigrid Weigel, Astrid Erll). Karakteristisk for mange romaner med et slikt utgangspunkt, er at familie- og generasjonsforhold utgjør både et narrativt mønster og et tematisk omdreiningspunkt for refleksjoner rundt identitet, arv, ansvar og skyld. Men dessuten, viser det seg, blir generasjonsstrukturen ikke bare en modell for å forankre minnene i fortidige begivenheter, men også for å mystifisere dem. Jo lengre bakover i tid en fortelling strekker seg, jo bedre blir anledningen til å skape mystikk rundt spørsmålet om opphav og årsaker.

En trend som de siste par desenniene har fått en stor utbredelse, og som supplerer vitnefortellinger fra heltenes og ofrenes synsvinkel, er bøker med søkelys på overgriperen. Såkalt 'perpetrator fiction' har med mer eller mindre uttalt intensjon om å forstå gjerningsmannen og ondskapens beveggrunner, framstilt nazister og deres håndlangere med til dels stor detaljrikdom (Jonathan Littells *De velvillige*, Steve Sem-Sandbergs *De fattiga i Łódź*, Karl Ove Knausgårds *Min kamp*, bind 6). Noen av disse gjerningsmennene inngår nettopp i familie- og generasjonsstrukturer, og historiene deres er ofte fortalt fra et andre eller tredje generasjons perspektiv. Interessant nok er de nazistiske forbryterne og deres medsamsvorne ofte framstilt som seksuelt perverse personligheter, og deres forhold til kvinner og seksualitet framstår som en problematisk del av forklaringen på deres ondskap (Robert Eaglestone).

I dette foredraget vil jeg se nærmere på tre nordiske samtidsromaner som gjør familien til en narrativ grunnstruktur og gjerningsmannen til et sentralt motiv, og som spiller både på mytologi og patologisk seksualitet. Det gjelder for det første Steve Sem-Sandbergs roman *Stormen. En berättelse* (2016), som blander søskenparet Andreas og Minnas historier om en oppvekst på ei øy i Oslofjorden, sammen med historien om den nazistiske godseieren på øya. For det andre gjelder det Simon Strangers roman *Leksikon om lys og mørke* (2018), som blander den jødiske familiehistorien sammen

med historien om bandelederen Henry Rinnans barndom og nazikarriere. Og for det tredje gjelder det Kjartan Fløgstads roman *Due og drone* (2019), som blander to familiehistorier med linjer fra krigen og fram til dagens post-terror-Norge sammen med historien om terroristen som forsvant fra fengslet. Jeg vil rette et kritisk blikk på hvilke spørsmål som motiverer fortellingene, hvilke temaer krigsminnene i disse romanene blir brukt til å belyse, og hvilke ulike anliggender i samtiden de uttrykker.

Unni Langås er professor ved Universitetet i Agder. Hennes kompetanseområde er nordisk litteratur med vekt på norsk litteratur i det 19., 20. og 21. århundre. Hun har vært opptatt av kroppens betydning, traumets betydning, forholdet mellom tekst og bilder, og hun har skrevet litteraturhistorie. Hennes nåværende hovedprosjekt hører inn under minnestudier, der hun undersøker framstillingen av andre verdenskrig i samtidslitteraturen.

Jürg Glauser (Zurich & Basel)

Memory and the Medieval North: An overview and some case studies

The last two to three decades have seen a remarkable increase in international memory studies. This is not only true with respect to modern and contemporary literature, art, film, and other forms of cultural expression. Medieval studies have, to a somewhat lesser degree, also been influenced by this wave of research on negotiation of memories and creating of pasts. Not least in dealing with Viking Age and Medieval Scandinavian cultures memory studies has become an emergent field which has prompted lively, interdisciplinary activities. The present lecture is an attempt at providing an overview of and an introduction to important methodological approaches characteristic of these studies as well as a presentation of some essential memory-related forms, genres, narratives, and modes in the rich and varied pre-modern Nordic tradition.

Every culture is to a significant degree defined by the way it relates to its own past and defines itself through memory. Ever since the time of ancient cultures – from the Egyptian culture’s veneration of the dead, to the scepticism against writing as expressed in classical Greek texts, to the Greek and Roman theories of rhetoric – different forms of memory presentation have again and again given rise to reflections about the phenomena of creating, disseminating, storing, re-creating, and re-writing memories, and of dealing with collective and cultural memory, activities so central to every society.

Christian culture for example, as many others, is deeply grounded in memory. Its central myths are profoundly connected with commemoration. When in the Last Supper Jesus admonishes his apostles to break the bread and drink the wine, he adds the famous words, ‘do this in remembrance of me’ (Luke 22,17-20, 1.Corinthians 11,23-25). Eucharist consists of a collective performance of believers; a ritual, endlessly repeated, it is a re-enactment that enables and generates dialogue with the past. Memory could not exist without such common activities framed by and expressing religious and cultural meaning as well as social attitudes.

Similarly, the corpus of Old Norse-Icelandic texts displaying mnemonic aspects is immense. It ranges from skaldic and eddic poetry to prose narratives such as the Icelandic Book of Settlement or the various saga-genres, the Prose Edda and the Grammatical Treatises, runic inscriptions and other memorials, such as burial mounds. Heterogeneity and diversity are characteristic of this huge material. A simple but elementary question such as, “Where is the seat of memory in the human body?” would produce at least two competing answers if we look at the Nordic material. One, based on the classical tradition that ultimately goes back to Aristotle, in which it is the brain where memory is placed. And another one in which an apparently more native tradition, expressed in breast-kennings, connects memory with the heart. Such intermingling diverse traditions are specific features of Old Norse-Icelandic memory theory. Another significant characteristic of “memory” in these medieval texts is its continuous narrativization,

which very often takes the form of myths. Countless are stories which focus on female memory-figures, such as the eddic Seeress's Prophecy or the giant-daughter Gunnlöd in the myth of the mead of poetry; Odin's Ravens Huginn and Muninn have been interpreted as figures of "thought" and "memory"; giants' body-parts as the eyes of Thjazi or the toe of Aurvandill are thrown up into the sky and function as forceful mnemonic pathos-formulae.

The lecture will address some of these and other issues of pre-modern Nordic memory studies.

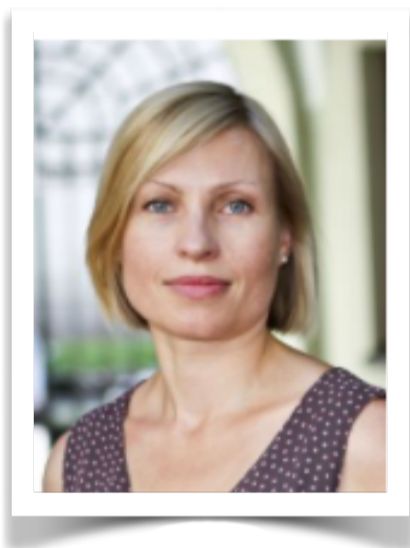
Jürg Glauser is Emeritus Professor of Scandinavian Studies at the Universities of Basel and Zürich. His main fields of interest are the literary cultures of the Scandinavian Middle Ages, especially the late medieval sagas and the Eddas, and the early modern period. Methodological approaches are chiefly memory studies, transmission studies, historical mediology, rhetoric, historiography of literature, the disciplinary history of Scandinavian Studies. The main publications: *Myth, Magic, and Memory in Early Scandinavian Narrative Culture*, eds. J. Glauser, P. Hermann (2021); *Handbook of Pre-Modern Nordic Memory Studies*, eds. J. Glauser, P. Hermann, S. A. Mitchell (2018); *RE:writing. Medial perspectives on textual culture in the Icelandic Middle Ages*, eds. K. Heslop, J. Glauser (2018); *Skandinavische Literaturgeschichte*, ed. J. Glauser (2011/16); *Rittersagas – Übersetzung, Überlieferung, Transmission*, eds. J. Glauser, S. Kramarz-Bein (2014); *Balladen-Stimmen. Vokalität als theoretisches und historisches Phänomen der skandinavischen Balladentradition*, ed. J. Glauser (2012); *Text – Reihe – Transmission. Unfestigkeit als Phänomen skandinavischer Erzählprosa 1500-1800*, eds. J. Glauser, A. K. Richter (2012); *Island – Eine Literaturgeschichte* (2011); *Text – Bild – Karte. Kartographien der Vormoderne*, eds. J. Glauser, C. Kiening (2007); *Germanentum im fin de siècle. Wissenschaftsgeschichtliche Studien zum Werk Andreas Heuslers*, eds. J. Glauser, J. Zernack (2005);

Skandinavische Literaturen der frühen Neuzeit, eds. J. Glauser, B. Sabel (2002); *Verhandlungen mit dem New Historicism. Das Text-Kontext-Problem in der Literaturwissenschaft*, eds. J. Glauser, A. Heitmann (1999); *Isländische Märchensagas. Untersuchungen zur Prosaliteratur im spätmittelalterlichen Island* (1983).

Marija Drėmaitė (Vilnius)

Symbolic Geographies. Nordic Inspirations. Baltic Identities

"In Finland we really felt architecture", the Lithuanian architect Vytautas Čekanauskas used to say when remembering his study trips to Finland in the 1960s. Indeed, there were two sources of inspiration for Soviet Lithuanian architects. The first was the pre-war modernist architecture of Kaunas, a living memory of the independent Lithuanian state. The other one was the Nordic regionalism, which became very important in the formation of the Baltic post-war modernism (1959–1969). It was seen as an acceptable model for the Baltic architects who wished to belong to the international community of modern architecture, while retaining the national idiom and being distinctive within the USSR. In this context, the architecture of the Soviet Lithuania was regarded as exceptional, such, which appropriated western cultural models much quicker and with greater passion, and this was one of the reasons why the country was labelled 'the Soviet West' or 'an interior abroad'. It is the formation of built environment in modern Lithuania and its Nordic connections that will be discussed in the talk.

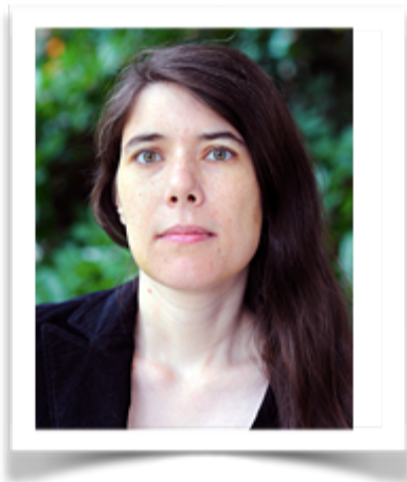
Marija Drėmaitė is a Professor at Vilnius University, Faculty of History. She holds a PhD in History of Architecture (2006). Her research is focused on twentieth-century architecture, modernism, and industrial heritage. Her publications include *Baltic Modernism: Architecture and Housing in Soviet Lithuania* (Dom publishers, 2017) and the edited *Architecture of Optimism: The Kaunas Phenomenon, 1918–1940* (Lapas, 2018) which accompanies an eponymous exhibition.

Karin Kukkonen (Oslo)

Memory and Mind-Wandering in the Attention Economy: Cases from Contemporary Scandinavian Fiction

Reading literary fiction and remembering an episode from one's life have been connected in psychology through the process of "mind-wandering"; in both memory and reading, our thoughts detach from the here and now. Novels, however, have the capacity of constructing impossible memory situations. Dead characters narrate, and plots configure multi-linear temporalities. Fiction, narrative and language arguably shape these processes of mind-wandering beyond the reach of cognition in everyday contexts.

These everyday contexts, however, are changing today. In the digital "attention economy", memory is likened to the process of the up-date and mind-wandering is linked to distraction. Through case studies from contemporary Scandinavian fiction, including Johannes Anyuru's *De kommer att druckna i sina mödrars tårer* (2017), Sarah Stridsberg's *Kärlekens Antarktis* (2018) and Gunnhild Øyehaug's *Presens Maskin* (2018), this lecture discusses how literature's impossible memory scenarios allow us to rethink current dynamics of attention and distraction.

Karin Kukkonen is Professor at the University of Oslo and the convenor of the research and education initiative, Literature, Cognition and Emotions (LCE). [LCE is an interdisciplinary hub](#) that brings together literary studies, linguistics, psychology and neurosciences in a new conversation about literature. In 2019, she was awarded the first University of Oslo's Young Researchers Prize.

Paper presentations

The German Occupation Revisited in Danish Cinema and TV 2020

In 2020, two major contributions to the understanding of the troubled years during the German occupation appeared – the feature film *De forbandede år* (*Into the Darkness*, Anders Refn) and season 7 of the popular TV series *Badehotellet* (*The Seaside Hotel*, TV 2). The aim of this paper is to analyse and compare these productions with the purpose of contributing to the understanding of genre development as well as media specificity.

During the last 75 years, the German occupation of Denmark 1940-1945 has been subject to a large number of representations and interpretations in audiovisual fiction. A subgenre of historical drama, the so-called resistance films, has developed. This tradition started immediately after the occupation. *Den usynlige hær* (*The Invisible Army*, Johan Jacobsen) premiered October 6, 1945, followed by *De røde Enge* (*The Red Meadows*, Bodil Ipsen & Lau Lauritzen), December 26, 1945. The task of interpreting the occupation era in resistance or period films has continued over the years, as a rule accompanied by heated public debates concerning facts and fiction (see for example Fledelius 2002). Often anniversaries have been the occasion of new films, but films of a purely celebrative character are in no way dominant. The number of TV series directly focusing on the occupation have been limited, the trend being that the occupation era might be condensed in a few episodes (as in *Matador*, DR 1978-1982).

Ebbe Villadsen (2000) authored the first survey of feature films in a Danish context. He makes an important distinction between 1) a mythological and 2) a critically debating perspective, found in the first four occupation films, since then repeated with variations. Besides, he operates with 3) a group of alternative perspectives. Several theses have made important contributions to mapping and updating the field, among them Jensen (2009) and Poulsen and Steffensen (2016). Gunnar Iversen (2012), the Norwegian film historian, has made a survey of the Norwegian occupation films. He distinguishes between the following four chronological phases: 1) trauma, 2) ordinary collective heroism, 3) revisionism, 4) extraordinary individual heroism. It is my understanding that these phases also can be recognized in a Danish context, however not in the same chronological order.

In my paper, I shall discuss the position of *De forbandede år* and *Badehotellet* into this context, including the cinematic and the televisual traditions.

References:

- Fledelius, Karsten (2002). "Hvem ejer historien?". EKKO nr. 13. <https://www.ekkofilm.dk/artikler/hvem-ejer-historien/>
- Iversen, Gunnar (2012). "From trauma to heroism: Cultural memory and remembrance in Norwegian occupation dramas, 1946-2009". *Journal of Scandinavian Cinema*, vol. 2, No 3.
- Jensen, Sita Malene (2009). *Iscenesættelsen af modstandsbevægelsen i danske spillefilm 1945-2008 – set i relation til besættelsestiden som kollektiv erindring*. Aarhus Universitet.
- Poulsen, Litten Lykholt og Steffensen, Nanna Gravers (2016). *Besat af besættelsen*. Speciale Dansk og Kommunikation, Aalborg Universitet
- Tybjerg, Casper (2004). "Hovedesildens genskær. Allegori og frigørelsesvilje i besættelsestidens film". *Kosmorama* 233 (Tema: filmen og magten). <https://www.kosmorama.org/kosmorama/arkiv/233>
- Villadsen, Ebbe (2000). „Besættelsesbilleder. Den tyske okkupation i danske spillefilm“. *Kosmorama* nr. 226. København: DFI.

Kroppsminne och kollektiv erfarenhet: objektiveringens betydelse för produktionen av arbetarlitteraritet

Uppgiften för mitt paper är att belysa förhållandet mellan personligt minne och kollektiv erfarenhet i den första generationens svenska arbetarlitteratur c:a 1910–1925. Den skrevs av arbetare, om arbetare, för arbetare och vände sig till klasskollektivet. Men författarna var individer, som rimligen måste utgå från sina egna minnen och erfarenheter. Hur bar de sig åt för att göra det egna till en angelägenhet för hela klassen? Det är den bärande frågan i mitt paper.

Den första nordiska arbetarlitteraturen i slutet av 1800-talet avsåg att ge röst åt klassens kollektiva erfarenheter och behov snarare än att uttrycka författarens egen personlighet eller individuella känslor. Den byggde på minnen och erfarenheter från hyreskaserner, arbetarbaracker och arbetsplatser och var en brukslitteratur, som skulle användas i kampen för bättre villkor – som kraftkälla, bildningsform och väckarklocka. Som sådan skulle den också angå och engagera varje enskild läsare i arbetarkollektivet. Detta är ingen enkel sak för någon författare, men arbetarförfattarna hade något som de flesta andra författare saknade: klassmedvetenhet och klassolidaritet. De var medvetna om sin tillhörighet till ett undertryckt klasskollektiv, som måste kämpa för sina rättigheter, och denna klassmedvetenhet blev en del av deras identitet, både den personliga och den litterära. I denna klassidentitet ingick också erfarenheter av kroppsarbete, lagrade som rent fysiska kroppsminnen. På så vis fick författarindividen en kollektiv identitet som gjorde det möjligt att omvandla egna minnen till andras erfarenhet. Men hur gick det till? Vilket var tricket?

Det svar jag vill pröva är objektivering: att av egna minnen och erfarenheter skapa åskådliga bilder, scener och situationer med funktionen av ett objektivt korrelat (T.S. Eliot), som skapar igenkännande på distans. Ett främmandegjort igenkännande (V. Sjklovskij). Ett slags införstådd Verfremdung (B. Brecht), som också innefattar begrundan och reflexion. För att pröva denna tanke skall jag diskutera några textexempel hämtade från det tidiga 1900-talets svenska arbetarprosa av författare som Dan Andersson (1888–1920), Martin Koch (1882–1940), Maria Sandel (1870–1927) och Karl Östman (1876–1953). Särskilt kommer jag att uppehålla mig vid skildringar av kroppsarbete, de kroppsminnen som där objektiveras, och i vad mån sådan objektivering producerar en särskild arbetarlitteraritet.

Remembering Things that Never Happened in Places That Don't Exist: The Role of Nordic Silent Film in the Construction of Australasian Cultural Memory

As one of the primary means by which cultural memory has been constructed in the past 125 years, film plays a central role in disseminating ideas about particular cultures, places, and times. This function was particularly important in the settler colonial societies of early twentieth century Australia and New

Zealand, which had high rates of cinema attendance and low rates of domestic film production, as well as a pressing need to define their own cultural identities vis a vis not only the indigenous peoples of Australia and New Zealand, but also the British Empire, the United States, and the European homelands of their many immigrant settlers. Relatively few people remember that Denmark and Sweden were once world leaders in the global film industry, in the era before sound film, and even fewer know that more than a hundred Nordic silent films were screened in Australia and New Zealand between 1908 and 1923. Such imported films disseminated ideas about how to dress, eat, dance, flirt, live, and die, that were considered influential enough that national censors were tasked with ensuring public safety by controlling which films were suitable for viewing. Yet the most popular films for export were not fact-based documentaries or so-called actualités that might convey some authoritative information about real places and events—instead, the majority of Nordic silent films imported to Australasia, produced primarily by Nordisk Film Co. and Swedish Biograph, were fiction films, most often highly dramatic social and psychological dramas or adaptations of literary texts, by authors ranging from Shakespeare to Dickens to Karin Michaëlis and Selma Lagerlöf, depicting events that had never actually happened, in deliberately non-specific locations that could be anywhere or nowhere. This discrepancy raises the question of what kind of cultural memory could be derived from fictional cinematic depictions of imaginary events in imagined places, especially when those depictions are displaced in time, space, and medium from the cultural contexts in which they were created? Since very few documents, including most of the films themselves, have survived to illuminate this period, first-hand memory of how these Nordic films affected their Australasian viewers is largely irretrievable. However, the story of these films' circulation in Australia and New Zealand offers a kind of back door into this sociohistorical constellation. This paper attempts to offer an answer to the question of how fiction films shape cultural memory by examining the Nordic silent films screened in Australasia between 1908 and 1928, documenting their reception, and analyzing the ways in which these films may have contributed to the preservation and/or construction of cultural memory among audience members.

Almer, Johan (Skövde)

Session 18, 3

Om Ingmar Bergmans minneskonst i *Laterna magica*

Ingmar Bergmans *Laterna magica* (1987) har i forskningen ofta använts som referens i olika sammanhang gällande Bergmans liv och konstnärskap. Från forskningssynpunkt är det dock vanskligt att använda minnesboken som belegg för fakta eller sanningar, eftersom det finns många exempel på att det helt enkelt är fiktion. Det kan därför vara intressant att idag läsa *Laterna magica* som ett konstverk i sin egen rätt och därmed kanske hitta en annan sanning än den om Ingmar Bergmans liv.

Enligt anteckningar i sin arbetsbok skriver Ingmar Bergman (1918-2007) sin "självbiografiska *Laterna Magica*" (Den goda viljan, 5) på sommaren 1986 mellan den 1 maj och 19 juli. (Arbetsboken 1975-2001 [2018], 235 och 247.) Boken möter sedan sina läsare i september 1987.

Titeln *Laterna magica* är latin för magisk lykta och Bergman berättar i bokens början om det outplånliga barndomsminnet av den första kontakten med lyktans moderna version, kinematografen: ”det här går inte att förklara, jag kan inte ge ord åt min upphetsning, jag kan när som helst återkalla lukten av den heta metallen, [...] veven mot min hand, den darrande rektangeln på väggen” (25). Texten blir här i sig själv en *laterna magica* som visar fram en inre minnesbild, med hjälp av lukt, känsel och syn, som sedan skapar ”liksom en egen föreställning i läsarens sinne.” (Den goda viljan, 7)

I sin bok *Ingmar Bergman. A Reference Guide* (2005) karakteriserar Birgitta Steene Bergmans *Laterna magica* som ett av hans ”prose works of a very conscious literary form [...] structured like a Proustian series of personal recollections interspersed with more contemporary events.” (64) För *Laterna magica* har Bergman alltså, enligt Steene, mycket medvetet valt en litterär form som strukturerar personliga hågkomster och minnen varvade med mer samtida händelser. Vilka minnen visar då hans litterära *laterna magica* fram och vad betyder de? Varför är minnen och händelser strukturerade på ett visst sätt? Finns det någon enhet i de sammanlagt 105 minnesbilder som boken består av?

Ingmar Bergman gav ut sammanlagt 22 böcker på svenska mellan åren 1946 och 2003 med dramer, filmmanus och prosa. *Laterna magica* är den första bok Bergman publicerade vars innehåll inte var tänkt att utvecklas till film eller teater. Det är därmed också första gången han gav ut en bok i offentligheten som enbart författare och det är tillika hans första verk på enbart prosa i bokform. Det går att se hur Bergmans skrivande leder fram till *Laterna magica*, förvandlas i och med detta verk och sedan leder vidare till de senare årens författarskap. Ett närmare studium av författaren Ingmar Bergman kan därför sägas ha en självklar utgångspunkt i *Laterna magica*, ofta benämnd som just självbiografi eller memoarer, eftersom berättelsen handlar om en person vars liv och erfarenheter liknar verklighetens Ingmar Bergman under perioden 1918-1986.

Min läsning av Bergmans minneskonst i *Laterna magica* utgår från att det är ett litterärt verk och att det därmed går att analysera som en litterär komposition, där det möjligen kan finnas andra berättelser än den om ”Ingmar Bergman”.

Alstrup, Kaj (Assens)

Session 10, 4

Fuglakvaðið/Fuglekvadet - et færøsk europæisk storværk

Færingerne danser/synger stadig ”færøsk dans” i mange foreninger, til bryllupper og andre højtidelige lejligheder. Kvad-traditionen overlevede fra Middelalderen og er grundlaget for, at det færøske sprog blev ’husket’ – i modsætning til på Shetlandsøerne, hvor norrønt sprog døde ud midt i 1800-tallet. Den mundtlige overlevering sikrede et talt/sunget sprog, som et nødvendigt fundament, da det færøske skriftsprog blev skabt i sidste halvdel af det 19. århundrede.

Nolsoyar Páll digtede *Fuglakvaðið* i 1806, og det er på alle måder utypisk. Det har en eksplicit forfatter og er kun mundtligt overleveret fra 1806 til slutningen af århundredet, hvor den nedskrevne lydskrift fra 1824 (Ved Hjemmelmand Hans Poulsen i Nolsoy) blev omformet til færøsk skriftsprog. Selv om Nolsoyar Páll

holdt sig til kvadformen, var han en moderne nordisk og europæisk forfatter, inspireret af den franske revolutions idealer om frihed, lighed og broderskab - især kampen for frihandelen. Kongens monopol på handel blev sikkert oplevet mere uretfærdigt end i Danmark med de mange købstæder. I Jeppe på Bjerget lader Holberg dog baronen nævne, at de må have gjort op med Jacob Skomager, som (ulovligt?) slår sig op på at sælge snaps til fx Jeppe. Swift angriber ligeledes den armod og vareknaphed, de fattige irere må finde sig i, - undertrykt af de engelske godsejere.

Fuglekvadet er (indtil min oversættelse 2021) ret ukendt uden for Færøerne, men er i sit satiriske angreb på feudalismen – her på 'kongens' magthaverne i Tórshavn – i klar tradition med Jonathan Swift, Voltaire og Holberg. Kvadet er en dyrefabel, hvor der næsten kun optræder fugle, der symboliserer mennesker. De griske magtpersoner bliver symboliseret ved bl.a. Storkjoven (landfoged, politimester på Færøerne), Falken (kommandant Løbner, Kongens skanse i Tórshavn) og Ravnene (Forvalter for den kongelige monopolhandel, som var vigtig for lokal nepotisme og korrupsion).

Kvadet påstår, at elitens venner havde adgang til de bedste varer via smughandel, mens den fattige fisker og landarbejder måtte se forgæves på tomme hylder. Nolsoyar Páll organiserer alternativ import til Færøerne, og han blev derfor dømt for smughandel. Men Fuglekvadet er et forsvarsskrift for, at han i virkeligheden går ind for frihandel, og at er han de svages beskytter. Nolsoyar Páll 'optræder selv' i skikkelse af Tjaldur/Strandskade, som er den eneste fugl, hvis næb kan trænge igennem skallen på nogle østerstyper, - deraf på engelsk Oystercatcher. Selv store fugle respekterer dens næb. Alle, der har været i den færøske natur om foråret, ved, at den konstant højlydt fortæller, hvor man er og dermed advarer småfugle i tide.

Der anvendes en lang række lavkomiske træk, kendt fra de ovennævnte satirikere. Fx er Storkjoven (den aldrende landfoged) – en ellers meget elegant flyver – blevet overvægtig, når den må kæmpe sig ud på havet: ”Tungt vinder jeg min føde, til læmmetid” (str.13). Kjoven - med sin spidse hale - er Suðuroys Sysselmand, Ole Evensen, der gik i kjole og hvidt og siger: ”Lige meget hvad andre får, Jeg skal nok forsyne mig” (8). Mest uappetitlig er Kragen, - sysselmand Joen Christiansen Øre fra Strømø. Han var udsendt til at ransage og anklage Nolsoyar Páll for ulovlig handel, og skal her redegøre for sagen: ”Kragen stod og skuttede sig, Smurt var han i indvolde, Der gik to timer, Før han kunne tage ordet Blinkede da mod storkjoven, Som vidste, hvad han mente. Lagde han næb i Storkjovens vinge: ”Hjælp nu, som du plejede!” Storkjoven satte næb mod næb Og ordnede det, som var galt.” (198-200).

Nationalisme, som vi kender fra romantikken og senere i hjemstavns litteraturen, mærkes tydeligt i Fuglekvadet. Løsrivelsesbevægelsen gjorde i slutningen af 1800-tallet Nolsoyar Páll til nationalhelt og Tjaldur blev Færøernes nationalfugl. Folkelig færøsk kultur modstilles undertrykkende 'danske' embedsmænd i Tórshavn. Men Nolsoyar Páll havde mødt Prinsregenten Frederik (senere Kong Frederik VI), som kaldes Ørnen, og han havde tiltro til, at kongemagten i Danmark efterhånden ville medvirke til at fordrive feudalismen: Da Tjaldur dømmes for smughandel siger den: ”Dette skal høres i Ørnerige, Jeg har været der før. Hvis jeg prøver igen, venter jeg, jeg finder en åben dør” (223). – Forudsigelsen af, at den

danske kongemagt ville medvirke til mere frihed og lighed i 1800-tallet, var korrekt nok. Stavnsbåndet var ophævet, og den franske revolution var tæt på.

Arminen, Elina (Joensuu)

Session 10, 3

The Arctic Ocean, Pechenga, and Finnish Cultural Memory of the Second World War

The paper deals with the representation of Arctic Ocean and Pechenga in Katja Kettu's novel *Kättilö* (2011, *Midwife*), which pictures Pechenga's role during World War II. The novel is analyzed from point of view of cultural memory: the novel is part of Finnish Literary tradition of picturing Pechenga, but it is aimed to make visible the problematic history of this multicultural area.

In Tartu peace 1920 Pechenga, and piece of seaside of Arctic Ocean incorporated in Finland, until Finland lost it to Soviet Union 1944. The way to Arctic Ocean had a great importance to Finland and its economic life, especially because of transit traffic, fishing industry and tourism. However, the cession of territory 1920 split in half the traditional area of skolt sami, local indigenous people, skolt Sami, was split in half. During Second World War, National Socialistic Germany was interested the nature resources in Pechenga, and the possibility to organize its transit traffic to Atlantic Ocean via Pechenga. The history of Petchenga is part of history of Nordic colonialism and international competition about the mastery of Arctic.

In my paper, I will analyze Katja Kettu's *Midwife* as re-evaluation of colonial history of Pechenga including the problematic relation between Finns and Sami people, and Finland's co-operation with Nazi-Germany during World War II. In addition, I will consider the role of Arctic Ocean itself in the Novel. In my interpretation, Arctic Ocean and the arctic nature appears as counterpoint to people's passions and political ambitions.

Arping, Åsa (Gothenburg)

Session 2, 3

"I tystnadens kloak". Arbetarerenhet, minne och berättande i Susanna Alakoskis *Oktober i fattigsverige* (2012) och *April i anhörigsverige* (2015)

I Susanna Alakoskis *Oktober i fattigsverige* (2012) och *April i anhörigsverige* (2015), båda med undertiteln "Dagbok", framträder en författare som med tomrummen som utgångspunkt dels framställer en "motvillig" biografi över en familj i välfärdsstatens skugga, dels gör en mödosam och personligt kopplad kartläggning av synen på missbruk och anhörigskap i det moderna Sverige. Tillsammans erbjuder verken ett kollageartat vittnesmål över en utsatt uppväxt och en splittrad, tystad arbetaridentitet: "Aldrig fri från att berätta? Detta är min lycka och olycka." Mitt paper kommer att kretsa kring hur dagboksberättaren, av tvång snarare än lust, intar positionen som vittne, och hur den självpåtagna uppgiften att synliggöra klass- och anhörigproblematik präglas dels av (post)traumatiska upplevelser, dels av vissheten om att vara den enda som faktiskt kan berätta. Jag kommer särskilt att uppehålla mig vid den återkommande frågan om,

och i så fall hur, arbetar- och missbrukserfarenheten kan skildras i en kultur – det svenska nutidssamhället – där både kunskaper och adekvata begrepp i hög grad saknas.

Aslaksen, Kamilla (Hamar)
Verk-begrepet og Camilla Colletts Skrifter (1892)

Session 13, 2

Fenomenet «Samlede verk» handler om å utgi samtlige av en forfatters skrifter til en rimelig pris, med den hensikt å nå ut til nye kjøpere. Konseptet ble populært på 1800-tallet. Verk-ideen speiler romantikkens ekspressive kunstsyn og geni-tenkning, og om en indre forbindelse mellom forfatteren og hennes samlede produksjon. Dette var ideer som mot slutten av 1700-tallet hadde erstattet tidligere forestillinger om litteratur som håndverk, og som resultat av tillærte ferdigheter.

Å samle eksisterende publikasjoner var også tanken da Camilla Colletts Skrifter 1-10 kom ut i 1892. Imidlertid inneholdt Skrifter to tidligere ikke utgitte titler, *Fantasi og Virkelighed I og II*, samtidig som boken *Fortællinger* (1860) ikke kom med. Dette betydde likevel ikke to nyskrevne bøker, men en omfattende nyorganisering av tekster som tidligere hadde stått på trykk andre steder og under andre titler. Samtidig ble også tekstinterne endringer gjort i flere av tekstene som ble nyutgitt i 1892.

I samtiden var Colletts endringer og ombruk av egne tekster et omdiskutert tema. Senere Collett-forskning har i mindre grad undersøkt dette. Enkelte endringer er kommentert, for eksempel de som ble gjort med *I de lange Nætter* (1863/1892). Hvor omfattende omrokkingene var, og når de ble gjort, har imidlertid ikke vært gjenstand for forskning.

Foredraget vil redegjøre for hvordan Skrifter er organisert sammenliknet med de øvrige av Colletts publikasjoner, og se på noen av diskusjonene rundt gjenbruk i hennes egen samtid. På bakgrunn av dette vil verk-begrepet drøftes. Hvor store endringer kan en forfatter gjøre i sin produksjon underveis i forfatterskapet før selve ideen om «verk» som ekspressive uttrykk for kunstnerens indre settes i spill?

Bak, Krzysztof (Stockholm/Kraków)
Från nationalhjalte till rikstyrann. Karl XII i det svenska 1800-talets litterära minneskultur

Session 10, 2

Under 1800-talet återkom den svenska litteraturen ständigt till Karl XII-gestalten. Med utgångspunkt i ett urval av texter, i första hand dikter skrivna till Karl XII-minneshögtiden 1818 och Heidenstams *Karolinerna*, diskuterar föredraget en viktig aspekt av seklets nationella kulturminne. Grundtanken är att den svenska minneskulturen under 1800-talet uppvisade både kontinuitet och evolution. Kontinuiteten berodde främst på att kulturminnet under nästan hela århundradet dels var nära kopplat till mytiserande strategier inriktade på att skapa en ideologisk bas för den svenska nationalstaten, dels realiserade detta projekt genom att fokusera framstående individer, uppfattade som bärare av historien, dels mytologiserade historiens aktörer via hjältearketypens komponenter. Evolutionen drevs fram av att 1800-talets syn på det

mänskliga subjektet underkastades en gradvis förskjutning: medan romantikerna tenderade att beskriva starka individer i det kantianska imperativets termer, domesticerades den kantianska tankemodellen under 1800-talets andra halva genom att existencialiseras, psykologiseras och socialiseras. Detta både stabila och dynamiska mönster som dominerade 1800-talets litterära minneskultur kom att dramatiskt ifrågasättas vid århundradets slut. Banbrytande var Strindberg, som i sina Karl XII-texter inte bara avmytiserar hjältekungen, "Sveriges Förstörare", utan också utvecklar en mer generell kritik av 1800-talets minneskulturella praktiker.

Biesemans, Joksie Els (Ghent)

Session 4, 1

Och nu lossnar nåt inom mig / som isen under den globala uppvärmningen. En analys av naturens gestaltning i samisk poesi 1970-2020

Dagens Norrland kännetecknas av några inre motsägelser. Sveriges nordligaste landsdel utgör nästan 60% av landets yta, dess folkmängd bara 12% av landets befolkning. Norrland är rikt på råvaror som till stor del exporteras till landets södra delar, medan allt fler av landets södra invånare samt utländska turister söker sig till Norrland 'på jakt efter ödslighet och stjärnklara vinternätter'. Medan råvarornas vinster försvinner ut ur Norrland, stannar turismens vinster på plats. Det ekonomiska värdet av en urskog blir på så sätt sakta högre än värdet av träet i sig. Norrland är rikt på författare som dock befinner sig så långt från de stora städerna med sina festivaler, förlag och tidningar att de kan ha svårigheter att nå den sydsvenska allmänheten. Bland Norrlands invånare finns (minst) 20.000 samer. Några folkräkningar på etnisk grund görs dock inte i Sverige och det är samtidigt inte lätt att utgöra vem som faktiskt 'är' same. Sametingslagen som avgör vem som får rösta i Sametinget, bestämmer att man är same om man själv anser sig vara same och har eller har haft (föräldrar som har eller har haft) samiska som språk i hemmet. Samiska erkändes som ett av landets fem minoritetsspråk i enlighet med minoritetsspråklagen som infördes 2000. Sedan 2011 är samerna erkända som ett folk, till och med ursprungsfolk, i Sveriges grundlag.

Detta innebär att den (skrivna) samiska litteraturen är relativt ung och därmed ungdomligt kraftfull; den försöker hitta sin form, bygga upp en egen tradition. En annan faktor som gör samisk litteratur särskilt relevant idag är dess starka koppling till naturen, klimatfrågan och de ovannämnda motsägelser som kännetecknar dagens Norrland. Långt innan klimatförändringarna blev ett livligt diskuterat ämne i media och dagliga nyheter, tematiserades de redan i verk av de samiska författarna Paulus Utsi (1918-1975) och Nils-Aslak Valkeapää (1943-2001). Detta bidrag analyserar dessa poeters verk och konfronterar det med verk av en yngre generation samiska lyriker såsom Sigbjörn Skåden (°1976) och Niillas Holmberg (°1990) med som syfte att börja kartlägga en utveckling i hur (förhållandet till) naturen gestaltas.

Min analys anknyter till det som Graham Huggan och Helen Tiffin kallar för 'postkolonial ekokritik'. De historiska maktstrukturerna orsakar att samisk litteratur i allmänhet lämpar sig till en postkolonialistisk analys. Den postkoloniala ekokritiken kännetecknas av en förskjutning från den tidigare antropocentriska

postkolonialistiska utgångspunkten till fokus på hur naturen påverkades av kolonialismen och vad denna påverkan innebar/innebär för ursprungsbefolkningens emotionella och ekonomiska relation till naturen. Norrlands resurser har exploaterats som om de stod i exploatörens tjänst, vore andlösa och evigt förnybara – medan de samiska författarna har gestaltat naturen och dess råvaror som exakt det motsatta.

Böhnisch, Siemke (Agder)

Session 29, 1

Fra 22. juli til andre verdenskrig og tilbake. Teaterscenen som prøverom for multidireksjonal og transnasjonal erindring

I forskningsprosjektet "Framstilt fortid. Norge og andre verdenskrig i samtidskulturelle optikker" (Universitetet i Agder, Norge) antar vi at terrorangrepet 22. juli kan være en relevant kontekst for (ny)fortolkning og (re)forhandling av kulturelle optikker på andre verdenskrig i Norge. Terrorhendelsene i 2011 ble nærmest umiddelbart ansett som et historisk tidsskille («Det blir et Norge før og et etter 22. juli», Stoltenberg, 25. juli 2011), og det er mange tegn på at kollektiv kulturell identitet kan ha blitt destabilisert. Betegnelsen «nasjonalt traume» ble selvskreven, og andre verdenskrig ble raskt (re)aktivert som historisk referanseramme i de kollektive kulturelle prosessene etter angrepet. Vi antar derfor at 22. juli-minner og minner om andre verdenskrig potensielt interagerer i disse prosessene, jf. Rothbergs teori om "multidirectional memory" (2009).

I dette paperet vil jeg se nærmere på en teaterforestilling der 22. juli-minneprosessene eksplisitt knyttes til andre verdenskrig. Forestillingen "Ein av oss/Einer von uns. Tilnærmingsforsøk etter 22. juli" i regi av Erik Ulfsby (2019) er den første produksjonen ved et norsk institusjonsteater som har 22. juli som uttalt tema. Desto mer påfallende er det at forestillingen ble til i et transnasjonalt samarbeid med et tysk institusjonsteater (Staatstheater Hannover). Urpremierer var i Tyskland (mars 2019), før Norgespremierer ved Det Norske Teatret i november 2019.

"Ein av oss/Einer von uns" (Ulfsby, 2019) låner tittelen fra Åsne Seierstads internasjonale bestselger (2013), men er ikke noen iscenesettelse av boken. I forestillingen anvendes enkelte tekstpassasjer i form av høytlesinger, samt utdrag av tekster av Karl Ove Knausgård, Hans Marius Enzensberger, Lena Lindgren og Thomas Brasch m.fl. På scenen ser vi to norske og to tyske skuespillere som tilsynelatende ikke agerer i roller, men som «seg selv». Skuespillernes personlige minner og familiehistorier inngår som tekstmateriale og perspektiver i forestillingen. En framtrædende plass har dessuten scenografien, en installasjon av den norske konseptkunstneren Lars Ramberg, og utformingen av teaterrommet som inkluderer publikum i teaterhendelsen.

I paperet vil jeg drøfte forestillingens estetiske og dramaturgiske strategier for å se nærmere på hvordan multidireksjonal og transnasjonal erindring utprøves og utfoldes på teaterscenen. Hvilken funksjon har disse tilnærmingsforsøk i de akutte og konfliktfylte minneprosessene etter 22. juli, og hvordan virker de tilbake på minnene om andre verdenskrig?

Hjalmar Bergmans Clownen Jac. Att berätta det förbjudna

Hjalmar Bergmans roman *Clownen Jac* är en av den svenska litteraturens mest genomforskade romaner. Ändå är dess kanske viktigaste teman och motiv inte mer än antydda i tidigare forskning, nämligen det som handlar om maskulinitet och begär mellan män. Det är detta som den här presentationen handlar om.

I den biografiskt inriktade forskningen, exempelvis Erik Hjalmar Linders stora biografi, framgår det att Hjalmar Bergman var homosexuell och att detta hade en betydelse för kriserna i hans liv. Men att samkönad kärlek också var ett inslag i hans diktade världar har hittills inte uppmärksammats. Underligt nog, eftersom den finns i så många av hans berättelser och särskilt tydligt i *Clownen Jac*, hans sista bok. Underligt nog för att den ofta är en spänningspunkt i hans diktade världar.

Uppenbarligen går det utmärkt att läsa romanen utan att lägga märke till detta. Berättelsen om det förbjudna finns på ett underliggande plan, som så ofta i äldre litteratur. Att öppet skildra erotiskt begär mellan män hade varit om inte helt omöjligt så åtminstone vanskligt. Inte många gjorde det i Sverige vid denna tid och när det skedde fick författaren betala ett högt pris om hen skrev på något annat sätt än avståndstagande. Homosexualitet var förbjuden i det levda livet och marginaliserad i litteraturen.

För att få syn på det homoerotiska temat i *Clownen Jac* måste man läsa romanen med olika former av framställningar om relationer mellan män som intertexter. Det kan handla om Bibeln, om historiska personer, vetenskapliga och förment vetenskapliga teorier eller om konstnärliga representationer av olika slag.

Kända historiska personer, som i samtida homokretsar hade outats som homosexuella, passerar revy i *Clownen Jac*. Degeneration och bristande manlighet kännetecknar flera av romangestalterna, något som hos Hjalmar Bergman och andra vid den här tiden, brukade knytas till avvikelser också på kärlekens område. Så sker till exempel hos Herman Bang, den mest kände nordiske författare med rykte om sig att både som författare och privatman intressera sig för samkönad kärlek.

I *Clownen Jac* finns manliga parkonstellationer där kärlek och brodermord ligger nära - Jac och Mac, Jesus och Judas, Kain och Abel. Här finns klyvnader inom en och samma person – Jonathan och Jac, Jonathan och Simbad. Hos Henny Danny är kluvenheten inskriven i namnet – ett kvinnonamn kombinerat med ett mansnamn antyder hans karaktär, alltså hans androgynitet. Jacs problematiska manlighet liksom hela hans värld ställs i romanen mot den trygge bonden Längsell, som representerar en traditionell och livskraftig heterosexuell manlighet. Bergman hade använt samma grepp tidigare. Han skrev manus till filmen *En perfekt gentleman*, där Gösta Ekman spelade de båda manliga huvudrollerna. I den filmen är den degenererade manligheten hos en av dessa män tydligt kopplad till bristande heterosexualitet och samkönat begär.

Březinová, Helena (Prague)

Session 5, 4

Danmark som et småstat-forbillede i perioden op til grundlæggelsen af Tjekkoslaviet

Arnošt Vilém Kraus (1859-1943), den første tjekkiske professor i tysk litteratur ved det tjekkiske universitet i Prag (det oprindeligt primært tysksprogede universitet i Prag blev i delt op i et tysk og tjekkisk universitet i 1882) var en stor beundrer af Skandinavien og Danmark især. Han begyndte at holde foredrag om tysk litteratur i 1880'erne i en tid, hvor Bøhmen var en del af det østrig-ungarske monarki og tjekkerne bestræbte sig på at emancipere sig fra den tysksprogede indflydelse. Der ligger faktisk et stort paradoks i Kraus' virke: Kraus, som var ansat professor i tysk litteratur, koncentrerede sig i sin populærvidenskabelige virksomhed næsten udelukkende om at formidle skandinaviske emner. Især Danmark præsenterede han som et småstatligt forbillede for den eventuelle nye tjekkiske stat. Alle Kraus' populariserende udgivelser bærer samtidig præg af hans stærke reservation over for den tyske kultur; fx drager han en parallell mellem danskernes situation i Slesvig og tjekkerne. Da Kraus samarbejdede tæt med den første tjekkoslovakiske præsident Tomáš Garrigue Masaryk, kan man påstå at Kraus' Skandinavien-fascination på sin vis bidrog til konstitueringen af den første tjekkoslovakiske stat. I mit oplæg undersøger jeg, hvor stærk den skandinaviske indflydelse var på den tjekkiske politik og kultur efter 1900 og hvilke skandinaviske institutioner og fænomener Kraus fremhævede som mønstergyldige for tjekkerne.

Broomans, Petra (Groningen)

Session 27, 2

Memory, trauma and history in Linnea Axelssons *Ædnan*. Epos (2018)

(The talk will be in Swedish)

The Sámi have a long storytelling tradition that serves multiple purposes, including that of memory. Minority artists and writers, in the past and the present, often have to take positions as storytellers. They have to decide about what they want to tell about the roots of their people, what they want to forget or what they want to keep in a living memory. Another decision concerns the language in which to tell and/or reconstruct narratives about lost identities, and the targeted audience of the story. Who, indeed, should remember these narratives about identity forming, and the loss and regaining of language? In my paper I will demonstrate how Linnea Axelsson, a Swedish writer with Sámi roots, uses fiction to mediate memories of loss of language, identity, and family roots, as well as to convey stories of survival and overcoming trauma. She addresses in her epic poem *Ædnan*. Epos (2018), not only the own minority, but also the major community, writing directly in the major language. I will use the insights of cultural memory studies, literary trauma theory, postcolonialism, but also cultural transfer studies. [The talk will be conducted in Swedish]

Brovold, Madelen (Oslo)

Session 24, 3

Ekskludering av kvinnelige vitnemål fra den norske holocaustminnekulturen

Under den norske holocaust ble 776 av de jødiske personene som oppholdt seg i Norge i begynnelsen av krigen, deportert (Bruland 2017, 470–471, 589, 667). Mens de kvinnelige europeiske jødene generelt hadde langt mindre sjanse enn mennene for å overleve den første seleksjonen i konsentrasjonsleirene, ble alle norske kvinner og barn drept rett etter ankomst til Auschwitz (ibid., 675–698; Waxman 2017, 149). Derfor eksisterer det ingen norsk-jødiske kvinners eller barns vitnemål fra konsentrasjonsleirene. Kjønn er med andre ord en svært viktig faktor innenfor den norske holocaust så vel som den norske holocaustminnekulturen.

Blant de norske jødene som overlevde andre verdenskrig ved å flykte til Sverige, var det frem til 1990-årene kun to kvinner som skrev bøker basert på sine erfaringene. På tross av dette, er disse bøkene neglisjert av ettertiden. Ekskluderingen av kvinnelige krigserfaringer fra den kollektive minnekulturen er hverken et spesifikt norsk eller et spesifikt norsk-jødisk fenomen, men et trekk som kjennetegner europeisk minnekultur generelt (jamfør blant annet Eriksen 1995, 51, 128, Pryser 2007, 7, 9 og Levin 2015, [39]). Fortellingene til norsk-jødiske kvinner av den såkalte første- og andregenerasjonen tilbyr imidlertid en viktig og unik innsikt i en side av norsk krigs- og holocausthistorie, og uten den, mangler fortelling(en) om den norsk-jødiske minoriteten og den norske holocaust – som er et mer populært tema innenfor forskningen så vel som populærkulturen enn noen gang – fremdeles et sentralt perspektiv.

I dette innlegget vil jeg derfor drøfte forholdet mellom kjønnsperspektiver, vitnemål og maktstrukturer innenfor norsk holocaustminnekultur. Dette vil jeg gjøre med utgangspunkt i noen utvalgte tekster i ulike sjangere fra tre faser i norsk holocaustminnekultur: 1.) andre halvdel av 1940-årene, 2.) 1990-årene, og 2.) 2010-tallet til nåtiden. Jeg vil fokusere på norsk-jødiske kvinners kjønnede erfaringer under krigen og forsøke å si noe om hva som kjennetegner deres litteratur med hensyn til aspekter som sjangervalg og fortellerperspektiv.

Litteratur

Bruland, Bjarte. 2017. Holocaust i Norge. Registrering. Deportasjon. Tilintetgjørelse. Oslo: Dreyers forlag.

Eriksen, Anne. 1995. Det var noe annet under krigen. 2. verdenskrig i norsk kollektivtradisjon. Oslo: Pax Forlag AS.

Levin, Irene. 2015. "Chapter 3. Norwegian Jewish Women: Wartime Agency – Post-War Silence". I *Women in War. Examples from Norway and Beyond*, redigert av Kjersti Ericsson, [39]–54. Farnham: Ashgate Publishing Limited.

Pryser, Tore. 2007. *Kvinner i hemmelige tjenester. Etterretning i Norden under den annen verdenskrig*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag AS.

Waxman, Zoë. 2017. *Women in the Holocaust. A feminist History*. Oxford: Oxford University Press.

Carbone, Elettra (London)

Session 26, 1

More Than Just a Box: Fragments of Ibsen's British Reception in UCL Special Collections

In my paper I will outline the bases of a new book project, which examines the representations of Scandinavia emerging from objects which are part of UCL Special Collections. In line with the general topic of the conference, my presentation will focus on representations of the North and Nordic culture in the nineteenth century but also on the importance of university collections in research and teaching.

Stephen Greenblatt calls 'fragments' or 'microhistories of "displaced" things and persons' all the stories and instances that we use to make history, to create a coherent 'grand narrative'. He points out that only

by focusing on the ‘fragments’ and engaging with specific case studies we can bring back to the study of culture and history ‘a sense of contingentia’, a sense that culture is not fixed or predetermined and that the fragments we are engaging with are not part of a historically ordained destiny but of ‘connections between unexpected times and places’ (Greenblatt 2010: 16-17). This is particularly relevant when it comes to archival research, where the materials the researcher is gathering and interpreting are often referred to as ‘fragments’, though fragments that, many scholars would argue, are ‘assembled so to lead later investigators in a particular direction’ and transformed by the researcher into some form of narrative (Manoff 2004: 16).

The manuscripts of Maria Sharpe’s (1853-1928) writings on Henrik Ibsen (and particularly her essay ‘Henrik Ibsen: His Men and Women’ published in 1889) are among these fragments. As the wife of Karl Pearson (1857-1936), Goldsmid Professor of Applied Mathematics and Mechanics (1884-1911) and Galton Professor of Eugenics (1911-1933) at UCL, Sharpe’s papers were kept in the UCL’s Pearson Papers, part of the university’s Special Collections. Besides being an interesting example of Ibsen’s reception in the UK, these ‘fragments’ take on new meanings when seen within the context of the other materials included in the Pearson Papers. These include the traces of the family’s fascination for Norway – a destination that was becoming increasingly fashionable throughout the nineteenth century – as well as documents connected to The Men’s and Women’s Club, a radical middle-class club founded by Pearson himself which met between 1885 and 1889 and which debated controversial topics such as marriage and sexuality.

In my paper I will consider the cultural relevance of Maria Sharpe’s ‘fragments’ and reflect on the messages they convey through their location in the Pearson’s boxes.

Chacińska, Maja (Gdańsk)

Session 25, 4

How to speak about immigrants and refugees? Constructing memory on Swedish public service television’s news site

According to the Swedish Migration Agency (Migrationsverket) in 2015 Sweden received more refugees per capita than any other European country (registered number 181 890). In the year of European immigration crisis almost 163 thousand people sought asylum in this country. In 2018 there were still over 52 000 people registered on entering the country by the Migration Agency. In the beginning of 2020, when this words are written, in Sweden, a country with population of a little over 10 million , almost 2 million inhabitants were born outside the country. It is obvious that the question of immigration and refugees has received a broad media coverage and it became a challenge to speak about those issues in the news without prejudice and stereotypes. This is also relevant in the times when the words expressed stay online as a cultural memory and can be read for years to come.

In 2016 Swedish public-service television SVT was found guilty by the Swedish Press and Broadcasting Authority when a reporter covering a school attack in Trollhättan municipality described the victims as "not completely Swedish" (inte helsvenska) judging by their appearance (this is how the attacker chose them). There are other examples of these kinds of cases in which SVT or other stations were found guilty. In those cases, Swedish Press and Broadcasting Authority based their criticism on a paragraph in the Swedish Radio and Television Law that claims "television's particular impact".

In light of this development it became clear that the journalists in the public-service media needed some kind of regulations or guidelines concerning the use of language. In 2015 Anne Lagercrantz, an executive at Swedish public service television's News Division published an internal document consisting of language advice supposed to make the news coverage more inclusive. The advice for the employees included e.g. avoiding generalization about ethnic groups, areas or religions.

The purpose of this paper is to present how the SVT document is applied four years later and what language is used in news articles published on svt.se (public service television's news site). Using elements of media discourse analysis of relevant articles on svt.se from 2019 as well as quantitative analysis the paper will consider the language choices from a cultural and media perspective as well as some relevant themes and contexts. The aim of the quantitative analysis is to research how the recommended words and phrases are used in relations to those that are not recommended. Through qualitative analysis I would like to explore whether the use of the document helps creating a positive memory and the quest of inclusion and diversity.

Csúr, Gábor Attila (Budapest)

Session 23, 2

Det ungarske tidsskrift Nyugat (1908–1941) som mindekulturelt fænomen i skandinavisk optik

Tidsskriftet Nyugat ('Vesten'), der udkom 1908–1941, var et af de førende kulturelle fora i førkrigstidens Ungarn, hvor nogle af landets mest fremragende forfattere startede deres karriere. Men det tog også blandt andet den spirende interesse for skandinavisk litteratur under sine vinger, og mange talentfulde unge digtere, romanforfattere og andre kulturpersonligheder kastede sig ud i at oversætte danske, svenske og norske klassikere til ungarsk. Ibsens dramaer, der stadig læses i de ungarske gymnasier, blev for første gang oversat af en oversætter, som var i tæt samarbejde med tidsskriftet. Man finder mindst et forfatterportræt, en novelleoversættelse eller en eller flere anmeldelser af norske, danske og svenske romaner, dramaer og digtsamlinger i næsten hvert enkelt nummer. Hvad mere er, der var mange ungarske forfattere, som prøvede at efterligne den nordiske stemning, hvad det så end skulle betyde. Størstedelen af Ödön Réti's drama 'Karen' – den første udgave finder man også på Nyugats sider – foregår for eksempel i Island, og der er en god del islændinge i persongalleriet.

Nyugat – ligesom andre lignende kulturmagasiner i Østeuropa, som f.eks. det tjekkiske Moderní revue (1894–1925) – har en fornem plads i den nationale mindekultur. Periodens forfattere og digtere indgår i de gymnasiale uddannelses pensumlitteratur, men den litterære offentlighed bidrager også væsentligt til at opretholde tidsskriftets renommé. Man har gratis adgang til en digital version af alle numrene på nettet, og

med jævne mellemrum arrangeres der kulturprogrammer med særlig fokus på den litterære kreds omkring tidsskriftet, og der er efterhånden adskillige monografier, der beskæftiger sig med Nyugats historie og betydning.

Når ungarske akademikere, litterater, teaterforlk, gymnasielærere eller anmeldere skriver og taler om Ibsen eller Kierkegaard, sker det ofte, at man sammenholder teksterne med for eksempel den verdenskendte Georg von Lukács' essay (Sören Kierkegaard und Regine Olsen), også fra Nyugats første årgange. Men hvilken indflydelse har det på modtagelsen, at den nordiske litteraturs 100-150 år fra Andersen til Hamsun forstås og læses gennem den tidlige modernismes briller i Ungarn? Hvad sker der, hvis en kulturel og geografisk region på Europakortet får en mytisk-symbolisk læsning, som Bertrand Westphal hævder? Og er det ikke med Edward Saids ord orientalisme (eller rettere sagt borealisme), hvis den nationale mindekultur også i dag påvirker, hvordan vi fortolker Strindberg og Pontoppidan, så det er næsten umuligt at åbne op for nye tilgange?

De spørgsmål vil jeg gerne give svar på i mit foredrag.

Dériné Stark, Zsófia (Budapest)

Session 1, 3

The fairy tale as an identity. Matrix analysis of Karen Blixen's *The Sailor Boy's Tale*

Karen Blixen takes all the opportunities of intertextuality in her stories. His quotations, allusions, and references often refer to basic literary texts of the world, which her readers are entitled to know. However, these quotations are rarely accurate, and in the Blixen context they always gain new meaning or open up a new field of interpretation of the story. Besides the Bible, Greek-Roman mythologies, Shakespeare, Dante or Goethe quotes she uses very often texts of the Arabian Nights. The fact that Karen Blixen composed her stories orally first for her lover Denys Finch-Hatton, confirms that tales play a major role in Blixen's narrative. In the English title of *The Sailor Boy's Tale*, the word 'tale' also refers to a fairy tale. In my analysis, in addition to exploring and presenting the quotes and references used by Blixen in the story, I would also like to present their story-changing role.

In addition to the classic V. Propp scheme, I also create and present the story's matrix, which is a very strange way of analyzing the tale. There are seven fairy-tale regions in the world: the European, the North American Indian, the Central and South American, the Oceanic, the Indonesian-Indochina, the Far East, and the African. In the stories of every fairy-tale region, we can find universal human teachings, for which we must always know and understand the beliefs of that region. What is common in all parts of the world is that teachings are passed on through stories everywhere. When Socrates was asked something about, he asked back: should I answer with a myth or with a logos? That means, should he use his mind and the structural-grammatical elements of the language to express his thoughts or paint them with images and emotions? In Karen Blixen's *The Sailor Boy's Tale*, as in every folk tale, the two approaches are not hierarchical and don't exclude each other. Both analyzes reflect valid truths about the world, but the ideal

is to explore both ways of thinking, because together they represent Blixen's specific world and the real universe too. I undertake this exploration in my analysis of 'The Sailor Boy's Tale'.

Dlask, Jan (Prague)

Session 28, 2

Motifs of migration and multicultural encounters in Christer Kihlman's *På drift i förlustens landskap* (1986) and Gerdt Bladhs *undergång* (1987)

Four books written by the Finland-Swedish author Christer Kihlman (born 1930) in 1980s, 1980–1987, form the late part of his life's work. Literary science started to pay attention to these books only recently, e.g. Mikko Carlson in his 2014 Finnish language doctoral thesis *Paikantuneita haluja: seksuaalisuus ja tila Christer Kihlmanin tuotannossa* (Situated Desires. Sexuality and Space in Selected Fiction by Christer Kihlman). My own analyse of the author's *Alla mina söner* (1980; All My Sons) and *Livsdrömmen* (1982; Clear dream of life), set in Argentina and other countries in South America, showed the possibility to see this part of Kihlman's work in the light of the concept created by Edward W. Said in his 1978 book *Orientalism* as a meeting between the European/Nordic world, represented by the autobiographical narrator/Kihlman, and the South American world, represented especially by the young men the narrator/author got to know and wrote about.

This paper is meant to continue this and others' research, now aiming at Kihlman's 1986 and 1987 books *På drift i förlustens landskap* (Drifting amidst the scenery of loss; PDFL) and Gerdt Bladhs *undergång* (The Downfall of Gerdt Bladh; GBU). For them, Said's pure concept is found less suitable: rather than describing a meeting between two worlds, PDFL is a monological work thematizing a personal crisis and questions of the difficulty of writing, the breakdown of marriage and sexuality that cannot fit into norms, while GBU charts the disintegration of an established family man and a pillar of the Helsinki business community in 1980s. On the other hand, also in case of these books it is possible to continue analysing motifs connected with migration and multicultural encounters, if they are understood on a general level. PDFL takes place in several countries in all over the world (Finland, the United States, Germany, Austria, Mediterranean, Argentina etc.), and in GBU, e.g. flying around Europe in the continuously more and more globalized capitalism of 1980s is the main character's daily bread.

In this connection, my paper thus tries to answer two simple questions: firstly, if and possibly how these generally understood motifs in PDFL and GBU are connected to the themes and topics of Kihlman's previous books, and secondly – but mainly – what role, may it be with regard to contents or form, they play in PDFL and GBU themselves.

Domeradzka, Magdalena (Warsaw)

Session 25, 3

Concepts and Debate. Ideals of *Folkhemmet* in Swedish political discourse

(The talk will be in Swedish)

This paper deals with the current political discourse in Sweden and the ways it uses social-political and cultural concepts related to folkhemmet. As Reinhart Koselleck and Quentin Skinner (1997; 2002) have shown, assuming either a long or a short-term perspective, concepts used in different times and different contexts acquire new facets and thus alter overtime bringing about conceptual change. The concepts including those of equity, also between men and women deeply rooted in the Swedish cultural and social memory are referred to by the politicians representing all the political parties. What I would like to discuss is both how such concepts are used rhetorically as part of argumentation and the doxa of the discourse and whether in the process of political debate they are subject to shifts in conceptualisations.

Literature

Koselleck, Reinhart. 1997. "The Temporalisation of Concepts." *Redescriptions (Finnish Yearbook of Political Thought)* 1 (1): 16–24.

Quentin Skinner. 2002. "Retrospect: studying rhetoric and conceptual change." In *Visions of Politics Vol. 1. Regarding method*, 175–87. Cambridge [u.a.]: Cambridge Univ. Press.

Domsa, Zsófia (Budapest)

Session 7, 2

Trauma og minne i Jon Fosses Stengd gitar

Jon Fosses lange og sjangermessig mangfoldige forfatterskap er preget av en stadig tilbakevending til en uro som ofte er knyttet til traumatiske hendelser i fortiden. Hans litterære skikkelser virker å være fanget i sine vonde minner. Selve årsaken eller utgangspunktet til deres trauma forblir ofte skjult eller usagt, og den vedvarende urolige tilstanden kommer i fokus både i prosaverkene og dramatikken til Fosse.

Romanen *Stengd gitar* fra 1985 handler om en ung alenemor som låser seg ut av sin leilighet hvor hennes ettårige sønn ligger og sover. Vi følger tankene til et ensomt menneske som er stengt like mye inne som ute. I en bevissthetsstrøm beveger hun seg både fysisk og mentalt i motsatt retning i forhold til leiligheten, og begir seg ut på en absurd byvandring som etterhvert blottlegger flere traumatiske hendelser og desperate reaksjonsmønstre fra hennes fortid. Steder og minner dukker opp i hennes bevissthet og bekrefter tesen om at «en traumatisk erfaring kan vekke til live minner om tidligere traumer.» (Langås 2016, 13)

Stengd gitar har fått relativt beskjeden oppmerksomhet fra akademiske lesere, den er derimot blitt dramatisert og fremført både i Norge og Danmark, og hører til en av de mest naturalistiske og gripende tekstene som Fosse har skrevet. Etter min mening er denne romanen med på å etablere en tematikk og fortelleteknikk som senere blir representativ for hele forfatterskapet.

Litterære tematiseringer av nasjonale og personlige traumer har fått et nytt preg i den skandinaviske kulturen etter tusenårsskiftet blant annet på grunn av de historiske hendelsene og det autobiografiske paradigmeskiftet. Fosses *Stengd gitar* ligger utenfor denne tematiseringen av fiksjon og virkelighet, likevel synes jeg at en nylesning av denne romanen byr på en rekke utfordringer med konsekvenser for vår forståelse av dagens traumatematikk i norsk litteratur.

Hovedpersonen i romanen gjennomgår en mental reise i fortiden, blir kastet fram og tilbake mellom sine selvbiografiske minner, men hennes tanker er også preget av framtidsscenarioer om å komme hjem igjen. Siden romanen kom ut i 1985, har hukommelsesforskning gjennomgått en revolusjon og forskerne har påpekt at våre minner og framtidstvisjoner er tett knyttet til hverandre (Østby – Østby 2016, 223). I Fosses roman legges vonde og gode minner opp på hverandre, og tanker om framtiden skaper et intenst møte mellom den ytre og den indre virkeligheten.

Med utgangspunkt i den akademiske interessen for litteraturens steder og traumets betydning i samtidslitteraturen, og med støtte fra hukommelsesforskningens nye innsikt vil jeg forsøke å lese Jon Fosses Stengd gitar som en desperat tidsreise og en søken etter mening i språket og i minnene.

Literature:

Jon Fosse (1985) Stengd gitar, Oslo, Samlaget

Unni Langås (2016) Traumaets betydning i norsk samtidslitteratur, Bergen, Fagbokforlaget

Hilde Østby og Ylva Østby (2016) Å dykke etter sjøhester: En bok om hukommelse, Oslo, Cappelen Damm

Drozdowska, Karolina (Gdańsk)

Session 12, 2

"Å utsette den andre døden". Snublesteiner i norsk litteratur

Snublesteiner er minnesmerker over ofrene for nazismen under andre verdenskrig. Ifølge nettstedet snublesteiner.no finnes det over fem hundre av dem i Norge. Disse minnesmerkene, utformet som brostein, har blitt på en måte integrert i det norske bylandskapet – de utgjør en del av hverdagen samtidig som de stadig minner om de grusomme forfølgelsene den norsk-jødiske befolkningen ble utsatt for. Den første norske snublesteinen ble lagt i året 2010 i Oslo og det tok ikke lang tid før skjønnlitterære forfattere i Norge begynte å ta minnesmerkene opp som et tema og inkorporere dem som motiver i verkene sine. Dette innlegget har som mål å analysere snublestein-motivet i tre norske litterære tekster. To av tekstene tilhører skjønnlitteratur (Simon Strangers Leksikon om lys og mørke fra 2018 og Nina Lykkes Nei og atter nei fra 2016), mens en av dem regnes som sakprosa (Ole Robert Sundes essay «Snublesteinene i Oslo», utgitt i samlingen Hjemlandet og andre fortellinger fra 2019). I presentasjonen min skal jeg fokusere på selve beskrivelsen av snublestein-fenomenet i de utvalgte verkene, men også det hva disse beskrivelsene kan utgjøre et utgangspunkt for. Jeg skal forsøke å bevise at snublestein-motivet fungerer ofte som en slags døråpner, et startgrunnlag for videre refleksjon om nasjonal identitet, historiske traumer, ondskapens natur og, ikke minst – om skandinavisk antisemittisme, et emne som i de siste årene har blitt tatt opp både av skjønnlitterære forfattere (f.eks. Stranger) og forskere (f.eks. i boken Antisemitism in the North redigert av Jonathan Adams og Cordelia Heß, 2020).

Ficová, Adéla (Brno)

Session 23, 4

Forming Reception in Communist Czechoslovakia. Norwegian Literature in Czech Translations 1945–1968

Translations contribute to shaping the cultural memory of the national literature abroad. While the choice of titles, which get to be translated, is contingent on many factors; in the communist Czechoslovakia, this selection had to meet yet another criterion which deformed the natural literary development – censorship.

The paper focuses on Norwegian literature which was introduced into Czech language between 1945 and 1968. Norwegian literature had a strong position on the Czechoslovak literary market since the end of the 19th century; however, it was first interrupted by the WWII and shortly after again by the communist coup in 1948. Even though the restrictions were later loosened, and censorship was officially lifted, the Soviet intervention in 1968 installed the restrictions again.

The aim is to present and analyze the image of Norwegian literature in the Czech cultural memory as it was formed by the cultural policies of totalitarian Czechoslovakia. Works by more than 30 Norwegian authors were translated into Czech in the given period. I would like to show and explain what kind of literature could enter the Czech bookshops and libraries. The focus often shifted to a specific literary genre (for example, fairy tales or non-fiction literature), republishing the earlier works of the Norwegian canon, or works by authors whose work was translated into Czech although they were marginalized in Norway and did not make it into the national canon.

Finco, Davide Agostino (Genova)

Session 7, 3

Chronicles from a Neglected War. Swedish Literature and Spanish Civil War (1936-1939): Att skjuta hästar (2015) by Kjell Eriksson

Chronologically placed between (and logically overshadowed by) World War I and II, Spanish Civil War marked Spanish history in the 20th century: as the outcome of decades of social and political tensions, it led to the replacement of the newborn republic with an authoritarian regime, which would last until the 1970s; moreover, it was the main international event before World War II where a military confrontation of totalitarianisms (and fascist forces) with democracies (and anti-fascist forces) took place. Several nations brought help to the opposite fronts and, in general, a lively debate on the advisability of an involvement in the war arose in parliaments and public opinions. As regards specifically Scandinavia, hundreds of volunteers joined the International Brigades, even against their own government's position (as is the case of Sweden).

Yet, certainly due to the geographical and cultural distance of Spain and, primarily, of course, to the incomparably more devastating experience of World War II, the impact of Spanish Civil War on Swedish literature has in no way been relevant: if we exclude historical or journalistic contributions, we do not have books dedicated to Spanish Civil War until 2010, when this war features as setting and dramatic element in a few detective stories. As far as I know, however, *Att skjuta hästar. En roman om spanska inbördeskriget* (Shooting Horses. A Novel on Spanish Civil War) is by now the only work of literary fiction that is thoroughly devoted to this crucial event.

In the story conceived by Eriksson, which proves to rely on historically documented elements, memory operates at various levels: not only has a fundamental episode of European history been reconstructed from the perspective of some volunteers in the international brigades, but the whole report is based, fictitiously, on what the Swedish protagonist, Alfons Andersson, wrote in some notebooks during that experience. He has never spread the content of his writings, but now that he is going to turn a hundred years old, he strongly desires to save his account and leave it as a legacy; besides, and not secondarily, the main characters featuring in the novel are in search of their own path in life and their own identity, thus they share their memories both on very personal events (among which the reasons why they decided to come to Spain) and on recent historical facts, something which may help readers understand the climate of the time. As a bitter tale on war violence, grief and injustice, as well as a proud (fictional but believable) testimony of people's courage, humanity and generosity, this work can be considered, in my view, a good and suitable example of memory culture in Swedish literature.

Garczyńska, Helena (Gdańsk)

Session 28, 3

Forandringer av oversettelsesstrategier i polske oversettelser av Ibsens drama

I mitt foredrag vil jeg se nærmere på oversettelsesstrategier som er brukt av forskjellige oversettere i Ibsens utvalgte teaterstykker, først og fremst samfunnsdrama. Verdt å nevne her at de første polske oversettelsene ikke var gjort direkte fra norsk til polsk, men via andre språk, så forskningsmaterialet vil bli begrenset til disse stykkene som ble til fra 1950-årene fram til nå. Jeg vil prøve å svare på spørsmål om strategiene har forandret seg gjennom årene, i tilfelle – hvilke forandringer som har skjedd, hvorfor de har skjedd, og om de er typiske for enkelte oversettere (hovedsaklig Józef Giebultowicz og Anna Marciniakówna). Jeg vil konsentrere meg om noen spesifikke aspekter, bl.a. navn, høflighetsfraser, tiltaleformer.

Gemzøe, Anker (Aalborg)

Session 20, 2

Kaj Munks "De Faldne" – mindedig og monument

Kaj Munk skrev digtet til minde om de faldne den 29. august 1943. På den dag trådte den danske regering tilbage. Under modstand mod den tyske besættelsesmagts overtagelse af den danske hær og flåde blev 23 danske soldater og 2 civile dræbt, mens 53 blev såret. Digtet blev optaget i hans sidste digtsamling *Den Skæbne ej til os* (1943). Skønt der er stærke grunde til at foretrække Munks mere indirekte modstandsdigtning (fx "Den blaa Anemone", trykt i samme samling), er der en del godt at sige om "De Faldne" som poetisk håndværk.

Da Kaj Munk skrev digtet, havde han allerede – gennem den åbne, resolute modstandsvilje i hele sit virke efter den 9. april 1940 – opnået en ganske særlig status som modstandsikon. Denne position blev

yderligere forstærket, da han selv blev en af ”De Faldne”, idet han brutalt blev dræbt i januar 1944 som det første offer i en serie af terrormord på kendte danskere.

Efter krigen fik digtet monumental status, idet første strofe er indhugget som inskription på hovedmonumentet i Mindelunden i Ryvangen – besættelsesmagtens henrettelsesplads med tre pæle, flosset af skud, som fra indvielsen i 1950 blev det vigtigste mindested for alle modstandsbevægelsens faldne 1940-45. I mit paper vil jeg dels analysere digtet under sammenligning af forskellige versioner af det, dels karakterisere dets funktion som inskription i Mindelunden.

Hovedreferencer:

Den indgående redegørelse for Kaj Munks digtning i 1940’erne i Anker Gemzøe og Mogens Pahuus: Kaj Munks digtning og livssyn, s. 289-360 (Aalborg Universitetsforlag 2019: <https://aauforlag.dk/shop/boeger/kaj-munks-digtning-og-livssyn.aspx>). Og afsnittet om Mindelunden i Ryvangen i Inge Adriansen: Erindringssteder i Danmark. Monumenter, mindesmærker og mødesteder (Museum Tusulanums Forlag, København 2011).

Grzechnik, Marta (Gdańsk)

Session 23, 1

The journey of “Fram”. Case study of a Paraguayan colony: from place of memory to place of forgetting

This paper is a study of a Paraguayan colony “Fram”, treated as a focal point of several intersecting narratives of commemoration and forgetting, modernisation and exploration. Established in the early 1920s in southern Paraguay, near to the Argentinian border by Peter “don Pedro” Christophersen (1845–1930), the colony was named after the famous vessel of Fridtjof Nansen and Roald Amundsen. Christophersen, a Norwegian entrepreneur and diplomat, was one of the sponsors of Amundsen’s South Pole expedition. Just as Amundsen immortalised his name by giving it to one of the mountains in the Queen Maud Mountains in Antarctica, Christophersen could have sought to immortalise the expedition by naming his colony after the ship on which it travelled.

Despite its Nordic origin, “Fram” was never inhabited by people of Nordic descent. In cooperation with a Czech agent Miloš Suchan and the Polish consul in Carmen del Paraná, by the 1930s the colony was mostly settled by Central European, including Ukrainian and Polish, immigrants. As such, it occasionally became an object of interest of Polish emigration and colonial activists (including traveller and writer Mieczysław Bohdan Lepecki) and organisations (e.g. the Maritime and Colonial League). By the time Lepecki travelled to “Fram”, the provenience of its name was probably forgotten, as no mention of it was made. Rather than a place of memory, it became a place of forgetting, in which meanings were superimposed by the territory’s new inhabitants and users. From being a testimony to the Norwegian Polar explorers, it acquired the context of the Polish project of colonization of overseas territories, understood as organised settlement. In both cases, however, it could be framed both as a part of modernisation project and extra-European expansion.

The colony serves here as a case revealing a complex transnational network of Nordic and Central European colonial and colonizing ambitions, and global ambitions spanning both the Polar regions and

the so-called global South, knowledge production in the form of exploration and European settlement. As such, it touches on the topics of colonial entanglements of nations which did not possess colonial empires, but which nevertheless took part in European expansion in other forms than direct military or economic takeover of overseas territory.

Gujord, Heming H. (Bergen)

Session 17, 1

– Kven drap Germaine? «Synspunkter» og «Kunsten å myrde» av Cora Sandel

Cora Sandel (1880-1974) har ein unik dannelsesveg og kunstnarbiografi. Ho var fødd under namnet Sara Fabricius i Kristiania, flytta til Tromsø då ho var tolv år gammal og reiste tilbake til Kristiania som ung kvinne for å utdanne seg til kunstmålar. Seinare reiste ho til Paris der ho fekk undervisning på ulike kunstakademi. Først etter 15 år med målarstudium forsøkte ho seg for alvor som forfattar under psevdonymet Cora Sandel. Ho er særleg kjend for trilogien om Alberte som er omsett til mange språk.

Hennar mest kjende novelle, «Kunsten å myrde» frå 1935, har opphav i hennar røynelege debut som seriøs forfattar. Då ho budde i Bretagne i 1919, skal ho først ha utforska motivet på fransk, men i tråd med alle kunstnarmytologiar øydela ho det første utkastet. I 1922 publiserte ho novella «Synspunkter» i Lørdagskvelden som var eit underhaldningsbilag til avisa Social-Demokraten. 16 år etter at ho skreiv førsteutkastet i Bretagne, skreiv ho meisternovella «Kunsten å myrde» som blei publisert i novellesamlinga Mange takk doktor i 1935.

Førsteutkastet til novella har gått tapt. I den andre versjonen, «Synspunkter», møter vi madame, tenestekvinna Francine og husherren, kunstmålaren Klaus. I den endelege versjonen, «Kunsten å myrde», er det berre Francine og madame i dialog på notidsplanet i teksten. I begge dei trykte versjonane snakkar dei om den vonde historia om ei kvinne som har tatt livet av seg då ho var gravid utanfor ekteskapet.

Cora Sandel skreiv gjennom heile forfatterskapet vidare på sine egne minne som embetsmannsdatter, kunstnar og forfattar. Ho ligg nær det som i dag kallast verkelegheitslitteratur. I «Synspunkter» og «Kunsten å myrde» skriv ho truleg vidare på eit autentisk motiv frå Bretagne, men historia utviklar og fordreiar seg i dei ulike versjonane. I 1935 gir ho også den døde kvinna namnet Germaine slik at historia også alluderer til den historiske konfliktsituasjonen i Europa på 1930-talet med Frankrike (Francine) og Tyskland (Germaine/Germania) i framskotne roller.

Kva er sanning og kva er løgn i «Synspunkter» og «Kunsten å myrde»? Kva er personleg erfaring, og kva er kulturhistorisk og sosialpsykologisk analyse? Når vi samanliknar «Synspunkter» frå 1922 og «Kunsten å myrde» frå 1935, ser vi også korleis Cora Sandel dels skriv vidare på ei konkret og nærliggjande erfaring, og dels utviklar dette vidare som eit minne mange år seinare. Med eit sideblikk til den franske forfattere Édouard Louis skal vi heilt til slutt sjå om vi kan finne svaret på ei av dei største sosialkriminologiske gåtene i nordisk litteratur: Kven er dei skuldige? Kven var det egentleg som drap Germaine?

Gustafson, Magnus (Malmö)
Witness roles in working-class literature

Session 11, 2

The last decades inequality has increased in Sweden. In fact, the inequality has increased faster than in any other OECD country. One could speak of a silent revolution since this social change has also taken place under a number of Social Democratic governments. Is it something the contemporary working-class literature can and should relate to, and if so, how? Does a working-class literature worth the name have a social-critical function?

My research focuses on four works by four contemporary Swedish working-class writers. They find themselves in different situations when publishing their books. The purpose of this paper is to compare different witness roles, witness positions and rhetorical strategies and discuss to what extent and in what way the class perspective emerges.

Hamm, Christine (Bergen)
A challenge to Norwegian literary history writing: The case of Karen Sundt

Session 2, 2

Karen Sundt (1841-1924) was one of the most read and most producing women writers around the year 1900. However, she is hardly mentioned in works which present literary history. How can we explain the fact that she has been excluded from the official memory culture represented by works surveying Norwegian novels? My hypothesis would be that she is suffering from her place in an intersection: Bourgeois feminists of the 20th century would not spend time on her because her class-focused novels are not very interesting for the liberation of women. Male bourgeois writers did not like her due to her interest in women's life and the daily concerns of the working class. But what happens when we take Karen Sundt seriously and read some of her texts in a better light than a "parafinlampe" – with a reference to Willy Dahl? Should we value well known canonical works differently when we compare them with Sundt's novels? As an example, I will shortly compare Sivle's 'Streik' with Sundt's 'Heltinden paa Kuba'.

Helle, Anna (Turku)
Maiden of Finland in Distress – The Relations between Finland and Soviet Union in Finnish Novels

Session 17, 2

The aim of this paper is to examine how contemporary Finnish novels, published after the fall of Soviet Union in 1991, represent Soviet Union. What kind of cultural memory regarding Soviet Union do the novels generate? How can they be analyzed from the perspective of politics of the past?

This paper focuses on three Finnish novels written by distinguished writers: The Purge (2008) by Sofi Oksanen, Compartment no. 6 (2011) by Rosa Liksom, and The Hawk Moth (2015) by Katja Kettu. There

are certain similarities between the novels. The stories take place in Soviet Union (albeit in different periods), and their protagonists are Finno-Ugric (Finnish, Estonian, Mari) women.

What is more, I argue that all three novels utilize (consciously or unconsciously) the well-known Finnish national imagery in which the eastern enemy harasses the so-called “Maiden of Finland”. In a similar way with how Italy is described as the Italian “boot”, the borders of Finland are said to form a figure of a woman. One of the best known images of this “maiden” is the painting “The Attack” (1899) by Edward Isto. In the artwork, a two-headed eagle, the symbol of Russia, attacks the maiden of Finland. In a similar vein, the young female protagonists of the novels have to deal with Russian men that are either threatening or violent. In *Purge* and *Hawk Moth*, the female protagonists are raped, while in *Compartment* the threat is more subtle and verbal on its nature. The set-up based on the image of a mistreated young woman is violent, emotional and unjust, and it therefore appeals emotionally to readers.

According to one possible interpretation, the novels – especially *The Purge* and *The Hawk Moth* – criticize sexual violence towards women. However, another possibility is to scrutinize the novels from a more allegorical viewpoint. The opposition between “us” and “others”, between the innocent and helpless Finnish (or Finno-Ugric) women and the violent Russian men crystalizes certain Finnish ways of thinking. From this perspective, the novels deal with Finnish fears and attitudes regarding the relations between Finland and Soviet Union / Russia.

The novels tell fictional stories situated into certain historical contexts. As novels, they are part of the Finnish cultural memory concerning Finland’s history as a neighbour of the former communist world power Soviet Union. By recycling the image of the maiden of Finland (dating back to the period of Finnish national awakening decades before the October Revolution) in the contexts of Soviet Union and present day Finnish literature they make politics of the past. They also participate in moulding the Finnish conceptions and attitudes toward the former Soviet Union and today’s Russia.

Hermann, Pernille (Aarhus)
A Seat in Ægir’s Hall. Mnemonics in Old Norse Myths

Session 9, 1

Scholarly attention has tended to focus on a relatively restricted number of memory-references in Old Norse myths, but the past decades’ growing interest in pre-modern Nordic memory cultures has caused a new interest in the various ways that memory and myths meet. This talk will deal with mnemonic aspects (figures, terms, techniques) in Old Norse myths in a broad comparative and methodological perspective. Characteristics of mnemonic cultures in Classical Antiquity and the Middle Ages will be used to discuss and systematize mnemonic references in the Norse texts, and it will be argued that the mythic texts can inform us about the character of the mnemonic principles that was crucial for the preservation and transmission of mythic details and stories. It will be shown that Memory Studies make it possible to get a more detailed understanding of Old Norse myths, and – the other way around – that Old Norse myths

can give us a more detailed understanding of a Norse art of memory. The arguments will be based on relevant sections of The Prose Edda, Ynglinga saga, and the Poetic Edda (in particularly Grímnismál and Lokasenna). The paper is a part of the stream 'Pre-Modern Nordic Memory Cultures'

Heslop, Kate (Berkeley, California)

Session 9, 2

The poetry machine: visualizing and memorizing sound in medieval Iceland

The medieval Icelandic text known as the Second Grammatical Treatise is renowned for the pair of diagrams included in the Codex Upsaliensis version (DG 11 fol, c. 1300-1325) – a manuscript much given, unusually for medieval Iceland, to pictorial and diagrammatic media. The first is a wheel diagram apparently explicating orthography (although no-one is sure how), while the second, in grid format, depicts a fantastical hurdy-gurdy which can play all possible rhyming syllables. This is the poetry machine of my title. The other version of the Treatise, in Codex Wormianus (AM 242 fol, c. 1350), lacks the diagrams, but includes in its preface and epilogue discussions of vocal performance, sacred song and imaginary musical notation. Both versions of this text thus engage, albeit in different ways, with the idea of visualizing sound, and with the sounds of poetry and music in particular.

Rhyme (known in Old Norse as hending) is the main focus of their discourse – understandably, as the Norse grammatical literature focuses on skaldic poetry, and rhyme is what makes skaldic poetry distinct from other Norse poetic forms. In the Second Grammatical Treatise and other theoretical works, rhyme is the point of contact between grammar and music. Elsewhere we learn that rhyme is a divine gift which calls into question the human agency of the performing poet. Finally, it is an important organizing tool in skaldic ars memoriae, where the skald's formulaic repertoire is made available to young poets in brief and memorable form. My talk will attempt to tie these disparate threads together by reflecting on the role memory plays in poetic composition in the environment of vocality (i.e. mixed written and oral media) which characterizes medieval Iceland.

Huber, Patrizia (Zürich)

Session 9, 3

Constant renewal and genre memory: How letters subvert a static understanding of genre

It is widely accepted that 18th century literature saw a rise in novel production. Among the most popular were several epistolary novels (e.g. Richardson's Pamela, or, Virtue Rewarded, 1740), an interest which was simultaneously paired with an overall increase of epistolary texts, both fictional and factual. The epistolary form had been used since ancient times, but the first European epistolary novel was written in the 15th century, followed by several works during the 16th and 17th century. When the genre thus became popular in the 18th century, European readers were acquainted with its main features.

Interesting enough, the few epistolary novels of the Scandinavian 18th century literature came much later than in other European countries. However, one can still find letters in earlier works: They were used as frames for factual texts and appeared as single inserts inside novels. By framing their letters by typographical means, e.g. using a different font or indenting the text body, the novels highlight their own use of intertextuality.

I will follow the notion of what Bakhtin first coined as ‘genre memory’ (1963 [1929]): Each new literary piece renews a genre, while the genre in a whole simultaneously remembers its main features. Genre memory is therefore closely connected to intertextuality, as it uses the background of other texts – preceding and succeeding the present volume – to define a genre’s key features. Moreover, genre is also understood as a dynamic entity which means that its design can and will change over time and is even subject to differing and sometimes even undermining meanings and interpretations.

A similar situation can be discovered in the novel’s use of epistolary forms: These letters not only refer to other seemingly material texts, but also form part of a bigger generic discussion and are exposed to varying meanings, since the epistolary tradition draws upon a variety of different genres and text types. The letters thus rely on a broader discourse about epistolarity and its uses, in turn demanding of their readers an extensive literary and generic knowledge.

This paper argues that the notion of genre memory can be linked to the material aspect of intertextuality in 18th century novels. It will take the form of a case-study where I will analyse the use and framing of letters in Danish and Swedish texts by drawing upon Bakhtin’s theory of genre memory and studies about intertextuality.

Jankauskaitė, Eglė; Vaicekauskienė Loreta, Vuk Vukotic; Pinkevičienė, Dalia; Tamaševičius, Giedrius and Vukotić, Vuk (Vilnius)
Language and power

Session 21, 1

The aim of this panel is to create a forum for discussion of power relations within the field of language. The speakers are invited to bring their knowledge from empirical studies of various domains and to relate their findings to any relevant theoretical framework.

Several models have been proposed for the analytic treatment of power. Based on the works by Foucault (1995) and Bourdieu (1985, 1991) one can examine relations between different types of agents – the ones that possess some form of capital (economic, social or cultural) and the ones who do not. Possession of capital enables legitimation of knowledge in a particular field and exertion of power over the agents, who do not possess this legitimate knowledge.

In the linguistic studies of power, a variety of approaches has been offered as well. Borrowing from Foucault-inspired analysis, one can explore the discursive means of establishing, sustaining and challenging power relationships on a societal level (cf. Fairclough 2001). Bourdieu’s notions of symbolic

power and the linguistic market enable discussion of the legitimation of certain forms and varieties of language (cf. Eckert 2000). Also, one can take a critical stance and join the recent historic studies that question the role of linguistics and linguists themselves in the production of linguistic knowledge, determining the legitimate forms of language and thus producing social inequalities (cf. Heller, McElhinny 2017).

The panel will take a closer look at language and power dynamics as it appears from empirical studies of some chosen social fields and milieus. The main focus will be on post-1990 Lithuanian society in comparison with the Nordic countries. Basing her research on general framework of power relationships, Eglė Jankauskaitė will explore the interrelations among different groups of agents in the field of language (with a focus on copy-editors, writers and norm-setters). A retrospective analysis of metalinguistic discourse on language standardization and requirements for TV and radio speech in Lithuania and Denmark will be presented by Giedrius Tamaševičius. Vuk Vukotić's account on the Lithuanian, Norwegian and Serbian language experts' (professional linguists, editors, teachers and other public figures) notions and ideologies of language expressed in public discourses will reveal an underlying struggle for power and authority. The ways of coercion of power in national language teaching will be zoomed-in in Loreta Vaicekauskienė's presentation on Lithuanian (compared to Danish) national language curricula. Using the approach of ethnographically informed discourse analysis, the paper on micro-level Vilnius-based workplace interactions by Dalia Pinkevičienė will explore mixed linguistic resources (Lithuanian, English and Russian) that are employed to establish, challenge and mitigate differences in power and status between speakers. The panel will conclude with a discussion of how such focused and comparative empirical studies can further inform the theoretical thinking of power relationships in the field of language.

References:

Bourdieu, Pierre. 1985 [1984]. The Social Space and the Genesis of Groups. *Theory and Society* 14(6), 723–744. Online access: <http://www.jstor.org/stable/657373> Bourdieu, Pierre. 1991. *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.

Eckert, Penelope. 2000. *Linguistic Variation as Social Practice: The Linguistic Construction of Identity in Belten High*. Oxford: Blackwell. Fairclough, Norman. 2001. *Language and power*. Harlow: Pearson Education. Foucault, Michel. 1995 [1975]. *Discipline and Punish. The Birth of the Prison*. Transl. Alan Sheridan. New York: Vintage.

Heller, Monica, Bonnie McElhinny. 2017. *Language, capitalism, colonialism: Toward a critical history*. Toronto: University of Toronto Press.

Jansson, Oscar (Lund)

Session 11, 3

Praising Untold Memories: Literary Awards and Tradition in the Reception of Kristina Sandberg's Novels

In 2014, the third novel in Kristina Sandberg's trilogy about the mid-20th century housewife Maj Berglund won the prestigious August Prize, crowning the trilogy's both popular and critical success. In the years that followed the trilogy was both translated and adapted for the stage, thus exemplifying the consecrating effects of literary awards on the modern book market (as described by Sapiro and Määttä, for example).

However, throughout the reception of Sandberg's work this attunement to current Swedish literary tastes has been contrasted by references to a feminist and proletarian critique of both publishing patterns and historical narratives, particularly in terms of how Sandberg's novels function as a previously neglected remembrance of Swedish housewives. The trilogy's contemporaneous success, in other words, is closely tied to its depiction of untold historical narratives. Using both quantitative reception analysis and close readings of individual texts, this paper describes specific mechanisms of this interchange between tradition and contemporaneity in the reception of Sandberg's works. Further, it explores how the dual temporality between current tastes and cultural memory in Sandberg's reception can be conceptualized – and how it illuminates the functions of literary history on the modern Swedish book market.

Jelsbak, Torben (Copenhagen)
Den Baltiske Udstilling i Malmø 1914

Session 5, 2

Samtidig med udbruddet af Første Verdenskrig afholdtes i sommeren 1914 Den Baltiske Udstilling i Malmø. Udstillingen havde sit forbillede i 1800-tallets og det tidlige 1900-tals internationale verdensudstillinger, hvis formål var at fremvise de deltagende landes meritter inden for videnskab, kunst, håndværk og industrielt design. Men til forskel fra samtidens internationale udstillinger var der her tale om et regionalt initiativ, som alene talte deltagelse af de fire daværende Østersølande: Sverige, Tyskland, Rusland og Danmark. Udstillingen kan således også ses som et forsøg på at skabe en regional identitet – et forestillet kulturelt fællesskab mellem landene i Østersøområdet. Denne vision blev imidlertid torpederet af udbruddet af verdenskrigen i juli-august 1914. Men i anledning af lanceringen af det nye forskningsnetværk New Geographies of Scandinavian Studies, som undersøger de kulturelle forbindelser mellem Skandinavien og landene i Østersøregionen og Centraleuropa, giver det mening at genopfriske den kulturelle erindring om Den Baltiske Udstilling i 1914 som bidrag til konstruktionen af en fælles kulturel identitet, en vision eller utopi om Østersøområdet som en sammenhængende region i Europa – før den store katastrofe i 1914. Hvad fortæller Den Baltiske Udstilling om denne forestillede Østersøidentitet anno 1914 – og findes der en arv fra udstillingen som er relevant i dag?

Johnsson, Henrik (Tromsø)
Traumatiska minnen i skandinavisk samtidslitteratur

Session 7, 1

Föredraget behandlar framställningar av traumatiska minnen i skandinaviska samtidsromaner. Föredraget driver tesen att det traumatiska minnet som motiv ofta används för att gestalta en etisk problematik som kretsar kring individens ansvar gentemot sina medmänniskor. Frågor om skuld och straff, botgöring och förlåtelse uttrycks genom olika slags traumatiska minnen. Förträngda barndomsminnen av övergrepp, och återkomsten av dessa i vuxen ålder, belyses med utgångspunkt i Vigdis Hjorths omdebatterade roman *Arv og miljø* (2016). Förlusten och hågkomsten av närstående tematiseras utifrån Josefine Klougart's impressionistiska roman *Om mørke* (2013), och fortlevnaden av statligt sanktionerade övergrepp i en litterär minneskultur exemplifieras med Johanna Holmströms *Sjalarnas ö* (2017). Avslutningsvis ställs

frågan om de studerade verken kan tillföra ytterligare precision till de definitioner av genren traumanarrativ som är gällande i skandinavisk litteraturforskning idag.

Joiner, Jorunn (Lund)

Session 22, 1

Northern Antiquities: Retrieving the Memory of the Pre-Modern North in Eighteenth-century Britain

In eighteenth-century Britain, the pre-modern North was a source of poetic inspiration. For the British eighteenth-century reader, few texts had as much influence on perceptions of this ancient history as *Northern Antiquities*, published in London 1770. Translated by Bishop Thomas Percy from Swiss historian Paul-Henri Mallet's work, itself a commission by the Danish crown, this trans-national product is continuously referred to by eighteenth-century poets and antiquarians alike. It is out of this book, then, that the pre-modern North began to take shape in eighteenth-century Britain.

In its portrayal of northern ancient history, the past is centred around a loss of living memory. We cannot merely rely on written history, Percy/Mallet writes, as it does not relay the true "spirit" of the culture; instead, bridging the oral tradition now lost, "we must endeavour ... to raise up before us those ancient Poets who were the Theologues of our forefathers" (vol.2. xiii-xiv). In order to reanimate this cultural memory, a plethora of various 'monuments' of the past were consulted. Writing around a perceived Northern European amnesia, *Northern Antiquities* sought to revive the past by handling fragmented remains as monuments of memory lost. In this paper, I will discuss the possibility of articulating the antiquarian vision of the Pre-modern North found in *Northern Antiquities* as a mode of what would today be called 'memory work'.

The antiquarian historiographical methodology seen in *Northern Antiquities* invites a comparison with the processes of retrieving and commemorating the past that has since been articulated by memory studies scholars. Derived from my thesis project on the same topic, this paper seeks to exemplify the connection between these two approaches to the past, using the specific case study of *Northern Antiquities*. Previous work on the connection between memory studies and the British engagement with this era of northern history has primarily engaged with the medieval and Victorian periods. By applying memory studies theory to this field, my paper proposes to include the British eighteenth century in the mnemonic reception history of the pre-modern North. The eighteenth century provided a unique context for the retrieval of ancient cultural memory. Applying memory studies theory to literature of the period can open up new perspectives on emerging formulations of collective memories in the period where national collectivity saw its beginning. For example, the intricate relationship between emerging nationalistic tendencies and transnational connections is exemplified concretely by *Northern Antiquities*, a Danish national project executed in French by a Swiss historian, and finally exported to English, which complicates any attempt to divide international connections from emerging notions of national heritage.

This interest connects not only to emerging desires for articulated national heritages. It also connects to emerging Romantic and Gothic sentiments such as nostalgia and sublime aesthetics. Whilst this paper proposes to focus on Northern Antiquities as a particular case study, there will also be an opportunity to trace that book's monumental influence on subsequent material. The imagery which Northern Antiquities revives can be found, for example, in the Norse odes by Thomas Gray (published 1768), which were later illustrated by William Blake. In the wealth of material inspired by Mallet and Percy's book, this paper will also explore a remediation of memory that draws an intertextual network across a multitude of texts and images produced about the pre-modern Northern past in eighteenth-century Britain. The evocative imagery produced by these intertextual commemorations have lasting resonance up to this day.

Juříčková, Miluše (Brno)

Session 29, 4

Norske nonfiction tekster om Holocaust i perioden etter 1990

En stor antall av jøder i Norge etter okkupasjonen i 1940 var europeiske flyktninger (Max Tau fra Tyskland, Leo Eitinger fra Tsjekkoslovakia, Ruth Meier fra Østerrike). Disse fakta åpner for forskning i europeisk kontekst. Innlegget fokuserer på tilnæringsmåter og metoder i norsk nonfiction, dens refleksjon og transformasjon etter 1990, en vending som gjenspeiler samfunnsutvikling og diskurs, bl. a. basert på adgang til norske og europeiske kilder og – primært: deres kritiske tolkning. Tradisjonelle og innovative sjangrer publisert av Jakob Lothe, Frode Sæland, osv. Hvilken rolle spilte denne type sakprosa før den pågående debatt omkring Marte Michelets bøker?

Jurkovičová, Alžbeta (Brno)

Session 19, 2

"The Man Who Quit Smoking". A Case Study in Media Transformations

In this paper, I set out to explore media transformations present in Tage Danielsson's (1928–1985) novel "The Man Who Quit Smoking" (Mannen som slutade röka: en psykisk thriller, 1968), as well as in its film adaptation by the same title (Mannen som slutade röka, 1972). As is the case in several other Danielsson's literary works, illustrations by Per Åhlin are a crucial element of "The Man Who Quit Smoking" (1968). Together with the visual diary-like form of the novel and the work's clear source of inspiration in Dante Alighieri's "Divine Comedy", they create an immense opportunity for a study of media transformations. This lecture, therefore, seeks to analyze the role of the particular transformations that occur within the novel, and in its second part, the paper delves into the film adaptation itself as a form of media transformation. In addition, the motion picture "The Man Who Quit Smoking" (Mannen som slutade röka, 1972) transmediates and represents media products that are not present in the novel. To explore and describe these occurrences, the paper uses the notions of transmediation and media representation as they are understood by Lars Elleström (Elleström, 2014). The lecture will pose the question: how are the

various elements of media content transferred and transformed? And to what purpose are these (both simple and more complex) media interrelations happening?

Katarskytè, Aukse Beatričè (Oslo)

Session 17, 3

Gísli Súrsson: A Drama and the Woman Question

The current presentation is based on my MA thesis of the same title which I submitted in 2020 at the University of Oslo (supervisor prof. Jón Gunnar Jørgensen) as part of the Viking and Medieval Norse study programme. The thesis focuses on *Gísli Súrsson: A Drama*, a play by the late-Victorian author Beatrice Helen Barmby. This largely overlooked adaptation of the Old Norse *Gísla saga Súrssonar* is representative of the nineteenth-century British appreciation of the medieval North. In the thesis, the play is analysed in the light of the late Victorian debate of women's rights. The main aims of the work are to reintroduce Beatrice Helen Barmby's authorship and interpret the saga heroines of *Gísli Súrsson: A Drama* as potential conduits of progressive feminist ideas in Victorian Britain. The analysis is inspired by the new historicist method of approaching literary works through the study of the author's background alongside contemporary social, cultural, and historical realities. The thesis consists of two major parts: the first part introduces Beatrice Helen Barmby's biographical and literary background, her politically active family and the subtleties of the Woman Question of the late nineteenth-century Britain; the second part is an analysis of the play's main female characters Aud and Ásgerd and the standpoints of women's rights debate from which those characters can be interpreted, namely division of gender roles and marriage. The presentation of the thesis will accordingly introduce Beatrice Helen Barmby's biography and authorship as well as discuss how the play in question is informed by both the Victorian gender stereotypes and the romantic notion of mighty Viking women. The results of the thesis show that *Gísli Súrsson: A Drama* is infused with the consciousness of the women's rights debate and that it favours the reformist side of the debate, where increased opportunities and respect for women are advocated for, but separate gender roles are maintained.

Kofod-Jensen, Alexander (Karlstad)

Session 7, 4

The Nazi Character in Scandinavian Literature

The scholarship on World War II and National Socialism is massive. The same cannot be said about scholarship on how National Socialism and more specifically the Nationalist Socialist character is presented in recent Scandinavian fiction. Currently, focus on "Nazi perpetrator fiction," as the genre may tentatively be called, is "booming" because of academic response to novels such as Marcel Beyer's *Flughunde* (1995), and Jonathan Littell's *Les Bienveillantes* (2006). From a Scandinavian perspective, authors such as Swedish Julie Lindahl (1967-), Finnish Sofi Oksanen (1977-), Norwegian Kjartan Fløgstad (1944-), and Danish Simon Pasternak (1971-), demonstrate the diverse and ongoing discussions on how

the National Socialist character is presented in novels. The first argument presented in this paper is that two general approaches to the National Socialist character can be identified in recent Scandinavian novels: 1. The fictional approach in which the character is placed within a recognizable historical frame and often with the generic characteristics of the typical historical, crime, or contra-factual novel. 2. The biographical-memoir approach in which the character is often an object of investigation for the author/narrator in a postmemory sense, as it was originally coined by Marianne Hirsch. The second argument presented in the paper is that the Scandinavian perspective on the National Socialist character in many ways follows global trends in thread with the abovementioned authors Beyer and Littell, but obviously within a Scandinavian context. The importance of not just the National Socialist character, but also World War II generally speaking, in our cultural memory, makes it important to know how and why the past is presented in art. The Scandinavian authors described here present history within a fictional setting, thereby blurring the typical dichotomy between fact and fiction. This is of course not unusual, especially in historical fiction, but when it comes to sensitive subjects such as National Socialism and the Holocaust, it is important to avoid ontological confusion. The novels should therefore be analyzed in a manner that evades the equation of fiction with history, as it sometimes happens in academic studies on “Nazi perpetrator fiction,” where the fictional character is uncritically analyzed from within historical, sociological, or even psychological discourses. The paper will present a strategy to read the National Socialist character in accordance with the way in which the novels are able to incorporate the past while at the same time retaining their status as fictional works of art. More specifically, this is carried out by focusing on the narratological, media, and memory aspects of the novels. From a broader perspective, this approach will hopefully also be able to make some contribution to the understanding of how the National Socialist character functions in our contemporary Scandinavian cultural memory.

Körber, Lill-Ann (Aarhus)

Session 12, 3

”Die Wende” og Skandinavistikken i Tyskland

Det nye tværnationale forskernetværk ”New Geographies of Scandinavian Studies” har som formål at udvikle en ny dagsorden for skandinaviske studier i Europa som fokuserer på den fælles historie – særligt de sidste 30 år siden Berlinmurens fald – og de mangfoldige kulturelle forbindelser mellem Norden og landene i Østersøregionen og Centraleuropa. Den samlende idé er at undersøge Skandinavien’s rolle i et europæisk politisk landskab i forandring, kendetegnet ved EU’s krise, voksende nationalisme og modsætningen mellem liberale og illiberale demokratier.

Mit bidrag har to formål: at præsentere idéen bag forskernetværket (et samarbejde mellem forskere fra Aarhus, Berlin, Budapest, Gdansk, København, Poznan og Prag), og at stille skarpt på Nordeuropa-Institut, instituttet for skandinaviske studier ved Humboldt-Universität zu Berlin som eksempel på en sammenfletning af faghistorie og de sidste 30 års europæiske historie. NordeuropaInstitut blev oprettet i 1993 efter en fusion af to tidligere afdelinger for skandinavistik ved det østberlinske Humboldt-Universität og Freie Universität i Westberlin. Agendaen for det nye institut, med professor Bernd Henningsen som

central figur, var at udvikle faget i retning mod tværfaglige ”area studies”, med fokus på de nye (eller gamle) fællesskaber på tværs af det jerntæppe man lige var sluppet af med. I den optik blev Skandinavien og Østersøregionen en omdrejningspunkt for studiet af nye europæiske identiteter og mentale geografier.

Netværket vil undersøge hvordan vi kan genskabe nysgerrigheden og endda optimismen fra den tid med et nødvendigt blik for både mikro- og makrohistorierne, for at inspirere fremtidens skandinaviske studier i Europa.

Korecká, Lucie (Prague)
Sturlunga saga and cultural memory

Session 22, 4

While various Old Norse texts that can be predominantly regarded as “founding narratives”, such as *Íslendingabók*, *Landnámabók*, the sagas of Icelanders, or some of the kings’ sagas, have already been studied from the perspective of cultural memory, and their image of the medieval Icelanders’ identity has been re-evaluated, the contemporary sagas have been neglected in this respect. They have not primarily been perceived as “founding narratives”, because they depict recent events that were not yet clearly defined as “the past” at the time of writing. I believe, however, that for this very reason, they offer a unique opportunity to analyse the process by which recent past becomes integrated into cultural memory, and to show how the already established cultural myths of the given society are employed in this process.

The present study is focused on *Sturlunga saga* as an image of the thirteenth- and early-fourteenth-century Icelanders’ identity and their relationship to other lands, especially Norway. The approach is based on an analysis of how recent historical events were transformed into a narrative discourse, in which they were connected to a more distant past that formed the medieval Icelandic society’s cultural memory. That way these events themselves became a part of this society’s cultural memory, and the given historical knowledge was endowed with specific meanings, which were not inherently present in the knowledge itself, but were based on its contextualization.

In previous research of *Sturlunga saga* and other contemporary sagas, it was rather the historical knowledge than the principles of meaning construction that received attention – the texts were predominantly treated as sources of factual information. There are only a few studies of *Sturlunga saga* as a narrative discourse, and they are focused on its depiction of individual morals, rather than on discussing it as a part of the society’s cultural memory. Other existing studies of the contemporary sagas are formed by the assumption that the text presents the society’s downfall, and that Iceland’s union with Norway in 1262/1264 was regarded as a tragic loss of national independence. This opinion is based on anachronistic concepts, and new approaches to *Sturlunga saga* can lead to a better understanding of how the events depicted in it were evaluated at the time of its creation.

At the same time, however, the union certainly did influence the Icelanders’ perception of their identity in some way, but not necessarily in a negative way. The present analysis is based on the hypothesis that the

union with Norway broadened the Icelanders' cultural, social, and political horizons, as Iceland became better incorporated into Scandinavian and European political and economic structures. In such a situation, the Icelanders' perception of their identity was presumably increasingly formed by their relationship to the European cultural space. I suggest, however, that it was not a relationship of opposition and isolation, but rather one of interaction and integration. Integration does not contradict individuality, but it motivates a clearer definition of what this individuality consists in – that is, what makes the given group special and unique in comparison with the other groups that it interacts with, and what it has in common with them. The focus is on the balance between continuity in Icelandic society at the time of the establishment of Iceland's union with Norway and the new development brought about by intensified contact with continental Europe.

Korovin, Andrey (Moscow)
Adam Oehlenschläger's Tales and Sagas Tradition

Session 22, 2

Danish Romantic writer Adam Gotlob Oehlenschläger is well known as an author of dramas based on Old North plots, but he wrote many tales and stories applied to Medieval Scandinavian texts as well as Saxo's "Gesta Danorum" and Icelandic sagas. The first experience was a tale "Erik og Roller. Romantisk Fortælling" written in 1802 the same time like a poem "Guldhornene" – the program text of Danish Romanticism. The plot of this tale was based on the story from Saxo's chronicle but the images and collisions were corresponding to Ossianism of the 18th century literature. The next text "Vaulundurs Saga" (1805) went back to one of the poem from Poetic Edda and Old North mythology and has features of a fairy tale. Later Oehlenschläger started to write tales connected to saga poetics and based on subjects from Icelandic sagas, Eddas, Danish ballads, Gesta Danorum. The collection from 16 texts "Nordiske Oldsagn" was issued in 1840. The genre of this text is very hard to define because Oehlenschläger was trying to create the new form of Romantic prose which stylistics should be similar to the style of Icelandic sagas. His tales are the explicit examples of Romantic aspiration to create the initial, simple forms of literature connected to Medieval texts and Folklore.

Krogstad, Atle (Trondheim)
Aldringens spor. Skrift, bevegelse og rytme i Dag Solstads Tredje og siste roman om Bjørn Hansen. Roman 2019

Session 6, 2

Dag Solstad er en av de mest framtrædende romanforfatterne i norsk og Skandinavisk litteratur i andre halvdel av det 20. århundre og fram til i dag. Han er kjent for å beskrive sin samtid, som den politiske vekkingen blant den unge generasjonen på slutten av 1960-tallet. Hans hovedpersoner har fulgt forfatteren i alder, og romanene kan leses som refleksjoner over og avspeilinger av hans norske politiske samtidsvirkelighet gjennom de siste tiårene av forrige århundre og inn i det nye (Hjorthol, 2011).

Solstads romaner vender seg også innover, mot en eksistensiell meningsproblematikk, og med hovedpersonenes økende alder utforskes ulike livsfaser fram mot alderdom og død, som tematiseres i hans foreløpig siste roman Tredje og siste roman om Bjørn Hansen. Roman 2019. Denne personlige, livsløpshistorien, om en mannlig hovedperson som prøver å takle sin private livshistorie med verdighet blir også tydelig tematisert i to tidligere romaner om samme hovedperson. I 17. roman (2009) oppsøker Bjørn Hansen sin sønn på Notodden for å prøve å forsone seg med han. Bakgrunnen for bruddet med sønnen blir fortalt i Ellevte roman, bok atten (1992), der sønnen flytter inn i Bjørn Hansens leilighet på Kongsberg.

Jeg vil belyse hvordan Dag Solstads romanspråk uttrykker erfaring av aldring gjennom språkets rytmiske og retorisk virkemidler. Hos Solstad er erfaringen av aldring historisk og geografisk situert til hovedpersonens lille leilighet på Grønland på østkanten av Oslo i 2018. Hovedpersonens bevegelser begrenses til kvartalene rundt der han bor, slik som romanens handling og skrift utforsker de nære og kroppslige erfaringene. Den sparsomt møblerte leiligheten må ommøbleres når sønnesønnen overraskende flytter inn, og den trangbodde inkluderingen av barnebarnet skaper gjensidig erfaring med interiøret og møblenes materialitet som viktige aktører.

For å belyse sporene av aldring i Dag Solstads Tredje og siste roman om Bjørn Hansen vil jeg ta for meg rytmiske strukturer og spenninger både på tematisk og språklig nivå (Cureton, 1992), slik de kommer til uttrykk i hovedpersonens kroppslige bevegelser, tempo og samspill med sine materielle og topografiske omgivelser.

Litteratur

- Cureton, R: (1992). Rhythmic Phrasing in English Verse. London & New York: Longman
Hjorthol, G. (2011). Tilbaketrekninga: litteraturens politikk i Dag Solstads forfatterskap. Oslo: Samlaget
Krogstad, A. (2002). Tid, landskap, erfaring. Om den norske livsverden i Dag Solstads forfatterskap. NTNU. Dr. avhandling
Krogstad, A. (2006). Prosarytme i Dag Solstads Roman 1987, I: Furuseth, S. (red). Kunstens rytmer i tid og rom. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Kurki, Tuulikki (Joensuu)

Session 13, 1

Materialized Narratives and archeology of experiencing contemporary ‘non-places’

This presentation examines mobile, every-day objects as instruments for studying people’s experiences of borders, borderlands and mobility across various borders. Thus, the paper explores the material traces of the contemporary past of ‘non-places’, defined by Marc Augé, associated with experience of travel of transit. The paper combines theories of material culture research and narrative research in the field of multidisciplinary border studies.

The aim of the presentation is to problematize the every-day objects that people interact with and carry across various borders as complementary instruments for conceptualizing individual and collective memories, experiences and knowledge about non-places (borders). An object embodies alternative, non-

narrative knowledge about and experiences of non-places through the materiality of the object, in addition to the narrative knowledge embedded in the object. The non-narrative knowledge can be, for example, tactile or visual knowledge mediated through the object's materiality or through the performance or interaction with the object. The non-narrative knowledge can manifest itself also in tacit knowing or in bodily (embodied) knowing, in the objects of the everyday environment and in repetitive everyday routines with various objects. Non-narrative knowledge of borders, that is discernible through multi-sensory levels, can manifest also in an artwork, such as an installation or a painting.

The object can thus function as a 'plurivocal' (Susanne Ball) instrument, through which the phenomena can be examined critically. Part of the knowledge related to non-places, as well as, borders, bordering processes, and border crossings is difficult if not impossible to express narratively. Nevertheless, also the non-narrative knowledge about these phenomena is important to gain profound understanding of various borders in people's everyday life and thus contribute to the discussion of conceptualization of borders and borderlands in alternative, and perhaps "new", ways. Furthermore, applying the idea introduced by Harrison and Schofield, it is important to note 'the every-day' – and in this article the every-day objects – that are often overlooked. The everyday objects in their triviality reveal the diversity of the experiences and everyday realities of non-places at various borders and in different borderlands.

The presentation is part of the project "A Lost Mitten and Other Stories: Experiences of borders, mobilities, and new neighbourly relations" funded by Kone Foundation, and implemented in the University of Eastern Finland.

Ławniczak, Sonia (Poznań)

Session 20, 4

Den svenska minneskulturen kring Förintelsen och det andra världskriget. Analys av en litterär text med hänvisning till Astrid Erll och hennes forskning om det kollektiva minnets retorik

Vår tid präglas av frågor om minne och glömska, historielöshet och historiekonsumtion. Redan från slutet av 1980-talet har det talats om en "memory boom", där upptagenheten vid minnet sågs som ett signum för det förestående steget in i ett nytt millennium. Början av 1990-talet var den tid då den offentliga debatten om Sveriges agerande under andra världskriget startades i Sverige. Debatten pågår fortfarande och är ett resultat av behovet att bestämma Sveriges plats i Förintelsens arv. Svenskarnas kunskap om Förintelsen började växa tack vare olika vetenskapliga forsknings- och informationsprojekt och de började också intressera sig för litteratur som handlade om andra världskriget. Sådana typer av böcker som dagböcker, memoarer, självbiografiska och dokumentariska romaner fick en större läsekrets. Forskningen om det andra världskriget och Förintelsen är främst historiskt inriktad i Sverige. En banbrytande monografi "Men ändå måste jag berätta" Studier i skandinavisk förintelselitteratur" (2002) av Anders Ohlsson, professor i litteraturvetenskap vid Lunds universitet, handlar om skandinavisk förintelselitteratur, vars författare var ögonvittnen till andra världskriget. Forskaren analyserar också, men i mindre utsträckning, den andra generationens författarskap samt två verk skrivna av de författare som inte har några direkta förhållanden till de händelser som skedde under det andra världskriget och Förintelsen - "Kolbes reise" av en norsk författare och journalist Åge Rønning (1982) och "Davids bog" av en dansk

författare Stig Dalager (1994). Litterära texter, vars svenska författare inte hade några personliga förhållanden till kriget och Förintelsen, har alltså hittills inte varit föremål för fördjupade litterära studier. Till analysen har jag valt "Krigsdagböcker 1939-1945" av Astrid Lindgren. Målet för min presentation är att utforska den bild av andra världskriget som presenteras i boken samt utreda i vilken utsträckning den präglas av de så kallade fem modusen av det kollektiva minnets retorik (tyska: fünf Modi der Rhetorik des kollektiven Gedächtnisses), som den tyska litteraturvetaren Astrid Erll beskriver i sin forskning ("Kollektives Gedächtnis und Erinnerungskulturen. Eine Einführung", 2005). "Krigsdagböcker 1939-1945" av Astrid Lindgren publicerades postumt 2015, alltså sjuttio år efter krigets slut. Den svenska författaren Kerstin Ekman har skrivit ett förord och ett efterord har skrivits av Lindgrens dotter Karin Nyman, som också transkriberade sin mors anteckningar. När andra världskriget utbröt, började mindre än 32-åriga Astrid Lindgren, då okänd för en bredare läsekrets, skriva en dagbok. Hon skrev om krigsutvecklingen, dess påverkan på henne och familjen, om sina tankar, reflektioner och känslor inför skeendet. Det var en form av terapi och ett försök att förklara orsakerna och konsekvenserna av den obegripliga konflikten. Dagböckerna förmedlar en autenticitet, en omedelbarhet och en närhet till världskrigets skrämmande händelseutveckling präglad av en ovisshet som en skildring i efterhand aldrig kan ge. Dagböckernas text kombineras med dagsfärska tidningsklipp som klistras in och kommenteras av Lindgren. Som metodologisk utgångspunkt i min presentation har jag använt teoretiska överväganden om minneskulturen formulerade av den franska mentalitetshistorikern Pierre Nora som anser att litterära verk fungerar som minnesplatser och främjar nationella läroprocesser.

Leon, Crina (Iași)

Session 6, 4

The Beginnings of Norwegian Teaching in Romania (Bucharest, the 1960s-1980s)

According to Jan Assmann, “‘memory culture’ is concerned with a social obligation and is firmly linked to the group. The question here is: ‘What must we not forget?’”. That is why, the present paper focuses on important figures involved in promoting Norwegian language in Romania in the communist period. We ‘must not forget’ the beginnings of Norwegian teaching in Bucharest, between the 1960s and 1980s, and we intend to shed light on the role of some Norwegian teachers before the Romanian Revolution in 1989. We thus make reference to the visiting professors Leiv Flydal and Arne Halvorsen, who taught Norwegian within the cultural agreement between Norway and Romania in the 1960s and to the role of the Romanian university professor, translator and lexicographer Valeriu Munteanu in promoting and preserving Scandinavian languages starting with the late 1960s. The article argues that Munteanu’s contributions with a view to Scandinavian dictionaries, phrase books, as well as his translations from all the Scandinavian literatures (Knut Hamsun, Sigrid Undset, August Strindberg, Artur Lundkvist, Peter Høeg, Hans Scherfig etc.) were vital to the development of later Scandinavian studies, and his efforts were also recognized from abroad. In 1980 a comprehensive “Grammar of the Norwegian language” (the Bokmål linguistic variant) was published for the students of Norwegian at the University of Bucharest. The author was Ilinca Constantinescu, from the Institute of Linguistics of the university. Professor Arne Halvorsen, later professor at NTNU in Norway, made consistent efforts to establish a Romanian language lectureship in

Trondheim, which functioned between 2008-2011. He was also the author of the first “Romanian-Norwegian Dictionary” (2001) and the first “Grammar of the Romanian language” in Norwegian (2012).

Lindøe, Siri Hempel (Agder)

Session 29, 2

TV som erindringsrom. Tvangsevakueringen av Finnmark under 2. verdenskrig fremstilt i NRKs direktesendinger ved 70- og 75-årsmarkeringen

Den 31.oktober 2014 sendte Norsk Rikskringkasting (NRK) en fire timers lang direktesending på TV om tvangsevakueringen av Finnmark i Nord-Norge under 2. verdenskrig. Tittelen, «Høsten de mistet alt», rettet oppmerksomheten mot konsekvensene av Hitlers evakueringsordre den 28.oktober 1944. Over 40000 ble tvunget til å dra, men så mange som en tredel av befolkningen nektet å la seg evakuere. Mange flyktet fra hus og hjem og fant gjemmesteder i gammer, selvbygde hytter og huler. I programomtalen går det frem at motivasjonen bak programmet er å bidra til løfte frem krigshendelsene i Finnmark som «En gripende og delvis ukjent del av norgeshistorien» og «den største tragedien i Norge siden svartedauden». Fem år senere, 25.oktober, 2019, hadde NRK også en maratonsending på over tre timer om samme tematikk, men da med tittelen "Reddet av russerne". I dette paperet sammenligner jeg disse to sendingene med vekt på hvilke perspektiver på tvangsevakueringen som gis plass, og hvordan TV-sendingen ved hjelp av ulike fremstillingsgrep konstituerer et erindringsrom for tvangsevakueringen av Finnmark. Jeg ser på bruken av tidsvitner, barn av tidsvitner, arkivbilder og bruken av fagfolk som historikere, konservatorer og journalister.

Temaet for programmene knytter an til et konfliktfylt bakteppe, hvor krigshistorien i Nord-Norge har kommet i skyggen av det nasjonale hovednarrativet om 2. verdenskrig. Kommer denne kritikken kommer til uttrykk i TV-sendingen? I hvilken grad reflekterer programmene det paradigmeskiftet i historieskrivningen som fant sted på slutten av 1980-tallet (Ruud, 2008), hvor sider ved krigen som tidligere ikke ble sett på som «god tone» også ble trukket frem? Det teoretiske rammeverket i paperet knytter an til feltet «Media Memory Studies» hvor media forstås som «mnemonic agents» (Frosh, 2011) som konstituerer en form for sosiale rom hvor minner deles og skapes. Begrepet «post-memory» (Hirsch, 2012) vil også undersøkes med utgangspunkt i at TV-sendingen finner sted i en overgangstid hvor minner fra tidsvitner overleveres til etterfølgende generasjoner.

Lindskog, Annika (London)

Session 4, 4

‘A song like many other’: the forest as cultural memory in Swedish song

In the Scandinavian consciousness, nature has long been highly present, not only as a natural resource and habitat, but also as poetic capital, a narrative place for inherited stories, and a link to spiritual dimensions. This multi-layered relationship form part of the core of the rich repertoire of Swedish nature lyricism (particularly towards the end of the 19C), and contributes to its creative force and nuanced expressions. These poetic engagements are in turn an important contributor to a specific but well-developed genre in Swedish music history, that of 'romanser', or Swedish art song. The ‘golden age’ of Swedish song which developed in the late nineteenth century is very closely bound up with the domestic poetry which was then available, allowing the poetry to gain a further existence in these ‘composite musical interpretations’.

Already in the late eighteenth century, the texts chosen for the song settings would be dominated by subject matters related to nature and love, and the trend would characterise the genre for nearly two centuries onwards.

It is precisely this focus on nature as part of a cultural collective capital, and how the combined poetic and musical expressions relate to the landscape and create or reflect landscape approaches, which is of interest to this paper. It focuses in particular on the forest as a recurring type of landscape and setting: the forest is perhaps the environment which appears most often as a specific locus for atmospheres, emotions and experiences, and is therefore particularly interesting to consider as interaction between place, collective narratives, and artistic articulations. The cultural and collective relationships with the forest encapsulate inherited practices, traditions and ideologies, and the new encounters with this landscape the songs provide are means for these traditions to be reinforced, while simultaneously renewing their narratives and imbue them with further nuances. At this intersection between artistic expression and concrete landscape an exchange emerges therefore between ideas around and approaches to nature which are relevant beyond the purely artistic-aesthetic: focussing on the connections forming here between language, music and landscape as cultural and ideological agents might help to understand the cultural memory that is contained within the repertoire and which these songs enact when engaged with, listened to and performed.

Lomagina, Anastasia (Saint Petersburg)

Session 15, 3

Intermedial reconstruction of the historical past in the novel “Brother Jacob” by Henrik Stangerup (1991), Denmark

The paper is analyzing the intermedial approach to reconstruction of a historical perspective of the Epoque of the Reformation in Denmark and Europe in the XVI century in a historical novel from 1991 by Henrik Stangerup. “Brother Jacob” is the third part of a trilogy, where the protagonist represents Søren Kierkegaard’s last stage of life’s way, “Knight of Faith”, while the two first novels depict the first and the second stages. At the same time, the trilogy reveals a sharp critic of Danish society in 70-ties-90-ties and served as an argument in the discussion for the Danish membership in the EU.

“Brother Jacob” describes the same period of Danish history as J.V.Jensen’s “King’s Fall” of 1901. There is the same attempt in both novels to show the history in “flesh and blood” and give the feeling of “the spirit of the age” alluding to pieces of music, visual art, architecture from the XVI century.

The novel shows a broad picture of Denmark and Europe and later on South America in the crucial period of Reformation, given with the eyes of a Franciscan munch, who is said to be the son of King Hans and brother of King Christian the II. The intermedial interaction between the references to the various pieces of fine art: the alter table from Odense cathedral, the fresco with the Wheel of life from Tingsted church, the labyrinth in Chartres cathedral, and transmedial references to the texts and life of the famous humanists from the XVI century Erasmus from Rotterdam, François Rabelais, the medieval songs and the text of Chronicle of the Expulsion of the Greyfriars give the reader a deep feeling of the epoch.

The pieces of visual art and the historical texts serve as documents while referring to them the novel gains the illusion of historical trustworthiness.

Malmfors, Magdalena (Lund)

Session 24, 4

Romanen som monument. Förnimmelse och affekt i några av Fredrika Bremers familjeromaner

Fredrika Bremers (1801-1865) författarskap har ofta studerats mot bakgrund av en historisk situation: författarens, det estetiska normsystemets, kvinnornas, samhällsklassernas, det internationella mottagandets, och så vidare. Dessa studier har bidragit till viktiga insikter i såväl dessa historiska situationer som i texterna ifråga. I mitt paper vill jag undersöka en viktig aspekt av Bremers verk som hamnar i skymundan i dessa studier: vad som (fortfarande) är verksamt i de här texterna. På vilka sätt har romaner som *Famillen H**** (1830-31) och *Hemmet, eller Familje-sorger och fröjder* (1839) fortfarande förmåga att gripa in i världen och gripa tag i oss?

I papret utgår jag från Gilles Deleuzes och Félix Guattaris tankar om affekt i – eller kanske snarare som – konst, för att reflektera över hur skönlitteratur fortsätter att verka och påverka läsare efter det att såväl författare som tänkta mottagare gått ur tiden. Deleuzes och Guattaris estetik tar avstånd från försök att spåra intentioner och rekonstruera ursprungliga kontexter, för att istället fråga vad det är ett konstverk kan göra, och hur. I *Qu'est-ce que la philosophie?* (1991) beskriver filosoferna konstverk som monument, men menar att dessa monument inte har minnet som funktion – åtminstone inte någon särskilds minne – utan kompositionen, förkroppsligandet och bevarandet av förnimmelser och affekter. Genom att monumentaliserar i ett skönlitterärt verk har förnimmelserna och affekterna lösgjorts från varje specifikt, faktiskt möte mellan kroppar. De refererar inte tillbaka till något utanför eller före texten, utan sträcker sig istället mot läsaren och drar in henne i kompositionen.

Den här förståelsen av konstverkets affekt uppenbarar två olika förhållningssätt till romanens affektiva potential i romanerna *Famillen H**** och *Hemmet*. *Famillen H**** uppvisar en ängslan över romanens anspråk och inverkan på läsaren, då romanberättandet intar och upptar läsarens kropp och tid genom sin utsträckning över boksidan. Romanens förmåga att förkroppsliga och bevara förnimmelser och affekter, och därigenom inverka på människan som konfronteras med dessa, framstår här som problematisk och riskabel. *Hemmet*, å andra sidan, är tydligt och ogenerat komponerad med block av förnimmelser och affekter, ägnade att absorbera läsaren i familjen Franks husliga idyll. Romanens förmåga att erbjuda läsaren dessa hemmets och familjelivets förnimmelser och affekter framstår här istället som dess främsta förtjänst.

Att studera Bremers romaner som affektmonument ringar in något väsentligt av det som är verksamt i dessa romaner. Baserat på analyserna av den första respektive sista av Bremers 30-talsromaner frågar jag om dessa kan förstås utifrån ett större, gemensamt projekt, som utforskar vad en roman kan göra.

Den finlandssvenska författaren Marcus Prests *Android* (2015) är en underlig roman. Den är en i jag-form berättad mardrömslik skildring av en före detta krigskorrespondent, skriven på ett ihåligt, avskalat, registrerande språk, fullkomligt fritt på affekter. Världen den gestaltar påminner starkt om TV-nyheter och dystopiska filmer. Dess grafiska utformning imiterar ställvis digital text och berättandet innehåller rikligt med beskrivningar av apparater, varumärken, teknologiska detaljer och medier av olika slag. På bakpärmen beskrivs romanen som en kombination av thriller, noir-deckare och scifi. Efter att ha läst *Android* tänkte jag att den gestaltar slutet på romanen som litteratur och också slutet på den finlandssvenska romanen som en minoritetslitteratur.

Romanen handlar om minne och förlusten av minne. Jag kommer att analysera den med utgångspunkt i ett intermedialt perspektiv, se hur den simulerar olika genrer, medier och teknologi. Genrerna, medierna och teknologin den går i dialog med relateras sedan till frågan om minne och förlust av minne. Romanens sätt att återge minnesförlust kan kanske ses återspegla dess förhållande till litteratur. *Android* är ett exempel på en samtidslitteratur som verkar ha tappat sin kontakt till sitt genreminne. Likaså är romanen fri från många av de egenskaper som har uppfattats som kännetecknande för finlandssvensk litteratur och dess uppgifter som minoritetslitteratur. Är *Android* en bild av "litteraturens" framtid?

Film as Material Inscription of Memory: Aslaug Holm's *Brodre*, 2015

Ever since its inception, the practice and theory of documentary filmmaking has been focused on capturing, (re)presenting, and (re)redefining reality. The father of documentary, John Grierson, has famously distinguished the actual from the real, where the former is a matter of simply capturing what is happening in front of the camera (how one often understands documenting) and the latter entails interpreting that actuality through editing (usually seen as antithetical to documenting). In this sense, the distinction between reality and fiction is put into question: our experience of something as real needs to involve an element of (re)structuring (of the fictional) through subjecting the actual to the rules of, for instance, narrative. This procedure is also closely linked to how memory, the construction of (self-)story, works. Aslaug Holm's *Brodre* (2015) is a documentary that explores this question of how to make contingency meaningful and thus real in relation to the experience of motherhood, family history, growing up and time's passage. As the filmmaker, a mother of two boys, documents her children growing up, she is faced with the impossible task of sorting and compiling this incessant capturing, contingency, and actuality into a feature-length film. She must edit – interpret – her own experience, selecting the most meaningful and the most real moments. In combining the reflexive and the performative modes of documentary (in Bill Nichols's terminology), the film is an exploration of constructing a family history. In my talk, I am going to discuss this complex act of documenting and shaping of contingency into a narrative and filmic

memento - materialized memory - primarily focusing on the relationship between documentary, subjectivity, and memory.

Meregalli, Andrea (Milan)

Session 30,2

Memory and identity construction in Zenia Larsson's works

Born into a Jewish family in Łódź, Zenia Larsson (1922-2007) arrived in Sweden in 1945 as a refugee after surviving Nazi concentration camps. In her new country, she started her career as a writer in the late 1950s choosing Swedish as her literary language. The autobiographical inspiration is at the core of her production, a considerable part of which is connected to her experience of antisemitism before and after the war. In fact, even though she comes from a non-religious family, she is compelled to reconsider her identity by the circumstances she lives in and the expectations and perspectives other people project on her. The construction of a new identity is therefore a process that goes through the memory of her personal experience as well as the history of the people her destiny is inextricably linked with. The individual sphere is explored in both novelistic works, such as her debut trilogy (1960-1962) featuring the fictional Paula as an alter-ego of the writer, and in a number of non-fictional contributions including articles and a book on her journey to Israel (“Morfars kopparslantar”, 1970). Silence is also a key strategy in this literary project – quite as eloquent as words themselves – since she never writes explicitly about her life in the concentration camps, but focuses on the time before and after this. While evoking her own and her family’s past, especially during her journey through Israel, she feels the need to enlarge her scope in order to encompass the Jewish people since she acknowledges that her own memory is part of a wider collective memory. The aim of this paper is to trace the steps of this process through the author’s own literary witness and study the narrative techniques used to reconstruct it.

Mikučionis, Ugnius Vizgirda (Bergen/Vilnius)

Session 8, 3

How to manipulate a dwarf

Abstract: In Old Norse literature, dwarfs are first and foremost known as remarkable smiths and producers of weapons and other valuable, magic objects. However, they do not usually sell their products, neither to gods nor to humans. The closest thing to a sale contract is found in *Sörla þáttur eða Heðins saga ok Högna*, a short narrative found in the *Flateyjarbók* manuscript. Here, Freya intended to buy the *Brisingamen*, an exceptionally beautiful collar, from the dwarfs, and offered them gold and silver in exchange for it. However, the dwarfs would only sell it to her in exchange for one night each with her, something Freya agreed to do. In my talk, I will provide an overview of available techniques or methods to manipulate a dwarf to provide you with products or services, and analyze likely side-effects and consequences of the method you use.

Memoria, rhetoric, and the lawman tradition: Þorgnýr's oration in Óláfs saga helga

Since at least the time of classical civilization, memoria, 'memory' in its most omnivorous sense, has been understood as fundamental to shaping a good speech (cf. Carruthers and Ziolkowski 2002: 28). Whether the use of memory in orations presented in Old Norse-Icelandic texts derived from this classical tradition, or should be understood as a reflection of the fact that any well-structured and well-delivered address in any tradition will inevitably depend to some extent on memory, memoria in all its many senses plays a seminal role in the saga representations of medieval orations (cf. Lie 1937; Knirk 1981).

And, in fact, the medieval Nordic world had a class of orators who were accustomed to delivering public speeches of significance, the so-called lawmen or lawspeakers, a pan-Nordic legal institution of considerable importance, especially in the pre-literate and pre-Christian era (cf. Gísli Sigurðsson 2004). As represented in surviving narratives where these individuals play key parts, the tendency of these lawmen to call on memory of different types is often quite explicit, as in the addresses by the Norwegian lawmen (and bishops) at the national assembly in Bergen in 1223 in Hákonar saga Hákonarsonar (chaps. 85-97; cf. Knirk 1981: 63).

Among the most famous and useful examples of a lawman relying on all forms of memory – individual, communicative, and cultural – is the case of the Swedish lawman, Þorgnýr, and his speech at the Uppsala assembly (c. 1018) as presented by Snorri Sturluson in Óláfs saga helga. My paper explores Snorri's representation of Þorgnýr's oration with respect to its use of memory as a rhetorical device, as well as against the lawman tradition and its collective memory as presented in historical sources, such as the so-called Vidhemprästens anteckningar.

Works cited:

primary

Hákonar saga Hákonarsonar = Icelandic Sagas and other Historical Documents Relating to the Settlements and Descents of the Northmen on the British Isles. v.2. Hakonar saga, and a Fragment of Magnus saga. Ed. Guðbrandur Vigfússon and G. W. Dasent. Rerum britannicarum mediæ ævi scriptores, or Chronicles and Memorials of Great Britain and Ireland during the Middle Ages, 88. London: H. M. Stationery Office, 1887.

Óláfs saga helga = Snorri Sturluson. Heimskringla II. Ed. Bjarni Aðalbjarnarson. Íslensk Fornrít 27. Reykjavík: Hið íslenska fornritafélag, 1979 [1951].

Vidhemprästens anteckningar = Samling af Sveriges Gamla Lagar. Corpus iuris Sueco-Gotorum antiqui. I. Ed. D.C.J. Schlyter and D.H.S. Colin. Stockholm: Z. Haeggström, 1822.

secondary

Carruthers, Mary and Jan M. Ziolkowski, eds. 2002. The Medieval Craft of Memory: An Anthology of Texts and Pictures. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Gísli Sigurðsson. 2004. The Medieval Icelandic Saga and Oral Tradition: A Discourse on Method. Transl. Nicholas Jones. Publications of the Milman Parry Collection of Oral Literature, 2. Series Ed. Stephen A. Mitchell and Gregory Nagy. Cambridge: Harvard University Press. [Icelandic original 2002]

Knirk, James E. 1981. Oratory in the Kings' Sagas. Oslo: Universitetsforlaget.

Lie, Hallvard. 1937. Studier i Heimskringlas stil: Dialogene og talene. Skrifter utgitt av Det norske videnskaps-akademi i Oslo. 2; Hist.-filos. klasse, 5. Oslo: Jacob Dybwad.

Det færøske totalarkiv. Skrivekonventioner og færøsk erindringskultur

Artiklens fokus er en form for fjernlæsning af et omfattende materiale i det færøske kulturarkiv. Der er tale om 'det færøske arkiv' forstået som en samlebetegnelse for arkiviske færøske skrivekonventioner med særligt henblik på lokalhistorie og lokalhistoriske værker: bygdehistorier, sognehistorier, søfartshistorier, virksomhedshistorier, sportshistorier, biografier, selvbiografier. Værkerne har arkivet som implicit forbillede i kraft af deres ophobede struktur. Der opereres med en elastisk forestilling om arkivet (Osborne) som både kilde og emne/tema i den forstand, at kilder anvendes som mangefacetteret tema i færøske skrivekonventioner herunder især i lokalhistorisk skrivning. Hvor kilder anvendes som tema behandles de som et udtryk for arkivets elasticitet, som også kaldes det metaforiske arkiv (Millar). Der skelnes således ikke skarpt mellem de oprindelige arkiver, som opbevares på museer og biblioteker uden at blive publiceret, og så brugen af arkivets kilder som emne i udgivne værker. Arkivsynspunktet udgør derfor et opgør med Aleida Assmanns distinktion mellem arkivet som den passive og kanon som den aktive del af den kulturelle erindring. Artiklen forholder sig derudover ikke blot til det færøske kulturarkiv som aktivt og overskridende, men også som en totaliserende kulturhistorisk orienteret erindring (Millar). Der trækkes også linjer til arkiviske erindringstendenser i færøsk skønlitteratur. Endelig hævdes det, at den aktive, totaliserende dimension i det færøske kulturarkiv går på tværs af abstrakte forestillinger om arkivet hos ledende arkivteoretikere (Foucault og Derrida), som potentielt underkender arkivet. Deres opfattelse imødegås af en undersøgelse af arkivet som en del af en erindret – følt, erfaret, registreret, reflekteret og fortolket – kulturel virkelighed. Det fører endvidere til et korrektiv til endnu en arkivteoretiker, Ann Laura Stoler, hvis postkoloniale tilgang gør op med Foucaults epistemologiske fokus på arkivet som 'tingenes orden' for i stedet at tale om 'tingenes koloniale orden'. Denne artikel rummer korrektiver til både Foucault/Derrida og Stoler. I stedet for 'tingenes (koloniale) orden' forklares det færøske arkiv som 'Ultraminor' (Moberg & Damrosch) svarende til et særligt forhold mellem geografisk størrelse og struktur.

Mrozewicz, Anna Estera (Poznań)

Session 5, 3

Tætte eller fjerne? Naboskildringer i polske og danske film og tv-serier

Danmark og Polen er nabolande. Men kender vi hinanden godt? Østersøen – også kaldet for „den blå grænse” – har effektivt adskilt de to lande, ikke mindst i perioden, hvor jerntæppet udgjorde grænsen og var endnu hårdere at krydse end ellers. Men vi glemte ikke hinanden helt – og blev endda ved med at drømme om hinanden. Hvordan ser vores naboskab så ud på såvel den lille som den store skærm? Hvordan opfattes Polen af danskerne, og omvendt – hvordan er Danmark set fra Polen? I mit oplæg vil jeg fokusere på de skiftende forestillinger om vores naboskab på tværs af Østersøen i film og tv serier fra omkring 1989 til i dag. De polsk-danske stereotyper, forhåbninger og skuffelser finder vi i polske film som *Przypadek* (Blind chance, 1981/87) af Krzysztof Kieślowski og *300 mil do nieba* (300 mil til himlen, 1989) af Maciej Dejczer. Den traumatiserende erfaring at skulle flygte fra sit hjemland, i dette tilfælde fra Polen til Danmark i/efter 1968, er skildret i tre dokumentarfilm: *Skibet* af Marian Marzyński (1970/2010), *Jacob Koflers Statsløs* (2004) og *Jacob Dammas' Kredens* (2007). Polen set med danske øjne finder vi i film som *Kajs fødselsdag* (1990) af Lone Scherfig og to korte spillefilm: *You Can't Eat Fishing* (1999) af

Kathrine Windfeld og Lisa Aschans *In Transit* (2005). Østersøen spiller derudover en afgørende rolle – både på det narrative og symbolske plan – i TV2s nye tv-serie *DNA* (2019). Er vi – i den populære geografisk-kulturelle imagination – kommet tættere på hinanden siden grænsernes åbning i 1989? Fungerer Østersøen som en genetableret forbindelse – eller er den forblevet et symbol på et hav af kulturforskelle?

Müller, Katharina (Munich)

Session 15, 1

Literature, photography and memory in contemporary Scandinavian novels

“The mirror with a memory“, as American writer Oliver Wendell Holmes called photography, already reflects the potential of a memory medium. Photography provided a new sense of connection with the past, and from its beginning, it has been accompanied with literary reflection.

The entangled history of photography, memory and literature requires an intermedial perspective which I'd like to prove in my readings of contemporary Scandinavian novels such as Eva-Marie Liffner's *Camera* (2001), Christina Hesselholdt's *Vivian* (2016) or Kristina Stoltz' *Cahun* (2019). These texts use photography as a literary technique and integrate and stage photographs and photographers.

My point is not only to demonstrate the status of photographs as objects in literary modes of memory representation, but to argue for specific modes of appropriation. Photography is embedded in aesthetic reflection; hybrid forms of the visual and the textual open up for a discussion of the problematics of memory and the ambivalent status of photography, which has been both awarded and denied a documentary function.

Nilsson, Magnus (Malmö)

Session 2, 1

Minnets politik i Stig Sjäödin's arbetardiktning

Stig Sjäödin var verksam som arbetarpoet från 1940-talet till sin död 1993. Under denna period genomgick hans diktning, men också de samhällsförhållanden han skildrade och kritiserade, stora förändringar. I mitt paper vill jag visa hur Sjäödin på olika sätt använde minnet av det förflutna i sin politiska diktning. Det handlar dels om att han framhåller egna minnen av upplevda orättvisor under den (ständigt allt mer avlägsna) period då han själv var industriarbetare, men också om hur det politiska nuet relateras till tidigare faser i Sveriges och den svenska arbetarrörelsens historia. Utöver de dikter som Sjäödin publicerade i bokform kommer jag även att behandla hans lyriska gärning inom olika arbetarrörelseoffentligheter.

Novotná, Marie (Prague)

Session 9, 4

Revenants in Old Norse literature as embodied memory

Beings that come from the past into the present could be an example par excellence for memory studies. Revenants are an outstanding phenomenon of Old Norse literature that has been researched from many points of view: e.g. those of literary science, historical sociology, anthropology and history of religion.

Their results are completely different as they ask different questions. In the first part of the proposed paper, statements about Old Norse revenants would be ordered according to four Aristotelian causes: For what purpose are they in the stories (*causa finalis*), Why they came into the stories? (*causa efficiens*), What are they made of? (*causa materialis*) and Why are they looking as they are? (*causa formalis*).

What might memory studies add to that? They offer a modest perspective, concentrating on memory, i.e. the context the story is set into. From this point of view, we can - in the texts where revenants appear - see a dialogue with a past version of a person, with what he brought to the world and what he left there, i.e. with memory. As it is mostly a disturbing past revenants represent, they can be seen as literally embodying a problem that lays in memory- and whether it concerns more the individual memory or the cultural one, differs among genres of Old Norse literature.

In the last part of this paper, we might express also genre differences from above mentioned point of view as those bearers of memory change in different narrative modes of Old Norse literature. Heroic epic works more in terms of individual memory. Within the saga genres - all working with revenants in the context of collective memory - we can also formulate an important difference between classical and postclassical sagas in this aspect.

Nyboe, Jacob (Reykjavík)

Session 10, 1

Sange fra fladlandet. Om hukommelse og uptake i danske nationalsange

Fortidens genklang indtager en helt central rolle i fædrelandssangen som genre. Helt eksplicit lyder det fx i Adam Oehlenschlägers "Fædrelandssang" (1819): "Der sad i fordums Tid / De harniskklædte Kæmper". I Johannes Ewalds kongesang "Kong Christjan stoed ved høien Mast" (1779) er det ligeledes gennem fortidens store helte, at landets storhed besynges (Christian IV, Niels Juel og Peter Wessel). Hyldesten af fædrelandet indbefatter typisk mindet om dem og det, der har formet det gennem tiden, og konstruktionen af en nationalidentitet er afhængig af hukommelsen af det forgangne, foruden hvilken det ville være umuligt at skabe en kontinuitet i fortællingen om det nationale. Selv i en noget mere ydmyg fædrelandssang som N. F. S. Grundtvigs "Danmarks Trøst" (1820) påberåbes (Frode) Frejegods tid, men vigtigere endnu ligger der en implicit henvisning til fortiden i titlen, da hele sangens (stolte!) ydmyghedsretorik udspringer af den relative nylige overgang fra magtfuld storstat til en markant reduceret mination, der altså skulle trøstes – men naturligvis også elskes og æres i sin egen ret og med et tidssvarende værdisæt: "Ved Jorden at blive, det tjener os bedst".

Hukommelsens afgørende rolle for fædrelandssangen gælder også på et mere genreinternt plan, idet det ofte ikke kun er fordums tider, men også de tidligere tekster, der genkaldes og reaktiveres. Med et begreb lånt fra genreforskeren Anne Freadman kan mange af de nyere bud på fædrelandssange opfattes som uptake på forgængerne, der således via den tekstlige hukommelse føres med ind i den nye tid. Et oplagt eksempel findes hos Bisse (Thorbjørn Radisch Bredkjær), der i "Grand Danois" (2018) tager Grundtvigs hyldest til det lighedssøgende og snusfornuftige fladland op, men vender fortegnet og fører metaforikken ud i exces i sin beskrivelse af "Et land så lavt / [...] At alle lider af højdeskræk / Et land så lavt / At det snart må synke i havet". Reaktiveringen af forgængerne er endnu tydeligere og mere eksplicit i Natasjas

Saads "I Danmark er jeg født" (2007), der citerer H. C. Andersens "Danmark, Mit Fædreland" (1850) på titelniveau såvel som andre städer i teksten ("At det danske sprog er min moders stemm"). Andersen bliver således en ihukommet aktör i sangerens försök på att närme sig og komme överens med en multietnisk og flerkulturel identitet som dansker (med mere) i en globaliseret tid.

I mit paper vil jeg undersøge hukommelsens rolle i den danske fædrelandssang – tekstinternt såvel som op gennem litteraturhistorien. Jeg håber således at kunne trække nogle signifikante hukommelsesspor gennem genrens udvikling og diskutere deres rolle for genren såvel som den enkelte tekst.

Orehovs, Ivars (Riga)

Session 30, 1

Självbiografiska observationer i brev, såväl som minnesskildring i romanfragmentet "Sönder" av den finlandssvenske författaren Henry Parland: sociohistoriska särdrag

Den finlandssvenske poeten, romanförfattaren och journalisten Henry Parland (1908-1930) räknas som en av de främsta nordiska författarna inom modernismen. Det var öde, att han tillbringade de två sista åren av sitt liv i Kaunas, Litauens dåvarande huvudstad, där han 1929 började arbeta som sekreterare vid det svenska konsulatet. Samtidigt skrev han på sin roman "Sönder", vilken har förblivit och publicerat som ett fragment efter författarens död. Författarens personliga brev från Kaunas till vänner och släktingar, som innehåller värdefulla sociala observationer och minnen, har också publicerats.

Syftet med uppsatsen är att tillhandahålla en tolkande analys av dessa självbiografiska observationer av den sociala miljön och deras möjliga manifestationer i romanen.

Ospazi, Sergio (Munich)

Session 3, 1

»Han väckte starka känslor«. Om Olof Palme i politik, biografier och fiktion

På sista kvällen på den trettionde IASS-konferensen i Groningen (2016) påminde IASS-president Petra Broomans om den trettionde årsdagen av Olof Palmes död. Samtidigt uttryckte Broomans sin förvåning över att figuren av Olof Palme inte behandlades i IASS föredrag och undrade också varför intresset för Palme-fallet inte är särskilt starkt i litterära och kulturella studier idag. Tyvärr förblir frågan obesvarad tills vidare, men Broomans har vidrörat en ömtålig punkt, nämligen att den akademiska forskningen kring Palmes figur nyligen har varit ringa i den akademiska världen.

"Palme [...] var som ingen annan svensk inblandad i nittonhundratalets mest avgörande motsättningar: det kalla kriget, avkolianiseringen, världsfärdsstaten, Vietnamkriget, utbildningsexplosionen, studentrevolten, kärnkraften, sjuttiotalskrisen." (Henrik Berggren: Underbara dagar framför oss. En biografi över Olof Palme. Stockholm: Nordstedts, 2010, S. 10).

På detta sätt förklarar Henrik Berggren Palmes historiska relevans som en person som hanterade några av de mest explosiva händelserna och problemen under andra hälften av 1900-talet. Ingvar Carlsson, minister i Palmes-regeringen och premiärminister efter Palmes mord, betonade ännu mer att Olof Palme var en oundgänglig figur för politiken: "För mig är Olof Palme en av 1900-talets stora politiker. Han väckte starka känslor både hos sympatisör och motståndare. Detta visar att handflatan var både älskad och hatad".

(Ingvar Carlsson: Förord zu Ingrid Malm-Andersson: Olof Palme. En bibliografi. Uppsala: Gidlunds förlag, 2001, S. 7). Vad ledde till att Palmes bild ses positivt av vissa och negativt av andra? Det finns många faktorer som kan besvara den här frågan. Jag är särskilt intresserad av frågan om Palmes bild och dess mytisering. I min forskning skulle jag vilja koncentrera mig på tre aspekter: Palmes representation under hans livstid; avbildningen av Palme i biografierna som kom ut efter hans död; Palmes representation i fiktion. Syftet är att se vilken utveckling Palmes figurens reception och utvärdering har genomgått, om och vilka skillnader det finns i de ovan nämnda aspekterna. Frågan som ska besvaras till slut är vilken bild av Palme fortfarande dominerar idag och i vilken utsträckning vi kan tala om konstruktion av en myt kring om Palme.

Litteratur (urval)

Adelsohn, Ulf: Partiledare: dagbok 1981-1986. Stockholm: Gedin, 1987.

Arvidsson, Claes: Olof Palme: med verkligheten som fiende. Stockholm: Timbro, 2007.

Berggren, Henrik: Underbara dagar framför oss. En biografi över Olof Palme. Stockholm: Nordstedts, 2010.

Ekengren, Ann-Marie: Olof Palme och utrikespolitiken: Europa och Tredje världen. Umeå: Boréa, 2005.

En pilgrims död. Tv-Serie (2013).

Enquist, Per Olov: Kartritarna. Stockholm: Nordstedts, 1992.

Haste, Hans; Olsson, Lars Erik; Strandberg, Lars; Adler, Arne: Boken om Olof Palme: hans liv, hans gärning, hans död. Stockholm: Tiden, 1986.

Isaksson, Christer: Palme privat: i skuggan av Erlander. Stockholm: Ekerlid, 1995.

Lagerlöf, Malin: Olof Palmes leende. Drama (2001).

Leopold, Anders: Satans marionetter. Höganäs: Wiken, 1991.

Lindgren, Torgny: Hur skulle vara om man vore Olof Palme? Fragment ur en anarkists dagbok. Stockholm: Författarförlaget, 1971.

Lindström, Kristina; Lycander, Maud: Palme. Dokumentarfilm (2012).

Lööf, Jan: Ville. Stockholm: Kartago förlag, 2008.

Mankell, Henning: En enkel lunch i Vällingby. Radiodrama (2010).

Östberg, Kjell: I takt med tiden: Olof Palme 1927–1969. Stockholm: Leopard, 2008.

Palme, Olof: En levande vilja. Stockholm: Tiden, 1987.

Palme, Olof: Palme själv: texter i urval. Stockholm: Tiden, 1996.

Palme, Olof: Solidaritet utan gränser: tal och texter i urval. Stockholm: Atlas, 2006.

Persson, Leif G.W.: Faller fritt som i en dröm. Stockholm: Albert Bonniers Förlag, 2007.

Strand, Dieter: Med Palme: scener ur en partiledares och statsministers liv. Stockholm: Norstedts, 1986.

Sundvall, Kjell: Sista kontraktet (Film, 1998).

Svensson, Lucas: Olof Palme – en pjäs från Sverige. Stockholms Stadsteater, 2012.

Palubinskienė, Rima (Vilnius)

Session 19, 1

Litteraturkanon i nye klæder i faget dansk: et børneperspektiv på remediering som adaptation af en ældre tekst

Som et forsøg på at huske og videregive de værdier, der anses for uomgængelige og uomtvistelige i den danske litteraturarv, blev en del af den danske litteraturs kanon i 2014 obligatorisk i faget dansk. Desværre viste det sig, at de kanoniserede værker kan ligge fjernt fra sine børnelæsere ikke kun indholdsmæssigt, men også mediemæssigt. Den nyeste rapport om danske børns læsevaner fra 2017 viser, at børn læser mindre og mindre, oftest forbinder læsning med skolen og tvang, mens de primært bruger deres fritid på digitale aktiviteter som streamingtjenester og spil.

Fællesmålene i faget dansk allerede fra 2014 og igen fra 2019 var forsøg på at ændre på disse tendenser: eleverne skal ikke kun udvikle den tekniske kunnen til at læse, kvalificere deres indlevelse og indsigt i litteratur (som udvides til at omfatte multimodale tekster), men bør også ”udvikle deres udtryks- og læseglæde” (FM 2019, stk. 2) gennem deres skolegang. Dette afspejler den mere generelle ændring af magtrelationerne, som er sket på uddannelsesområdet, hvor det er barnets interesser og agency, som sættes i fokus. Der gøres politiske og didaktiske forsøg på at komme tættere på barnelæsere via. formater, som

mange børn nyder i deres fritid: nyere, ofte digitale, litteraturformer som app-fortællinger og sms-noveller inddrages i faget dansk, og børnene opfordres til selv at producere den slags tekster. Remedieringen og digitaliseringen af Karen Blixens fortælling, der i sin korte version indgår i hendes novelle ”Peter og Rosa” fra ”Vintereventyr” (1942), til en app ”De blå øjne” (2016), som jeg vil eksemplificere i mit oplæg, ses hermed som et forsøg på at skabe en anderledes oplevelse af den kanoniserede tekst for børn.

Men børn er ikke en ensartet kategori, der kan skrives ind i produktet som den ideelle læser, teksten bliver adapteret til, derfor er det vigtigt at afdække, hvorvidt (og hvordan) produktets indbyggede design og læsningens kontekst er med til at skabe læseoplevelsen hos dem. Når litterære digitale formater skabes, er der ikke længere tale om skrivning alene, men også om brugercentreret design af litteratur, derfor skal læseoplevelsens begreb udvides i forhold til remedieringens fænomen. Børnenes medievaner er en integreret del af deres personlighed og bestemmer barnets særegne respons på denne type produkter. Ved læsning af remedierede digitale tekster opstår der fysiologiske og emotionelle oplevelser, som lægger de første byggesten til vane- og identitetsdannelse/ændring, som kan åbne for den semiotiske og hermeneutiske forståelse af teksten eller spærre vejen for den.

Analysen af børnerespons på appen, som jeg vil præsentere i oplægget, blev udført med afsæt i to casestudier, hvor metoder som observation, videooptagelser, usability test, tænke-højt-test, spørgeskemaundersøgelser (inkl. motivationsmåling) og semistrukturerede interviews blev benyttet. Læseoplevelsen af den digitaliserede kanontekst forstås i undersøgelsen som børns kognitive og emotionelle reaktioner på stimulansen, og dens gradvise trin tilgås ud fra oplevelsesdesign- samt Usabilityteorien. Børnenes interaktion med appen karakteriseres yderligere via seks parametre for Presence, der er nødvendige for den vellykkede interaktion med et digitalt produkt. Undersøgelsen viser, at anvendelsen af den psykografiske segmentering og metoder fra Human Computer Interaktions design er nødvendige for at skabe en fuldkommen digital/digitaliseret litteraturoplevelse for børn i en klassekontekst.

Papa, Iryna (Lviv)

Session 23, 3

Danish «travel memories» of Ukrainian lands in 1711

At the beginning of the 18th century, Europe was a theater of war. Most European states were engaged in protracted and large-scale military conflicts (i.e., The Spanish Heritage War and the Great Northern War). The confrontation of some European rulers and the desire to expand political influence in certain regions has led them to new ways to get information and achieve ambitious goals. Therefore, they also refer to the art of diplomacy and the assistance of diplomats, who, by their order, often «collect information» about neighboring states. Thus, some written sources (i.e., travelogues) emerged due to this diplomatic tactic.

In our presentation, we would like to focus on Just Juel's travel diary, which illustrates the Danish diplomatic mission to Petrine Russia in 1709-1711. We will pay particular attention to the last part of this

embassy (mainly, «Ukrainian route»), which historians have less studied and discussed. Thus, this presentation will analyze Danish travel memories of Ukrainian lands in 1711, preserved as travel notes and later transformed into an ego-narrative.

Partyga, Ewa (Warsaw)

Session 14, 3

Memory-work in biographical theatre of Cecilie Løveid

The paper aims at reconsidering drama of Cecilie Løveid, one of the most interesting contemporary playwrights in Scandinavia, focusing on her texts as type of biographical theatre (Barock Friise, Maria Q, Rhindøtrene and Østerrike). Løveid's drama-writing method will be analyzed as a specific, creatively modified form of "memory-work" combined with the ethics of care. "Memory-work", developed originally as a qualitative research method within feminist social studies, contributes to bridging a gap between the subject and the object of the research. It also problematizes and blurs a barrier between subjective and collective memories. Løveid's strategies employed in dramatic re-enactment of historical biographies seem to share several common features with "memory-work" method. In my paper I would like to examine some ethical questions implied by and problematized within this kind of writing.

Pessel, Włodzimierz Karol (Warsaw)

Session 3, 3

Et monument, en billedhugger, to mindekulturer. Undersøgelse af Roepiger-skulpturens opfattelse

På torvet i Sakskøbing står Gottfred Eickhoffs skulptur "Roepiger" opstillet 1940. Det er ikke entydigt, hvad folkeslag de to bronzepiger faktisk hører til. Der blev to forskellige mindekulturer (Astrid Erills begreb) udviklet og det gør det her mest spændende for kulturforsker. Danskere er tilbøjelige til at tro, at monumentet fremstiller een dansk og een polsk kvinde, såvel som stort venskab mellem dem. Polakker foretrækker at tilegne sig monumentet og kalde Sakskøbings torv for det polske erindringssted på Lolland-Falster. Polakker plejer at fortolke skulpturen som udelukkende dediceret til polske sukkerroepiger. De var landarbejdere, der kom til Danmark i perioden 1893-1929 for at hårdt arbejde i marken mht. sukkerroedyrkning. Men der er også en tredje sag. Ved siden af fortolkningsforskelle er det vigtigt at påpege, at kunstneren Gottfred Eickhoff også havde sine egne minder, nemlig rejseminder fra Sydeuropa. Det kan bevises med kilder, at han hensigtsmæssigt skulle hugge hverken polsk eller dansk pige, han skulle ære mindet om arbejdende kvinder i overhovedet. Mangfoldighed af synspunkter er til ingen nytte for dansk-polske kulturforhold. Østersøen binder landene sammen, Polen og Danmark er naboer. Gottfred Eickhoffs skulptur kan have et godt, forendende potentiel, men mulighed til at bringe landene nærmere forbliver ret uudnyttet.

Péteri, Vanda (Budapest)

Session 3, 2

Minnena som gick upp i rök – Martin Becks resa till Budapest

Den svenska noir-genrens huvudkonsept att fläta samman traditionell brottsfiktion med välfärdstatens kritiskt nyanserade samhällsskildring fick stor uppmärksamhet redan på 1960-talet, då författarparet Maj Sjöwall och Per Wahlöö påbörjade sin polisromanserie Roman om ett brott. Konseptet uppdaterades sedan på 1990-talet med Henning Mankells detektivfigur Kurt Wallander, på 2000-talet med Stieg Larssons Millennium-trilogi med Lisbeth Salander och gav upphov till millennieskiftets nordiska deckarboom.

I Sjöwall/Wahlöös deckarroman "Mannen som gick upp i rök" (1966) reser blivande kriminalkommissarien Martin Beck med dålig mage trött och desillusionerad till Budapest, för att leta reda på en försvunnen svensk journalist och äta "paprikastarka" fisksoppor och kalvfiléer. Det är sommaren 1966. Under sin resa blir Beck mer än imponerad av den ungerska huvudstaden. Knappt tio år efter den ungerska revolutionen som krossades av sovjetiska stridsvagnar, hyllas Ungern i den här politiska turistdeckaren som ett välfungerande och trivsamt socialistiskt land. Här läser man inte ett ont ord om den rådande regimen. Samtidigt framställs det i boken ett Budapest som befinner sig "mycket nära den centraleuropeiska kulturens hjärta", mycket nära speciellt om man tar sig över till Budasidan från hotellet i Pest, Becks utkiksplats över staden.

I min presentation, som är baserad på den svenska kriminalromanen, dess översättningar och en filmversion från 1980 i västtysk-ungersk-svensk samproduktion, kommer jag att undersöka framkallade och förtigna minnen i adaptationerna och diskutera de "minnesmodeller" som tillämpas i de litterära och filmiska framställningarna av detektivromanen och i den samtida pressen från båda sidorna om järnridån. 1966 är Ungernrevoltens 10-årsjubileum, något som man håller tyst om i det framskissade socialistiska sommarparadiset.

Handlar det om ett fall av minnesförlust som man vid traumatiska upplevelser kan drabbas av för att blixtnabbt överkomma de mest fruktansvärda brotten man utsatts för? En framtvungad glömska, en medvetet vald kompromissande, avståndstagande, helande process?

I George Orwells 1984 (1949) skriver man ständigt om det förflutna i den totalitära statens, Oceanias Justitieministerium: "Den som kontrollerar det förflutna kontrollerar framtiden. Den som kontrollerar nutiden, kontrollerar det förflutna". Isaac Asimovs tidsreseroman, "Tidens död" (1955, 1973 i svensk övers.) har organisationen Evigheten syftet att med hjälp av tidsresor kalibrera händelserna så att framtidens verklighet blir så bra som möjligt.

Pitronová, Eva (Agder)

Session 26, 3

Diktenes sediment. Genetisk kritikk og Ellen Einans diktfragmenter

I boka *The Boundaries of the Literary Archive: Reclamation and Representation* skriver Wim Van Mierlo om 'manuskriptets arkeologi', altså en vitenskap som sporer litterære verkets fortid, utvikling og transformering. Steder hvor slike arkeologiske undersøkelser foregår, er vanligvis litterære arkiver, de rikholdige ressursene som Van Mierlo også kaller for «'dépôts sédimentaires' of invention». Ved å undersøke denne arkeologien, kan vi gjenfinne mening bak endringer og kanselleringer i manuskripter,

samt omskrivninger av allerede publiserte tekster; målet er da å rekonstruere tekstens 'hukommelse'. Denne metodologiske tilnæringsmåten er kjent under betegnelsen 'critique génétique' og har sine røtter i Frankrike.

Genetisk kritikk ble etablert på slutten av 1970-tallet ved Institut des Textes et Manuscrits Modernes i Paris med Louis de Hay som grunnlegger. Den genetiske kritikken er en tekstkritisk disiplin innenfor litteraturvitenskapen som ser på begrepet 'tekst' i alle begrepets former og faser og følger opp hele skapningsprosessen fra en skisse til en ferdig publikasjon. Dessuten betrakter den genetiske kritikken alle stadier av en tekst som like viktige, og dermed er det ikke det fysiske resultatet som står i sentrum, men det prosessuelle – altså utviklingen som skjedde mellom den første ideen, og den ferdige, publiserte teksten (sammen med alle notater, inklusjoner og eksklusjoner).

Særlig i det engelskspråklige miljøet har fokuset på den genetiske litteraturkritikken blitt rettet mot romantikk og modernisme - det er særlig de rike arkivene til Keats, Yeats, og Beckett som trekker forskeres oppmerksomhet og tilbyr rikt materiale. Mitt fokus er i stedet rettet mot en norsk poet fra den andre halvdel av 1900-tallet, nemlig den nordnorske Ellen Einan (1931–2013). Til sammen har hun utgitt 14 diktsamlinger og hennes poesi kjennetegnes av vanskelig tolkbare metaforer, en slags indre fiktiv verden og et meget innovativt språk. Spesifikt for hennes skrivemåte er et repeterende ord- og metaforvalg, men også hyppig bruk av nyskapninger som danner faste uttrykk, koder eller henvisninger til både religiøse og mytiske ritualer og symboler. Einans eneste skriveteknikk var automatskriving og som følge av dette, skrev hun dikt i store mengder og nesten hvert papirark ble akkompagnert av en svart-hvit tegning.

I dette paperet vil jeg presentere genetisk kritikk gjennom å sette søkelys på Ellen Einans skriveprosess. Selv om genetisk kritikk oftest forbindes med tidlig modernistiske forfattere, er Einans leting etter det riktige uttrykket gjennom en stor mengde håndskrevne prøvestykker og smådikt beslektet med den tidlig modernistiske skrivemåten, og dermed egner den seg godt til denne typen analyse. Den kondenserte diktformen blir plutselig mye større gjennom ulike stadier av dikt, diverse versjoner og ferdige, men upubliserte varianter. Innblikk i genesen av Einans forfatterskap er da en unik sjanse for en genetisk-kritisk analyse innenfor den norske litteraturen. I mitt innlegg vil jeg dessuten påvise hvilke spesifikke utfordringer analysen av Einans automatskrevne dikt innebærer og drøfte hvordan det lyriske subjektets stilling utvikles og endres i diktets ulike versjoner og fragmenter.

Przywuska, Paulina (Gdańsk)

Session 18, 4

Vurdering og kategorisering av kroppen i Linnéa Myhres roman «Evig søndag»

Målet ved dette innlegget er å analysere Linnéa Myhres autobiografiske roman «Evig søndag» for å kartlegge på hvilken måte språket gjenspeiler kroppens vurdering og kategorisering. Romanen fremstiller perspektivet til en person som lider fra en spiseforstyrrelse. Måten hun snakker om kroppen på er dermed preget av sykdommen, og ubevisst knyttes til et bestemt forstyrret kroppsbilde, skjønnhetsidealer og forventninger. Det teoretiske grunnlaget til innlegget bygger først og fremst på kognitiv lingvistikk og

språklige kategorier som foreslås av George Lakoff. Kulturelle og psykologiske definisjoner skal også tas i betraktning.

Rasmussen, Mikael Schultz (Vilnius)

Session 8, 2

Det traumatiske folkeminnet. En diskusjon av det kollektive minnet om redsel

Opplegget tar utgangspunkt i tanken om at redsel er den sterkeste underliggende følelsen i all gammel folketro, særlig når frykten handler om det ukjente. Gjennom folketroen prøver menneskene å forklare det uforklarlige i naturen, men evner ikke å skape noen koherent helhet av erfaringer – til forskjell fra mer etablert religion og vitenskap, som gjør krav på absolutt sannhet. At mennesket kollektivt, gjennom litterære sagn og eventyr, prøver å gripe tilbake inn i sin fortid, inn i dunkle og fryktinngytende minner om havet, skogen og døden, uten å lykkes i å finne utgangspunktet for erfaringene, gjør denne litteraturen aktuell å se i lys av moderne traumeteori. Med utgangspunkt i sagn- og eventyrarkivet Norsk Folkeminnnesamling (ved Universitetet i Oslo), Peter Christen Asbjørnsens "Norske Huldre-Eventyr og Folkesagn" (1845–70) og traumeteorierne til Cathy Caruth, diskuterer jeg hvordan eventyr og sagn forgjeves søker å forklare det uforklarlige og skremmende i minnet om naturen, samtidig som de kan leses som uttrykk for kollektive traumer i folkeminnet.

Rees, Ellen (Oslo)

Session 6, 1

Museal Memory and Museal Fiction: The A Doll's House Apartment at Norsk Folkemuseum

In 2009, Norsk Folkemuseum in Oslo completed its "Wessels gate 15" exhibition (Bing et al. 2011). Unlike the rural wooden structures on display elsewhere at this outdoor museum, this exhibition consists of a multi-story city apartment building from 1865. Among the fully furnished apartments in the exhibition, which each depict different eras from the life of the building, one home stands out in particular, namely the A Doll's House apartment from 1879, the year that Henrik Ibsen's play by that name was published.

Previous scholars have examined the *mise-en-abyme* of the display created by the presence of a toy doll house within the replica A Doll's House Apartment (Sandberg 2015) and the significance of the inclusion of a nursery among the rooms that are on display (Gunn 2020). Building on Nicola J. Watson's explorations of literary tourism and Ning Wang's understanding of the various functions of authenticity in tourism, in this presentation I examine the intersections between museal memory and museal fiction that this exhibit highlights. I am interested in how the use of a fictive text as the point of departure for a museum that purports to document everyday life and culture challenges a discourse of authenticity. Further, I ask to what degree the exhibit memorializes either Ibsen himself or the play that remains his most famous work. I contend that the institutional history of the exhibit has consequences for the narrative of authenticity that it conveys to tourists about the dramatist and his play.

References:

- Bing, Morten, Torgeir Kjos og Birte Sandvik. 2011. *En historiebok i tre etasjer – boskikk i byen 1865–2002*. Oslo: Cappelen Damm.
- Gunn, Olivia Noble. 2020. *Empty Nurseries, Queer Occupants: Reproduction and the Future in Ibsen's Late Plays*. London: Routledge.
- Sandberg, Mark. 2015. *Ibsen's Houses: Architectural Metaphor and the Modern Uncanny*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wang, Ning. 1999. "Rethinking Authenticity in Tourism Experience." *Annals of Tourism Research* 26, no. 2 (April): 349–370.
- Watson, Nicola J. 2006. *The Literary Tourist: Readers and Places in Romantic and Victorian Britain*. London: Palgrave.

Rohrbach, Lena (Zürich)

Session 16, 1

Retelling the saga. Genre traditions and memory in late premodern Icelandic sagas and literary history

The literary production in seventeenth and eighteenth century Iceland spawned ever new sagas. Many of these sagas were new creations that inscribed themselves into the late-medieval tradition of fantastic romances, while others were translations of contemporary continental texts. A small group of texts were however revised versions of medieval Icelandic sagas. This paper will discuss two of such rewritings: the so-called Vitlausa-Egla, a seventeenth century version of Egils saga Skallagrímssonar, and Jón Hjaltalín's retextualisations of Heiðarvíga saga. I will address how the texts themselves explicitly and implicitly reflect upon genre traditions and their *raison d'être* which is explicitly linked to acts of remembering. Both revised sagas are also mentioned in literary-historical treatises and philological studies of their contemporaries and assessed based on their adherence and truthfulness to the medieval tradition. The genre categories applied in these treatises will be approached by using Mikhail Bakhtin's notion of genre memory, which refers to a constitutive core of a literary tradition. I will argue that the authors of the revised saga versions and their learned contemporaries had diverging understandings of the core of saga literature, and that the genre memory of saga literature was contested from different quarters in this period.

Rosińska, Paulina (Warsaw)

Session 28, 1

Minnet av tidigare översättningar som en strategi att introducera svensk poesi i åtföljande paratexter

Paratexter, som Gérard Genette kallar för trösklar till texter (Seuils 1987, *Paratexts. Thresholds of interpretation* 1997), sätter litterära verk i ett bredare sammanhang och påverkar deras tolkning och mottagande. Dessa trösklar spelar även en viktig roll vid introduktion av översatt litteratur. När en författares dikter i urval eller en antologi med bidrag av flera författare publiceras i bokform, åtföljs de oftast av ett för- eller efterord, eller åtminstone en kort notis som har för syfte att presentera poeterna, ge en översikt av originalens litterära och kulturella kontext och även inblick i översättarnas strategier. Liknande introducerande texter kan man också hitta i litterära tidskrifter som presenterar nyöversatt poesi, om än i mindre omfattande urval. Oftast är det översättarna själva som står för dessa introduktioner, men i

vissa fall kan det handla om en redaktör eller en författare som har blivit inbjuden till samarbete. Ett möjligt sätt att introducera främmande texter och sätta dem i ett sammanhang är att hänvisa till översättarens och därmed kanske även läsarnas kännedom om de tidigare översättningarna. Detta kan gälla tidigare översättningar av författarens övriga texter, inte nödvändigtvis poetiska, eller litterära översättningar från det givna språket överhuvudtaget, eller översättningar gjorda till andra språk, som ett sätt att "konsekvrera" (Casanova 2004) författaren i mottagarkulturen. Sådana hänvisningar leder till att det bildas ett särskilt minne av den tidigare översättningsverksamheten, vilket i sin tur kan skapa, befästa eller förändra bilden av källspråkets kultur. Syftet med min presentation är att titta närmare på några valda volymer med svensk poesi i polsk översättning utgivna 1945-2000, och även några urval publicerade i litterära tidskrifter under samma tid. Min analys avser endast de paratexter som är i fysisk kontakt med den litterära texten, dvs. peritexter (Genette 1987, 1997). Frågorna som jag ämnar försöka svara på är om dessa hänvisningar utgör en ofta förekommande strategi i den svenska poesins introduktion och vilken bild av Sveriges litteratur de ger.

Rösli, Lukas (Berlin)

Session 16, 4

Staging orality to construct a cultural memory in Old Norse-Icelandic literature

In Old Norse-Icelandic texts, historicising statements that are to be marked as (known) facts are often constructed via a staging of orality. Recurring formulas such as "svá er sagt", "svá segir/sagði" and similar constructions in prose, as well as constructions in connection with the verb "kveðja" in the context of poetics, mark allegedly known statements that are orally staged in their written form. In the paper proposed here, I will address the fact that such formulaic presentations are, on the one hand, both rhetorical stylistic devices and literary constructions in the sense of vocality (Zumthor 1987/Schaefer 1992), but on the other hand, they are deliberate semiotic superimpositions used for the purpose of inscribing intradiegetic statements from a literary context into an extra-literary cultural memory. The "speaking text", according to the hypothesis put forward here, is not simply meant to depict an oral tradition of the past that has been transferred into the new medium of writing, but rather to stage it in the sense of cultural memory in the first place. Orality in the written text is not always to be understood merely as a figure's speech present in the narrative, but as a staged intersemiotic reference in which the writing-based, literary "voice" of an authoritative entity postulates a past as given, to be imputed to the extra-literary collective as cultural memory.

Sandberg, Kristian Lødemel (Hamar)

Session 11, 4

Collective Memory as a Rhetoric of Resistance in post-1989 Novels by Kjartan Fløgstad

In the non-fiction and novels by the Norwegian author Kjartan Fløgstad, there is a striking number of representations of the collective memory of smaller groups of male friends or industrial workers – representations that all challenge "official history". In addition, the collective memory, perceived of as "anchored in the life worlds of individuals" (Kansteiner 2006, 19), succeeds in resisting the hegemony of

more symbolic versions of cultural memory, such as history writing, in Fløgstad's novels. Thus, the collective memories shared by the groups of male friends or workers, are literary contributions to what I will refer to as a "rhetoric of resistance".

This paper draws on my PhD thesis (Sandberg, 2018). The thesis examines the development of Fløgstad's use and critique of history writing, especially with regards to his representations of capitalist guilt, i.e. the responsibility for wrongdoings structurally linked to capitalism. A key finding was that Fløgstad tends to employ a vocabulary and rhetoric connected to memory that positions his books as counter-narratives to other historical narratives.

Focusing on the male fellowships from the two novels under analysis in my thesis, *Paradis på jord* (2002) and *Grand Manila* (2006), this paper will expand on the political dimensions of Fløgstad's memory project. The male groups in these novels end up being scattered to the winds as the novels unfold, and the dissolution of these different groups illustrates how the values of working class communities (such as solidarity and a strong collective memory) belong to the past – and are under pressure post-1989. Literature itself, however, still maintains the function of being a "privileged medium of oppositional memory" and a "critical force" (Rigney 2010, 348) – in Fløgstad's case by the use of a rhetoric connected to the male collective memory, among other literary tactics. On an overall level, the main goal of the present paper is to highlight the rhetoric of resistance in Fløgstad's novels and the political implications that such a rhetoric entails.

Literature:

Kansteiner, Wulf (2006). In *Pursuit of German Memory: History, Television, and Politics after Auschwitz*. Athens, Ohio: Ohio University Press.

Rigney, Ann (2010). "The Dynamis of Rememberance: Texts between Monumentality and Morphing". In: *A Companion to Cultural Memory Studies*. Eds., Astrid Erll and Ansgar Nünning. Berlin: De Gruyter, p. 345–56.

Sandberg, Kristian Lødemel (2018). *Kapitalistisk skuld etter 1989. Utviklinga av ein historiekritikk i fire verk av Kjartan Fløgstad*. PhD thesis. University of Oslo.

Sävborg, Daniel (Tartu)

Session 8, 1

Landnámabók – kollektivt minne och muntlig tradition på 1200-talets Island

Många forskare har diskuterat *Landnámabók* och *Íslendingasögur* tillsammans. Syftet har nästan alltid varit att finna paralleller i *Landnámabók* till händelser i islänningasagorna, där *Landnámabók* ofta anses stå för en mer ursprunglig, mindre litterärt elaborerad version av traditionen (se t.ex. de flesta inledningar till islänningasagor i standardutgåvan *Íslenszk fornrit*; jfr även Rolf Hellers forskning kring händelser och gestalter i *Laxdœla saga*). Även fall där *Landnámabók* direkt hänvisar till enskilda islänningasagor har noterats, ofta i syfte att rekonstruera äldre versioner av de befintliga islänningasagorna (se diskussionen i Sävborg 2012). Min egen forskning kring övernaturliga motiv i norrön litteratur har dock primärt visat på en stor brist på överensstämmelse i materialet mellan *Landnámabók* och *Íslendingasögur* – helt olika episoder, och helt olika typer av episoder, förekommer i dem. Och detta gäller i själva verket generellt: de flesta händelser och gestalter som nämns i *Landnámabók* står icke i centrum för någon islänningasaga eller

blir ens nämnda där. Landnámabók vittnar om en stor medeltida berättarskatt om det vikingatida Island utanför den som islänningasagorna skildrar och som vi gärna uppfattar som kanon för den muntliga traditionen om sagatidens Island. Mitt bidrag skall fokusera på denna berättarskatt, som blivit så negligerad, i egen rätt; syftet är inte att belysa element i islänningasagorna. Landnámabók är känd som en samling fakta om person- och ortnamn. Men verket är i verkligheten fullt av små berättelser, berättelser och episoder som ofta inte alls liknar dem i islänningasagorna. De har ofta en dramatisk poäng, men ibland saknas detta och berättelsens händelser gör ett gåtfullt intryck. De handlar ibland om lokala konflikter, ibland om människors möten med övernaturliga väsen. Landnámabók vittnar om att dessa berättelser under 1200-talet också var delar av den muntliga berättartraditionen om vikingatidens Island och ansågs tillräckligt spännande och minnesvärda för att föras vidare både i muntlig och skriftlig form. Mitt paper vill diskutera vad som utmärker dessa små berättelser i Landnámabók, i synnerhet de – och det är flertalet – som inte återberättas i några islänningasagor. Mitt paper kommer att undersöka frågan vad som skiljer dessa berättelser från materialet i Íslendingasögur och varför de inte återges där. Likaså kommer jag att diskutera frågan om varför dessa små berättelser har bevarats i muntlig tradition. Episoder med övernaturlig koppling kommer att inta en särställning, då jag här redan har samlat ett fullständigt material, men även alla andra slags berättelser kommer att diskuteras. Kopplingen mellan berättelse och fysiska platser blir ett centralt inslag. Den internationella forskningen kring muntlig tradition kommer att utgöra en viktig komparativ och teoretisk grund. Både äldre forskning kring sena nordiska folksägner (Liestøl, Cederschiöld, Alver m.fl.) kommer att användas, liksom nyare teori kring norrön ”Erinnerungskultur” (Wamhoff), ”Selektionsprozesse” i muntlig minneskultur (Assmann) och ”mnemonic Streamlining” (Vansinna).

Schab, Sylwia Izabela (Poznań)

Session 12, 1

Skandinavien-forestillinger og receptionen af dansk litteratur i Polen

Siden anden halvdel af 1800-tallet er Skandinavien blevet betragtet som et forbillede med henblik på moderne samfundsmæssige ideer og praktiske løsninger (som fx folkeoplysning, andelsbevægelse og kvindefrigørelse) og som en betydelig inspirationskilde for æstetiske impulser. Ændringen påbegyndte under romantikken og blev udviklet senere under indflydelse af Georg Brandes' litteraturkritiske udlægninger samt i forbindelse med hans talrige besøg i Polen. Den østvestlige akse blev produktivt suppleret med nord-syd-aksen på polakkernes mentale Europakort – polakkerne begyndte for alvor at orientere sig mod Norden. Formålet med mit oplæg er at besvare spørgsmålet om receptionen af Skandinavien i Polen efter at landet genvandt sin uafhængighed i 1918. Jeg vil reflektere såvel over institutionaliseret interesse (i form af fx skandinaviske institutter på polske universiteter eller kultursamarbejde) som over receptionen af (navnlig) dansk litteratur (i forsknings- og oversættelsesmæssig sammenhæng og med henblik på popularisering af den). Oplægget er tænkt som et indledende studium til en systematisk bearbejdning af emnet om receptionen af dansk litteratur i Polen, som ikke endnu er blevet analyseret som helhed i hverken polsk eller dansk forskning.

Schiedermair, Joachim (Munich)

Session 18, 1

(Dis)placing the Revivalist Movements. How Literature Reflects on Religious Memory

One of the striking developments of Scandinavian literature over the past 15 years has been the presence of autobiographies, autofictions and fictional narrative texts concerning the protestant revival movements of the 19th and 20th centuries. Surprisingly, these books do not represent a literary niche created for the self-affirmation of certain religious groups. Instead, they are texts written by established authors who are at the centre of cultural attention. In my lecture, I want to outline this phenomenon by following the thesis that literary (dis)placements of the revivalist past of Scandinavia is a means for renegotiating the notion of secularism in contemporary societies.

Schlichtkrull, Franziska (Munich)

Session 1, 2

Christmas as a place of memory. The relation between tradition and modernity in Dag Solstad's novel 'Professor Andersens Natt' (1996)

In the history of modernity that defines itself as anti-traditional, Christmas perhaps is the last place in society where traditions are kept alive. Like every year, the main character in Dag Solstad's novel - the literature professor Andersen - tries meticulously to adhere to the Christmas customs in order to remember the historical background of Christmas. Even though he defines himself as an atheist, he still feels an inner peace of mind by doing so, as the knowledge of celebrating the same traditions at the same time evokes a sense of community. When he witnesses a murder that night, it plunges him into a deep crisis of meaning that makes him reevaluate the relation between tradition, religious remnants and modernity. This lecture thus aims at reconstructing the novel, in the sense of Clifford Geertz, as a thick description of Christmas.

Sibinska, Maria (Gdańsk)

Session 22, 3

Meddeling av minner i Jomsviking-romanserien av Bjørn Andreas Bull-Hansen

Med handlingen som begynner i året 993, fører Bjørn Andreas Bull-Hansens roman-serien om Torstein Knarresmed (Jomsviking 2017; Jomsviking.Vinland 2018; Jomsviking. Danehæren 2019) en eksplisitt korrigerende dialog med en rekke kanoniske fortellinger om den norrøne verdenen, Snorres kongesagaer innkludert. Med et retrospektivt fortellerperspektiv blir meddelingen av jeg-personens minner en bærende del av Jomsviking-seriens narrative konstruksjon. Innlegget tar utgangspunkt i begrepsparet kulturelt minne/ meddelende minne, og undersøker roman-seriens metaforisering av minneprosesser.

Šík, Jan-Marek (Brno)

Session 20, 3

Who remembers and who speaks? The reminiscence in Ninas resa by Lena Einhorn

The paper will focus on the narratological categories of the narrator and the so-called reminiscitor. The reminiscitor is one of the crucial concepts of the memory worlds theory. This theory is based on ideas from different fields of humanities, including the literary criticism of Roman Ingarden deeply enrooted in phenomenology, Ivan M. Havel's philosophical thoughts on memory, and most importantly the fictional worlds theory developed by the Czech-Canadian scholar Lubomír Doležel. The concept of the reminiscitor is designed to be a possible partial answer to the question: Is there – from the narratological point of view – a difference between the one who recollects events and the one who recounts them?

The analysis is based on Swedish autobiographical books about the Holocaust, especially *Ninas resa* by Lena Einhorn.

Skagert, Christina (Lund)

Session 27, 3

A Lyrical Stack of Memories: Materiality, Narrativity and Poetic Subjectivity in Sonja Åkesson's "Självbiografi (replik till Ferlinghetti)"

Sonja Åkesson's poem "Självbiografi (replik till Ferlinghetti)" is structured like a material pile of memories, listed on top of each other in a catalogue style that inventories the speaker's recollections of her past and present life, with a particular focus on the gendered, social and economic situatedness of the speaking lyrical subject. The poem, as Åkesson's authorship on the whole, has previously been emphasized as a feminist political poem, bringing the supposedly self-lived or autobiographical home-bound, everyday doings of the Swedish wife and woman into the poetic field of its time – the novelty of these motifs often being regarded the poem's and authorship's chief merit (Lilja 1991, Björck 2008, Friis 2016).

Drawing on poet Michael Palmer's statement regarding memory and identity that "autobiographical material locates itself differently and memory functions differently" in poetry than in linear narrative, this paper instead investigates the ways in which Åkesson's poem negotiates the relationship between memory and poetic enunciation, as well as the function of the formal devices of the poem in depicting these relations (Palmer, 1985, p. 227). It centers on the tension between the autobiographical claim of its title, the narrative and experiential elements evident in the style and structure of enunciation, and the equally evident resistance of the poem to any attempt to connect these portrayed experiences, memories and micronarratives to a stable and uniform lyrical subject and identity. This tension is generated by its formal devices – the collage style, intertextuality and beat-imitation – which structure the poem as a whole.

Both Åkesson and Lawrence Ferlinghetti, whose poem "Autobiography" Åkesson paraphrases, arguably use a paratactic poetic structure combined with narrative elements to negotiate several facets of identity: issues of nationality, gender and authorship are principal in both poems. Åkesson however, ties this writing of the self through memory, to issues of poetic subjectivity and enunciation. My paper will show how her poem disrupts the links between the poetic recollections and experiences, and the lyrical subject. It thereby challenges both the romantic notion of the sovereign lyrical subject and the poem as a reflection of the inner life of said subject, and Ferlinghetti's modernist play on this idea. This puts into

question the very idea of memory and recollection as central to the autobiographical presentation of self, instead offering a poem in which memory and experience has been made poetic material substance. This does not subtract from the feminist, political potential of the poem, but rather shows how these themes “functions and locates themselves differently” to what has been shown by previous research.

In the discussion of the poem, my paper draws on Marjorie Perloff’s and Joseph Conte’s discussions of the collage and series of post-modern poetic forms (Perloff 1986, 1999; Conte 1991), Rachel Blau Duplessis’ account of segmentivity in poetry (2006), as well as the works on narrativity in poetry found in Brian McHale, Peter Hühn and Stefan Kjerkegaard (McHale 2009; Hühn 2014; Kjerkegaard 2014).

References:

Björck, Amelie, Sonja Åkesson, Natur & kultur, Stockholm, 2008.

Conte, Joseph Mark. *Unending Design: The Forms of Postmodern Poetry*. Cornell University Press: 1991.

Duplessis, Rachel Blau. *Blue Studios: Poetry and Its Cultural Work*. Tuscaloosa: Univ. of Alabama Press: 2006.

Friis, Elisabeth. *And and and – A device of one's own – Reproductive parataxis in Rex, Thorup and Åkesson*. In *A cultural history of the Avant-Garde in the nordic countries 1950-1975*, Olsson, Jesper & Ørum, Tania (ed.), Brill Rodopi: Leiden/Boston, 2016.

Peter Hühn. *The Problem of Fictionality and Factuality in Lyric Poetry*. *Narrative*, vol. 22, no. 2, 2014: 155–168.

Kjerkegaard, Stefan. *In the Waiting Room: Narrative in the Autobiographical Lyric Poem, Or Beginning to Think about Lyric Poetry with Narratology*. In *Narrative*, vol. 22, no. 2, 2014: 185–202.

Lilja, Eva. *Den dubbla tungan: en studie i Sonja Åkessons poesi*. Göteborg: Daidalos. 1991.

McHale, Brian. *Beginning to Think about Narrative in Poetry*. In *Narrative*, vol. 17, no. 1, 2009: 1–30.

Palmer, Michael. *Autobiography, memory and the mechanisms of concealment*. In *Writing/talks*, Perelman, Bob (ed.), Carbondale [Ill.]: Southern Illinois University Press, 1985.

Perloff Marjorie. *The futurist moment: avant-garde, avant guerre, and the language of rupture*. Chicago: Univ. of Chicago Press; 1986.

Perloff Marjorie. *The poetics of indeterminacy: Rimbaud to Cage*. Evanston, Ill.: Northwestern University Press; 1999.

Soos, Anita (Budapest)

Session 5, 1

Den ensomme helt mod magtens og storpolitikens skamfulde forsømmelser – Den individuelle projektion af nationens kamp i FN-embedsmand Povl Bang-Jensens minde

Den 26. november 1959 blev den danske Povl Bang-Jensen fundet død i en park i New York. På trods af de uklare omstændigheder konstaterede man selvmord som dødsårsag, liget blev brændt og sagen blev meget hurtigt afsluttet. Den danske FN-diplomat var andensekretær i den særlige FNkomité, der blev oprettet den 10. januar 1957 for at udarbejde en objektiv rapport om opstanden i Ungarn i 1956, som byggede på de ungarske flygtninges vidneudsagn. Han modsatte sig den daværende FN-generalsekretærs politik, nægtede at udlevere listen over vidnerne og dermed beskyttede de i Ungarn tilbageblevne pårørende fra tortur og henrettelse, men hans ulydighed resulterede i hans uopklarede død. Bang-Jensens individuelle skæbne bestemtes af historiske begivenheder af verdenspolitisk betydning. De ungarske revolutionære har altid følt et skæbnefællesskab med ham, og denne opfattelse har også forplantet sig i hele Ungarn efter systemskiftet i 1989. I mit indlæg vil jeg med afsæt i erindringer, bøger og dokumentarfilm, lavet i Ungarn i løbet af de sidste 25 år diskutere, hvordan den historiske (re)konstruktion af hans personlighed opstår i de individuelt formulerede gengivelser af de sansede begivenheder. De fremkaldte erindringer resulterer i en subjektiv perspektivering, der alle sammen peger i

samme retning og skaber et næsten mytologiserende tolkningsalternativ af Povl Bang-Jensens person som symbol på frihed.

Stahr, Radka (Prague)
Hjemland som erindring i migrationslitteratur

Session 30, 3

Begrebet "migrationslitteratur" omfatter forskellige typer litteratur. Der er litteratur, som tematiserer migration, og litteratur, der er skrevet af forfattere med migrationsbaggrund eller af forfattere, som selv har migrationserfaring. Netop den sidstnævnte type, også kendt som "migrantlitteratur", er spændende at undersøge i forbindelse med erindringskultur. Forfattere, som kan huske deres hjemland, indarbejder typisk egne erindringer i deres tekster. Der opstår dog tit et stærkt idealiserende og imaginært portræt af det gamle hjemland, som bliver konstrueret i en vis dialog med det nye opholdssted.

I mit oplæg vil jeg fokusere på fremstillingen af hjemlandet i tre skandinaviske romaner, som kan betragtes som migrantlitteratur: Amal Adens *Min drøm om frihet* (2009), Jonas Suchaneks *Do danska* (2014) og Golnaz Hashemzades *Bondes Hon är inte jag* (2012). Fælles for disse romaner er, at forfatterne selv har oplevet migration, og at de gennem deres egne minder konstruerer et billede af deres oprindelige hjemland. I en mere detaljeret analyse vil jeg gennemgå paralleller i forhold til de litterære karakterers minder om hjemlandet i alle tre romaner og blandt andet præsentere, hvordan billedet af hjemlandet opbygges litterært, hvilken rolle de rumlige erindringer spiller i karakterernes opfattelse af det nye sted, og i hvilket omfang hjemlandet bliver idealiseret eller demoniseret i erindringerne.

Stanićević, Ana (Reykjavík)
Økoaktivistisk forlagspraksis. Nordiske mikroforlag i det antropocæne

Session 4, 3

Er der plads til litteraturen sådan som vi kender den i en antropocæn tidsalder, hvor menneskeskabte klimaændringer truer vores fremtid og varsler verdens undergang? På hvilken måde ændres det litterære system under de store forlags monopol der oversvømmer bogmarkedet med sine masseproducerede varer, ligesom jorden oversvømmes af menneskenes overdrevne forbrug? Som svar på denne overflod dukker der stadig flere og flere mikroforlag op over hele Norden, der går mod strømmen med ændrede holdninger overfor litteraturen, bogudgivelsen og bogen. En del af disse er stærkt præget af et antropocænt tankesæt og arbejder tematisk såvel som praktisk i en økokritisk ramme. Denne aktivisme afspejler en generel aktivistisk ånd, der kendetegner mikroforlagenes virksomhed. I foredraget tager jeg udgangspunkt i Laboratoriet for Æstetik og Økologi der udgiver bøger og laver udstillinger om det gennemgående tema – en fremtid uden mennesker. Selv kalder de sig en kuratorisk platform for planetariske tilblivelser. Jeg vil demonstrere hvordan den økokritiske bevidsthed præger forlagets aktiviteter på alle niveauer så som valg af værker, æstetik, materialevalg og udgivelsespraksis. Undervejs vil

jeg drage paralleller til andre nordiske mikroforlag med en beslægtet sammenkædning af en optagethed af det antropocæne og en forlagsaktivistisk tilgang.

Stehlíková, Karolína (Brno)

Session 14, 4

Ibsen: remembered and reimagined. From stage adaptation to text adaptation – Hedda Gabler retold by Thomas Ostermeier and rewritten by Anna Saavedra

It's easy to claim that Henrik Ibsen is our contemporary. Although his masterpieces really address timeless topics such as an unequal status of women, marital frustration or lying in the public or private spheres, their plots are often period-specific. In order to ensure Ibsen's plays have the desired impact on today's audiences, they are usually updated to a certain extent. Such an update can take place on the level of direction or on the textual level. In both cases, this is an intriguing way of adaptation. The aim of this paper is to reveal the means and strategies used by German director Thomas Ostermeier and Czech playwright Anna Saavedra. Both adapting Ibsen's Hedda Gabler in their own creative way.

Steponavičiūtė Aleksiejūnienė, Ieva (Vilnius)

Session 12, 4

A Lithuanian colony in Iceland during WWII: a microhistory

The paper focuses on a peculiar episode of Lithuanian-Icelandic relations and explores historical evidence of the presence of a Lithuanian microcommunity in Iceland in the period of WWII. Its nucleus was the Lithuanian-Jewish intellectual, translator and author Teodoras Bieliackinas (1907-1947) and the paper focuses especially on his attempt to have established at the end of the war a Lithuanian consulate in Reykjavík and a Lithuanian colony in the spirit of Kazys Pakštas' idea of "backup Lithuania". The paper sets his work against the background of Iceland's political tensions of the time, when Bieliackinas got involved into the crossfire polemics between two major Icelandic papers: Þjóðviljinn and Morgunblaðið, which represented two opposing positions with regard to Iceland's political and international orientation and raises the question whether he himself does not qualify as a de facto honorary consul for his country.

Stróżyk, Agnieszka (Warsaw)

Session 19, 3

Dolda ursprung - överföring av intermediala texter

I mitt bidrag vill jag fokusera på bilderböcker, dvs. intermediala verk och dess tidiga översättningar. De första nordiska bilderböcker kom ut på polska i början av 1900 -talet (Beskow, Aspelin, Moe). Att adaptera snarare än att översätta, skriva text med lös anknytning till bilder i det ursprungliga verket eller översätta via andra språk var gängse praxis på den tiden. Upphovspersonernas namn kom inte sällan bort i nyutgåvor och ersattes med översättarnas. Så småningom började även inhemska illustratörer anlitas och ursprungsbilderna ersattes med ny visuell material. Vissa bilderböcker har genomgått en betydlig estetisk

förändring. Dock lever en del av dessa titlar kvar i den polska litterära barnkulturen. Jag vill i mitt arbete titta närmare på relationen mellan dessa böcker och ursprungsverken. Var i ikonotextens struktur lever den ursprungliga identiteten kvar?

Szkolut, Pawel (Kraków)

Session 27, 1

Hukommelse i 1600-tallets norske poesi av Dorothe Engelbretsdatter og Petter Dass i utvalgte aspekter og eksempler

Hukommelses spørsmål ble manifestert på forskjellige måter i europeisk litteratur på 1600-tallet, dvs. i barokkperiode. Et av de viktigste aspektene var minnet om livets raske forbigåelse, den skjøre tilstanden av menneskelivet og den dominerende memento mori - husk døden. I denne epoken preget av fremveksten av religiøsitet og fromhet ble også et annet aspekt framvist, som er minnet om frelsesverk som Gud gjorde for mennesket gjennom Jesus Kristus. Derfor er tro og overgivelse av ens liv og skjebne til Gud – typisk for samtidskunstnere.

Disse, ovenfor nevnte, hukommelses aspekter er også dominerende i diktning av den norske poeten Dorothe Engelbretsdatter (1634-1716) som ble berømt i Skandinavia takket være diktsamlingene som Taare-Offer og Siælens Sang-Offer. I hennes mest berømte dikt Afften Psalme minnes den gudfryktige forfatteren som deler sin refleksjon over menneskets livsgang, at den ender med uunngåelig død, hvoretter evigheten venter på de frelste mennesker i Guds rike. Memento mori blir her dermed overvunnet av håp om et bedre liv i fremtidens fullkomne verden. Lignende refleksjoner kommer til uttrykk av dikteren i diktet En Sang om Døden, der hun bl. a. skriver at "døden er en trøst for troende", så "la oss gå inn i dødens dans / og la oss ikke stanse" slik at "i himmelen kan vi oppnå evig glede / med Jesus og engler." Den norske poeten uttrykker sitt minne om Guds frelsesverk i mange andre dikt for eksempel i Paaske-Sang, Himmelfartz-Sang eller Om den Hellige Aands Udsendelse.

I kunstverket til dikter-pastoren Petter Dass (1647-1709) spiller også religiøst og teologisk minne en nøkkelrolle. Dette har kommet til uttrykk i mange dikt som En Morgen-Sang eller En Smuk Aften-Sang, der forfatteren på en pietistisk måte beskriver menneskelivet som en kamp mot svakheter, synd og djevelen samt understreker menneskets totale avhengighet av Gud. Imidlertid i den mest berømte salmen Herre Gud! Dette dyre Navn og Ære, bygd på salmer fra Bibelen, beskriver forfatteren Skaperens storhet og ære. Følgende i sitt viktigste verk „Nordlands Trompet" i det første kapittelet presenterer dikteren ulike aspekter av minnet, bl.a. med å søke inspirasjon fra de greske musene og henviser til Helikon - deres opprinnelsessted (moren til de ni musene var Mnemosyne – hukommelses gudinne!).

I de følgende versene skriver forfatteren at i den kristne Norden er det ikke lenger behov for greske musen, "fordi vi har en slik ånd i Norge som gir bort talenter og gaver." Videre skriver han at det ikke er behov for å søke Herren i fremmede hedenske land, og han spør "Er vår Gud den beste mannen / den samme i går, i dag og for alltid?" Deretter anbefaler forfatteren seg mot sin Herre og berømmer ham med

å skrive sitt verk, "slik at det beste verket kunne skapes." En annen fordel med denne boken i denne konteksten er det mytologiske minnet knyttet til både Bibelen og den greske mytologien. I beskrivelsen av sjødyr i Nord-Norge viser P. Dass til mytiske dyr som Leviatan og Behemot. Mens ved å presentere elementene og atmosfæren i dette nordlige landet fremkaller han imidlertid greske guder som Saturn, Neptun, Aurora, Flora, Aiolos og Jupiter. På denne måten er det mytiske minnet fra antikkens Hellas symbolisert av disse gudene fremdeles til stede i det største poetiske verket til den norske 1600-tallets forfatter.

Tamaševičius, Giedrius

Sessions 21, 3 and 30, 4

Dansk humor set med litauiske øjne (nogle personlige minder og oplevelser fra de sidste 30 år)

Siden konferencen handler om hukommelse og minde, fristes man til at vende blikket mod sin egen erfaring. Af samme grund forstærkes min forventning om ikke at blive placeret blandt "de store syndere", når jeg vil præsentere mit personlige syn på det verdenskendte fænomen – dansk humor. Min fortælling vil tage særlig hensyn til en række store navne som H. C. Andersen, Herluf Bidstrup, Victor Borge, Erik Balling, Thomas Vinterberg og ikke mindst Villy Sørensen, som i 1994 skrev en kort tekst om humor og ironi til Brøndums encyklopædi.

Tanttu, Tarja (Joensuu)

Session 13, 3

The memory of everyday objects: narratives of belonging, identity and integration

(The talk will be in Finnish)

A tennis racket, a guitar and a rolling pin – what do these everyday objects tell about integration process in a new society? What can a cookie cutter, a karaoke microphone or a milk bag reveal about one's identity? How can you address experiences of being an outsider by photographing?

Everyday objects may carry memories of different encounters, people or phases of life and the places that we have visited or lived in. In addition, material objects may unveil hidden borders that cause and maintain exclusion and othering, and hinder integration process.

This paper explores descriptions and narratives about everyday objects that people have carried with them through different phases of life or across different borders. These objects remind them of experiences of belonging or non-belonging, integration or rootlessness, or the different layers of their identity. In this paper, these experiences and the aspects of identity are studied through the question how everyday objects are linked to people's memories. In the field of border studies and mobility research, the aspects of belonging, integration and identity have been studied relatively little through material objects.

This paper applies narrative approaches and is placed in the context of multidisciplinary border studies. The main research materials consist of semi structured interviews (N = 53). In addition, some texts written by informants and autobiographies by writers with an immigrant background are utilized.

The research has been made in the project “The Lost Mitten and Other Stories: The Experiences of Borders, Mobility and New Neighbour Relations”. The project is funded by the Kone Foundation and conducted in 2018–2022 in the Karelian Institute, at the University of Eastern Finland.

Torjusen, Henrik (Agder)

Session 29, 3

At give stemme til fjenden: Empati og erindring i Ingrid Storholmens *Her lå Tirpitz* (2014)

Den norske litteratur om tiden under 2. verdenskrig holdt sig i mange år fra at beskrive de tyske erfaringer under krigen. Der var få og vigtige undtagelser, men i hovedtræk holdt romaner og essay sig til at fremstille hjemmefronten eller oplevelserne hos de norske soldater. Denne tilgang til det historiske materiale har ændret sig de seneste år, hvor det tyske perspektiv er blevet behandlet i flere romaner og essayistiske værker, på samme måde som andre glemte områder, som fx de norske soldater på Østfronten, er blevet trukket frem. En effekt af inddragelsen af disse nye erfaringsområder har været at udfordre tidligere erindringskabeloner og -kategorier og dermed pege på en anden forståelse af koblingen mellem individ, nation og historie.

Et vigtigt værk, der placerer sig blandt de første i overgangen til en mere inkluderende og empatisk fremstilling af tyske soldater, er Ingrid Storholmens *Her lå Tirpitz* (2014), der fortæller om mandskaben på det tyske skib *Tirpitz*, som blev sænket i en norsk fjord under krigen. Mange døde, og de overlevende blev traumatiserede. Storholmens værk har form af et netværk af indre monologer, hvor hovedsageligt tyske soldater får mulighed for at tale og begrunde deres handlinger, følelser og livssyn.

Min analyse af Storholmens dialogroman vil se på, hvordan teksten udfordrer den traditionelle fremstilling af besættelsestiden i Norge gennem et universaliserende og etisk perspektiv, hvor Storholmen forsøger at individualisere de tyske soldater og dermed opløse den tidligere repræsentation af besættelsesmagten.

Endvidere vil jeg se på, hvordan Storholmen indkredser og nuancerer relationerne mellem de tyske soldater og den norske befolkning. Det gælder både tiden under krigen og eftervirkningerne helt op til i dag, hvor krigshistorien og *Tirpitz*' historie stadig spiller en rolle for fx Storholmen, selvom hun blev født i 1976. I dette lys vil jeg også se på romanen som en undersøgelse af krigsmindernes lange skygger og deres foranderlige natur. *Her lå Tirpitz* peger på denne måde frem mod en ny erindring af 2. verdenskrig, der ikke længere er fokuseret på spørgsmål om skyld og ansvar, men i højere grad ser på individer og universelle spørgsmål.

Vaskó, Ildikó (Budapest)

Session 6, 3

Kulturmemer og kulturminner fra Norge

Kulturmemer – hva er de for noe? Det var først den britiske evolusjonsbiologen Richard Dawkins som brukte ordet meme i boken *The Selfish Gene* (1976) og beskriver memer som enkelte enheter som har samme betydning for kultur som gener har for biologi. Bruken av memer har hatt en hurtig viral spredning på internett i det siste. Memer består ofte av enkeltbilder eller klipp fra filmer e.l. og et stykke tekst, de sprer seg ved etterligning eller kopiering og kan utvikle seg underveis. Kulturelle memer (billedkunst, skjønnlitteratur, osv.) kan ofte tilbakeføres til noen åpenbar kulturminne i et samfunn. Oppfattelse av memer kan være forskjellige, de mest stabile kulturelle memer, er vel eventyr, ordtak, altså informasjonsenheter som sprer seg i en befolkning.

Memer utgjør også et viktig middel for kommunikasjon som utfordrer aktiv engasjement og tilbakemelding. Tradisjonelt undersøker lingvistikken skriftlig og muntlig språk, mens i moderne kommunikasjonsteorier spiller bilder like stor rolle („communication always involves a division of labour between language and image” (Stöckl 2009, p. 204)).

I denne presentasjonen skal jeg undersøke kulturmemer i norsk kultur fra et lingvistisk synspunkt og deres rolle i kulturformidling, sammenhengen mellom tekst og bilder ved hjelp av ulike eksempler fra internett.

Vie, Inger-Kristin Larsen (Hamar)

Session 1, 1

Minner om et forfatterskap – to biografiske fremstillinger for barn og unge om Henrik Wergeland

I 1958, 150 år etter Henrik Wergelands fødsel, gir forfatter Ingeborg Refling Hagen ut en biografilignende tekst for barn og unge om den store dikteren. Boka inneholder beskrivelser om Wergelands særegne egenskaper som menneske og dikter. Forfatteren blir hyllet og rosende omtalt for sitt samfunnsengasjement og kreativitet. Boka er en levende skildring, formidlet på hedmarksdialekt gjennom en nærværende forteller, og med en tydelig narrativ fremstilling, noe som gjør at den minner mer om fiksjonslitteratur enn en biografi.

I 2008, 200 år etter Wergelands fødsel, blir det utgitt en ny barne- og ungdomsbiografi om den kjente forfatteren, denne gangen skrevet av Ivo de Figueiredo. Biografien er delt inn i tre deler, hvorav den første delen består av skildringer hentet fra Wergelands liv, ordnet etter 37 tekststykker, mens den andre delen inneholder deler av hans forfatterskap. Den siste delen består av ei samling oppslagsord som både kan knyttes til forfatterskapet og livet hans. Biografien er et eksempel på at nyere biografier for barn og unge er en sjanger i utvikling.

Sett i lys av at biografiske tekster kan betraktes som eksempler på minnekulturer eller minnepraksiser (Goga, 2007), er det interessant å studere hvordan de to biografiske tekstene introduserer den unge leseren for ulike gjengivelser av et levd liv. I mitt paper utforsker jeg hvordan minner og oppfatninger om Wergelands liv og virke kommer til uttrykk i de to biografiske fremstillingene. Jeg tar utgangspunkt i følgende problemstilling: Hvordan er det minner om en kjent kunstner blir formidlet i en eldre og nyere

biografi for barn og unge? Hva slags forestillinger om den kjente forfatteren er det de to biografiene formidler?

For å svare på disse problemstillingene velger jeg å studere de to biografiene i et sjangerhistorisk og sjangerteoretisk perspektiv. Jeg vil blant annet fokusere på måten minnene om forfatteren er gjengitt på ved å studere ulike komposisjonsstrukturer (Goga, 2019) i de to biografiene, hvordan den biograferte er gjengitt i biografiens anekdoter og bilder. Nærlesningene tar utgangspunkt i teori som omfatter anekdotiske beretninger (Gross, 2006; Gossman, 2003) og visuelle portretter (Nikolajeva & Scott, 2001; Freeland, 2010).

References:

- Figueiredo, I. d., Figueiredo, J. M. d., Egemar, J. & Michael, J. (2008). *Støv: En bok om Henrik Wergeland*. Oslo: Aschehoug.
- Goga, N. (2007). *Kunnskap og kuriosa: Merkvverdige lesninger av tre norske tekstmontasjer for barn og unge* (Doktoravhandling). Universitetet i Bergen, Bergen.
- Goga, N. (2010). Hva er et forfatterskaps kvaliteter og særtrekk? Om nye forfatterbiografier for barn. I P. O. Kaldestad & K. B. Vold (Red.), *Årboka litteratur for barn og unge* (s. 26-35), Oslo: Samlaget.
- Goga, N. (2014). Biografier. I S. Slettan (Red.), *Ungdomslitteratur: Ei innføring* (s. 71-83). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Goga, N. (2019b). Hvordan kan vi analysere sakprosa for barn og unge? *Sakprosa*, 11(2), 1-27.
- Gossman, L. (2003). Anecdote and history. *History and Theory*, 42(2), 143-168. <https://doi.org/10.1111/1468-2303.00237>
- Gross, J. (2006). *The New Oxford book of literary anecdotes*. Oxford: Oxford University Press.
- Hagen, I. R. (1958). *I natt red'n Henrik forbi*. Oslo: Aschehoug.
- Nikolajeva, M. & Scott, C. (2001). *How picturebooks work*. New York: Garland.

Vijūnas, Aurelijus (Kaohsiung)

Session 25, 2

Two Old Problems in Scandinavian Linguistics: The Evolution of bygg 'barley' and byggva/byggja 'inhabit'

The early history of the Old Norse lexical items bygg 'barley' and byggva/byggja 'inhabit' is enshrouded in mystery and scholarly disagreement. Among the two, the verb byggva/byggja has been the subject of more numerous investigations, and it has been derived from early thematic and/or je-formations (for the former, see Rasmussen 1990; for the latter, IEW, Benediktsson, 1972 et al.), eje-causative/iterative (Jasanoff 1978, Jasanoff 2003), and eh1-stative (Kroonen 2013). While many of these derivations face serious phonological and/or morphological problems, others are lacking in semantic clarity (this specifically refers to the derivations of byggva from earlier je-formations).

The etymological discussions of the noun bygg rarely go beyond listing a few Germanic cognates (OE *bēow*, OS **beo*), and stating that it somehow derives from the Proto-Indo-European verbal root **bhuH-* 'become' (see IEW, Vries 1977, Magnússon 1989). A more detailed account for the (mor)phonological evolution of this noun is offered by Rasmussen (1990), who proposed that bygg directly derives from PIE **bheuH-o-* 'growth', somewhat awkwardly comparing it with morphologically very different formations like **wérġ-o-* 'work' and Gk. *phytón* 'plant' (< **bhu[H]-tó-*). Rasmussen's derivation of bygg from PIE **bheuH-o-* via PGmc. **bewwa-* also faces phonological problems, since there is secure evidence that the

regular outcome of PGmc. *-ewwa- (and *-ewwu-) was -iogg-/-iugg- in Scandinavian, cf. pret. pl. bioggu/biuggu ‘dwell’ (inf. búa). Rasmussen also did not account for the e-grade of the otherwise very ablaut-reluctant verbal root *bhuH-.

Since the noun bygg and its cognates are restricted to the Germanic branch, it is proposed that it is a dialectal term for ‘barley’. Its direct phonological ancestor *beuwa-/bewwa-, must be viewed as a vr̥ddhi-derivative of the Proto-Germanic noun *búwa- ‘farm’ (< PIE *bhuH-o-), originally having meant ‘(the principal grain) of the farm’. Prevalence of barley over other grains in early Iron age Germanic area (including Scandinavia) is well supported by archaeological data (Mills 2006, Pedersen & Widgren 2011, Larsson 2017). The earliest phonological shape of the Old Norse noun bygg was biog(g), and this spelling is well attested in early Old Swedish documents. The classical form bygg evolved later via regular Swedish phonological laws (Noreen 1904). Since PGmc. *-ewwa/u- never yielded -ygg- in West Norse, the noun bygg must be considered an easternism.

The verb byggva/byggja, which is exclusively restricted to Scandinavian, is best explained as a commonplace denominal j-formation of the nefna ← nafn ‘name’ type, reflecting an earlier *buwwija- (← *búw-ja- via Sievers’ law, ultimately deriving from the noun *búw-a- ‘farm’, too).

Vioreanu, Carmen (Bucharest)

Session 14, 1

Divertissement – det informella gustavianska hovlivet mellan non-acting och acting

Svenskt 1700-tal uppfattas i dag som en tid präglad av sociala och politiska kontraster, men också av snabbt och kraftigt vetenskapligt och kulturellt framåtskridande. En aspekt som fascinerat både samtiden och eftervärlden har jämt varit det gustavianska hovetsandel. Värdefulla vittnesmål i form av dagböcker, brev, målarkonst utgör bakgrunden till den övergripande bild man har i dag över det gustavianska kulturlivet. Den mest glamourösa delen försiggick bakom kulisserna och bildade ett så kallat informellt kulturliv med teaterföreställningar på namnsdagar och övriga högtider, karusell, högläsningar, supéer m.m. Många seder importerades, medan en del var lokalt anpassade eller helt och hållet originella festligheter härrörande ur behovet att låtsas, simulera, hitta på, föreställa, uppträda, imponera, ståta, inskräpa. Med utgångspunkt i tidens skildringar samt resonemang kring begreppen non-acting – acting kartlägger jag det informella hovlivets centralpunkt divertissement och diskuterar dess performativa karaktär.

von Mentlen, Timon (Zürich)

Session 16, 2

Blended and Translated Memories: An Unorthodox Translation at the End of the 18th Century

Carl Friedrich Cramer’s (1752-1807) very digressive and rhapsodic writing style was frowned upon by many of his peers. Christoph Martin Wieland, for example, described him as a “detestabler Büchersudler”, a detestable botcher of books.

Also, nowadays his texts are mostly neglected. But the reason for that does probably not (only) lie in his in rhapsodic writing style, but rather in the fact that neither the German nor the Danish side feels responsible for this author who wrote in German and lived in the Danish-Norwegian “helstat”.

In the spirit of this conference, I try to refresh the memory of his works – or rather one work, his translation of Jens Baggesen’s novel and travel journal *Labyrinten* (1792-93) entitled *Baggesen oder das Labyrinth* and published in the years 1793-95. Aside from being Baggesen’s translator, Cramer himself also appears in *Labyrinten* as he was one of Baggesen’s travel companions.

In this paper, I initially suggest that different forms of memory already play an important role in Baggesen’s novel. For example, the novel is a travel journal that mainly was put down in writing after the journey and in order to do so, all the events had to be recalled. In addition, I will argue that the text remembers its literary and rhetorical progenitors and displays this fact prominently.

Cramer’s translation on the other hand seems to be aware of the importance of the textual memory in the original text: Some parts of it are kept in Danish thus remembering the original words – making the full extent of the translation unintelligible for German readers. Furthermore, it complements Baggesen’s text with Cramer’s own view on the journey, as he does not only translate the text, but also comments and amplifies it with his own thoughts. By this means the translation itself becomes a text of blended memories.

Wasilewska-Chmura, Magdalena (Kraków)

Session 24, 1

Minnets mönster och former i Linnea Axelssons epos *Ædnan*

Detta paper tar upp minnet som identitetsskapande element, exemplifierat med Linnea Axelssons epos *Ædnan*. Jag betraktar verket som en postkolonial vidräkning med Sveriges politik gentemot Samelandet och samerna, som bygger på individuellt och kollektivt minne samt ett konstruerat postminne. Därvid fungerar verkets tre delar som etapper av det minnesarbete som kännetecknar tre generationer samer. Den första berövades sin kulturidentitet som resultat av maktdiskursens rationalism och kunskapsauktoritet som gjorde de nomadiska folken till den Andre och följaktligen föremål för maktåtgärder. Den andra generationen förblev rotlös, eftersom dess minnen förträngts till följd av den västerländska (i detta fall svenska) kulturens hegemoni; som den Andre hörde de inte hemma i den dominerande kulturen, medan deras egen kultur har försvunnit ur det kollektiva minnet. Den tredje generationen tar upp kampen för sin etniska identitet och rättigheter genom att konstruera ett postminne av materiella och andliga vittnesbörd om den samiska kulturens egenart. Minnets varierande mönster tar sitt uttryck i verkets intrikata tidsstruktur. Sist men inte minst framstår genrebeteckningen som signifikativ i sammanhanget, dels för att den hänvisar till det västerländska arkivets mönster för minnet, dels för att genren samtidigt omtolkas i fråga om sina konstitutiva drag, varigenom hjälteberättelsen dekonstrueras ur postkolonialt, genusrelaterat och ekokritiskt perspektiv. Jag betraktar *Ædnan* som ett försök att skapa och inventera ett samiskt arkiv, som ger legitimitet åt den etniska identiteten på andra grunder än det västerländska arkivets villkor.

Memory work of Scandinavian Waffen-SS veterans in Eastern Europe

After the war, Waffen-SS veterans in Norway and Denmark were treated as traitors; they were imprisoned and socially excluded. As elsewhere in Europe, Waffen-SS veterans formed defensive associations in Denmark and Norway, spreading their counter-memory in Danish-, Norwegian-, and German-language journals and books. In response to marginalization and ostracization Waffen-SS veterans elaborated an international version of the collaborationist counter-narrative: Their fight has been not only for Denmark or Norway, but for all of Europe. In the 1990s, the breakdown of the Soviet Union seemed to confirm the veterans' revisionist interpretation of World War Two as - first and foremost - a trans-European struggle against Bolshevism.

The Scandinavian veterans and their supporters had little public space, either discursive or spatial, in their home countries. Instead, during the 1990s and early 2000s they have been active in co-developing public ceremonies and memorials in post-Soviet space. There, the open, official celebration of the Waffen-SS defense of both West and East Europe gave veterans welcome space, both discursive and ritual, in which to propagate their counter-narrative – and recruit younger supporters.

On the basis of concrete cases of memory work in Estonia, Hungary, Russia, and the Ukraine the paper seeks to address three dimensions: 1) the SS veterans' so-called European Narrative narrative, which includes the idea of a voluntary pan-European army of idealists, who fought against communism, for their fatherlands and for a free Europe; 2) the establishment, legitimisation and public celebration of W-SS grave-sites and memorials; and 3) the "handing over" of the W-SS torch to a younger generation of extremists and admirers.

«Fotografiet sier: Det har vært, sånn var det, det er over.» – bilder, minner og litteratur hos Tomas Espedal

Fra og med fotografiets oppkomst har vår forståelse av kunstneriske uttrykk vært utsatt for nye reseptive utfordringer: virkeligheten er blitt enda mer reell samtidig som den – ikke minst takket være stadig bedre fototeknikker – lett kan forfalskes. Ellers skriver Susan Sontag i essaysamlingen «On Photography» (1977) at fotografiet både objektiverer og subjektiverer verden. Særlig i dag virker de to egenskapene nokså problematiske fordi bilder regnes som et alminnelig tilgjengelig kommunikasjonsmedium – alle kan ta bilder, og vi oversvømmes alle av dem. Deres rolle er altså både dokumenterende (jf. Sontag 2003; Savedoff 2008), underholdende og estetisk (jf. Soulages 2005), men i like stor grad også minnebærende (jf. Erll 2011).

Det sistnevnte aspektet knytter an til et annet paradoks som gjelder vår oppfatning av fotokunstens temporale forhold. Det er nemlig nettopp i kraft av fotografi at det ekstremt øyeblikkelige nesten umiddelbart kan bli til noe varig og håndgripelig. Men sett i en større sammenheng har bilder et narrativt potensial (jf. Barthes 1980). De er historieskriving, selv om vi neppe kan kalle det en lineær fortelling, for allerede i «Das Passagen-Werk» (1927–1940; utg. 1982) hevdet Walter Benjamin at historien ikke spaltes i mindre historier, men snarere i bilder.

Snakker vi videre om fotografiet i dagens verden, er det heller ikke mulig å skille det fra andre kunstarter. Jakten etter et mellomledd mellom fotografi og tekst fører oss riktignok tilbake til et av de mest grunnleggende begrepene innenfor estetiske og litterære studier – ekfrase – men samtidig synes dets tradisjonelle grenser å være for trange i møte med de moderne kunstformene (jf. Clüver 1998; Sager Eidt 2008). På den ene side er vi nemlig vitne til «the pictorial turn» (Mitchell 1995), og på den annen side er fotografiet blitt en bestanddel av nye, hybride foto-litterære sjangre, deriblant fotoroman, fotodikt, emblemer, fotoepigrammer og fotografier med innskrevne ord. Dessuten er det ofte vanskelig å bestemme hvilket av de elementene, det vil si en tekst eller et bilde, som har en overordnet funksjon.

Żurawska, Elżbieta (Kraków)

Session 4, 2

Naturhistoria i antropocen – eksemplet Aftonland av Therese Bohman

Ett av de mest betydelseroadde rummen i romanen *Aftonland* (2016) av Therese Bohman är Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm. Syftet med detta föredrag är att belysa samband mellan museet och minnet. I Bohmans roman aktualiseras dessa samband på flera olika sätt och kan analyseras med hjälp av teorier kring det kulturella minnet samt ekokritiska och geopoetiska teorier.

För det första är museum ett exempel på minnesplats i Pierre Noras bemärkelse (*lieux de mémoire*). För det andra växer museet i *Aftonland* fram ur naturhistoria som formades som separat disciplin under renässansen (Ogilvie) och försvann ur fackspråk kring mitten av 1800-talet (Flower). Själva läran förblir ett minne av ett visst skede i det ständigt evolverande tänkandet om relationen mellan människan och den icke-mänskliga naturen. Med sitt fokus på Naturhistoriska riksmuseet är Bohmans roman en kommentar på den naturhistoriska traditionens relevans i antropocen.